

הישיבה המאתיים-ושמונים של הכנסת העשירית

יום רביעי, כ"ח בשבט התשמ"ד (1 בפברואר 1984)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאילתות בעל-פה

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמי:
נאמר לי עליידי ראש ממשלת גרמניה המערבית, כי ממשלת גרמניה עדיין לא החליטה על גורלה של עסקה כזאת: וכאשר הדבר יידון — יביאו בחשבון בשיקוליהם את כל מה ששמעו מאתנו נגד ביצוע עסקה מעין זו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת בריזהר, בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני ראש הממשלה, מאחר שצור לי לקבוע, שלא דייקת בחשובתך, ומנכ"ל משרדך אכן אמר בתשובה על שאלה —

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, האם זו שאלה נוספת, כשהוא אומר לראש הממשלה: "מאחר שלא דייקת בחשובתך?"

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני שר המשפטים, אולי תאפשר לי לסיים? התחלתי לדבר, ואתה נכנס לתוך דברי. קצת יחס, אדוני שר המשפטים,

משה קצב (הליכוד):

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר המשפטים ואדוני סגן השר, אני מבקש, אני עדיין מנהל את הישיבה הזאת.

מיכאל בריזהר (המערך):

אנסה שוב את דברי, כדי שתשמעו היטב. אמרתי: לצערי, מאחר שלא דייקת בחשובתך, ומנכ"ל משרדך אכן השיב שאנחנו יכולים להכות מכת מנע, וגם הביא כדוגמה את עניין הכור העירקי, אני רוצה לשאול אותך: האם אינך סבור שלפני ראיונות מסוג זה, שבהם מדברים אנשים כמנכ"ל משרדך ועוזריך הקרובים בנושאים מדיניים, יש צורך לקבל את אישורך?

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמי:

אני חושב, שראיונות מסוג זה צריכים לקבל את אישורי.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. אנו עוברים לשאילתא בעל-פה מס' 33. בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר.

33. הקמת הפיתוח בגולן

עדנה סולודר (המערך):

ברצוני לשאול את ראש הממשלה: שנתיים לאחר החלת חוק הגולן, ושנה וחצי לאישור תוכנית רכבותיים על-ידי הממשלה, נעצרו — לפי עדות מתיישבי הגולן — בשנה האחרונה הפיתוח והבנייה בגולן.

שאלותי הן:

היו"ר מ' סבידור:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף הראשון: שאילתות בעל-פה. חבר הכנסת מרדכי גור, שאילתא מס' 32 לראש הממשלה ושר החוץ.

32. הצהרת מנכ"ל משרד ראש הממשלה בדבר מלחמת

מנע נגד סעודיה

מרדכי גור (המערך):

אדוני ראש הממשלה, בקשר להצהרת מנכ"ל משרדך על מלחמת מנע נגד סעודיה, האם מוכן ראש הממשלה להסביר לנו את עמדתו בסוגיה חשובה זו של מלחמת מנע, ובמסגרת התשובה לענות גם על השאלות דלהלן:

האם גם נשק אמריקני וצרפתי מהווים עילה למלחמת מנע? האם סעודיה נחשבת למדינת עימות? האם די במשלוחי נשק למדינה ערבית כדי להפוך אותה למטרה למלחמה?

היו"ר מ' סבידור:

אדוני ראש הממשלה, בבקשה להשיב.

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התשובה על השאילתא של חבר הכנסת גור: מנכ"ל משרד ראש הממשלה לא הצהיר על מלחמת מנע נגד סעודיה. בתשובה על שאלה היפותטית של כתב עיתון הביע המנכ"ל את דעתי האישית, שהורמה מסיבות של נשק לסעודיה ולארצות ערביות אחרות עלולה ליצור מצב מסוכן.

לישראל אין כיום שום מחשבות על מה שמכונה "מלחמת

מנע".

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מרדכי גור, אחריו — לחבר הכנסת גולדשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת בריזהר.

מרדכי גור (המערך):

אדוני ראש הממשלה, לשאלה זו יש חשיבות רבה. האפשרות של יציאה למלחמת מנע הייתה יסוד היפותטי קבוע במדיניות הישראלית. בחקופת מלחמת לבנון פיתח ראש הממשלה הקודם, מר בנין, את התפיסה של מלחמת מתוך ברירה. הייתי בכל זאת רוצה לדעת מהי עמדתך לגבי הסוגיה הזאת.

ראש הממשלה ושר החוץ י' שמי:

אמרתי, שאין לנו שום מחשבות על מלחמת מנע.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת גולדשטיין, בבקשה.

מנחם גולדשטיין (הליכוד):

אדוני ראש הממשלה, נוכח הביקורת הקשה שהוטחה כלפי ממשלת בון, האם יש סיכוי, שעסקת הנשק בין גרמניה לבין סעודיה לא תצא לפועל?

34. הבטחת הנשיא רייגן לממשלת ירדן בדבר הקפאת ההתנחלויות

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני ראש הממשלה, בדיעה שפורסמה בעיתון "הארץ" מיום 17 בינואר 1984, נאמר, כי שרת ההסברה הירדנית אמרה יום קודם, כי הנשיא רייגן הבטיח שישאל תסוג מלבנון ותקפיא את ההתנחלויות.

שאלתי היא:

האם, על-פי הידוע לממשלת ישראל, נתן הנשיא רייגן הבטחה לממשלת ירדן, שארצות-הברית תפעל להקפאת ההתנחלויות?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

ובכן, לא ידוע לממשלת ישראל על שום הבטחה כזאת שניתנה על-ידי הנשיא רייגן לממשלת ירדן.

הי"ר מ' סבידור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת עקיבא נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

מהי העמדה הישראלית בעניין ההתנחלויות, המוצגת לנשיא רייגן?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

עמדת ממשלת ישראל ידועה וברורה: אנחנו נמשיך בהקמת יישובים כשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

הי"ר מ' סבידור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אהרן הראל.

אהרן הראל (המערך):

אני רוצה לשאול: אם ירדן תסכים להיכנס למשא-ומתן לשלום, האם ישראל תהיה מוכנה, לתקופה מוגבלת, להפסיק או להקפיא את ההתנחלויות, כדי להשיג הסכם של שלום עם ירדן?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

אינני רואה כל קשר בין השאלה הנוספת לשאלה שנשאלתי, אבל אני מוכן להשיב: הדברים ברורים. אנחנו לא נקבל שום תנאי מוקדם לפתיחת משא-ומתן עם ירדן.

הי"ר מ' סבידור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני ראש הממשלה, האם הממשלה עדיין מחזיקה בעמדה של לאו החלטי לתוכנית רייגן, והאם אין בכך תנאים מוקדמים מצדנו?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

הממשלה היבשה במנה את דעתה, שהיא איננה מקבלת את הרעיונות שהובאו על-ידי הנשיא רייגן בנאומו מ-1 בספטמבר 1982, על קביעת פתרונות מסוימים כאשר לעתידם הפוליטי של שטחי יהודה, שומרון ועזה, אשר צריכים לשמש נושא למשא-ומתן בינינו לבין-כל הצדדים המעוניינים.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לראש הממשלה: אנו עוברים לשאלתא מס' 35 של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, לשר הביטחון.

35. ביקור חיילי וקציני צה"ל בישיבות "אור שמח"

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני שר הביטחון, במסגרת סדרות חינוך מבקרים חיילים

1. מה הן תוכניות הפיתוח לגולן לחמש השנים הקרובות?

2. מה בוצע עד כה מתוכנית רבבותיים?

3. כמה יישובים, יחידות דיור, מקורות תעסוקה ותושבים נוספו לגולן בשנתיים האחרונות?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

לשאלה הראשונה, על תוכניות הפיתוח בגולן בחמש השנים הקרובות: התוכנית היא להקים חמישה יישובים נוספים, שבהם יהיו כ-1,200 נפש ו-300 יחידות דיור, ותוספת של 3,000 — 3,500 נפש ו-750 יחידות דיור ל-30 היישובים הקיימים.

פרטים על הפיתוח החקלאי: 5,000 דונם מטע, 1,200 דונם שלחין, 20,000 הכשרת קרקע, 300 יחידות משק ו-1,400 מקורות תעסוקה.

נוסף על-כך, בעיר קצרין מתוכננות תוספות של 3,500 נפש ו-1,100 מקומות עבודה בתעשייה, בתיירות ובשירותים.

כמובן, ביצוע כל התוכניות האלה מותנה בתקציבים, שיאושרו לכך בכל שנה.

בתשובה על שאלות 2 ו-3, בעניין מה שבוצע עד כה במשך השנתיים האחרונות: מספר התחלות הבנייה של יחידות דיור — 420. מספר כיתות בתי-ספר, גני ילדים ופעוטונים — 58. מבני ציבור אחרים — 15. מספר היישובים שנוספו — 4. אוכלוסייה שנוספה — כ-1,500 נפש; יחידות משק — כ-200; מטעים — 2,200. בתעסוקה — נוספו בקצרים 270 מקומות עבודה, מהם כ-80 בתעשייה, 100 במפעלים אזוריים ו-90 בתיירות ובקני. פותחה תשתית מאגרי מים וקווי מים, המאפשרת אספקה סדירה לכל יישובי הרמה והגדלה ניכרת של היכול החקלאי.

הי"ר מ' סבידור:

שאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

נוכח "רשימת ההישגים" של השנתיים האחרונות, שעומדת קצת בסתירה להרגשתם של המתיישבים על הקפאת כשנה האחרונה, ונוכח הדיעוה על קיצוצים גדולים בתקציב מחלקת ההתיישבות, כפי ששמענו מפי ראש מחלקת ההתיישבות, הפרופסור רענן וייץ, הייתי מבקשת לדעת: מה יעשה וכיצד יפעל ראש הממשלה, על-מנת ש"תוכנית רבבותיים" אכן תמומש ועל-מנת לתת לגולן מקום מתאים בסדר העדיפויות?

ראש הממשלה ושר החוץ י" שמיר:

אעשה כל מה שביכולתי, יחד עם הממשלה, כדי לבצע כל אשר הובא בתוכנית.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לראש הממשלה. אין שאלות נוספות.

אנחנו עוברים לשאלתא מס' 34 של חבר הכנסת עקיבא נוף, לראש הממשלה ושר החוץ.

חבר הכנסת נוף, במעמד זה, זו הזדמנות להתנצל בפניך על כך שכפעם האחרונה, בטרם מילאתי את מקומו של הנשיא, הצגת שאלה נוספת על שאלה מקורית אחרת, ואני הפסקתי אותך, וכטעות לא נתתי לך לדבר. אני מתנצל על כך. אנא, השמע את שאלתך.

שולמית אלוני (המערך):
ההרצאות היחידות הניתנות לבנות בטירונות הן הרצאות על חזרה כתשובה, על דיני טהרה ועל פסילת הציונות. אביא לך עדויות שונות על כך.

קריאה:
איך אפשר שבמדינה יהודית יהיה דבר כזה?

קריאה:
מה רע בלימוד בישיבה?

הי"ר מ' סבירור:
אני קורא לחברי הכנסת לשמור על הגוהל שנקבע.

שר הביטחון מ' ארנס:
חברת הכנסת אלוני, אני מציע שתעבירי אלי את הנתונים, ונאתנו נבדוק אותם.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
גם אני אעביר לך.

הי"ר מ' סבירור:
שאלה נוספת לחבר הכנסת קליינר, אחרון השואלים כשאלתא זו.

מיכאל קליינר (הליכוד):
כמי שבדק את הנושא בהקשרים אחרים וידע לו שהתופעות הן ספורות, והן באות מצד חניכים ולא מצד מי שמכוון את מוסדות "אור שמח", אשאל את כבוד השר: האם ידוע לו על איזה שהוא מקרה, שמישהו עזב את הצבא כתוצאה מהטפות, כביכול, ב"אור שמח"?

שר הביטחון מ' ארנס:
לא ידוע לי על מקרה כזה.

הי"ר מ' סבירור:
שאלתא מס' 41 של חברת הכנסת עדנה סולודר.

41. "כוח צביקה".

עדנה סולודר (המערך):
אף ששמעתי את דברי הרמטכ"ל בנדרן, אני מבקשת לשאול את שר הביטחון לגבי "כוח צביקה".

צביקה גרינגולד זכה בעיטור העוז לאחר מלחמת יום הכיפורים. סיפור גבורתו הוכנס למערך השיעורים בצה"ל. ערעור על אמינות הסיפור הביא לאחורונה להוצאתו ממערך השיעורים. עד לבדיקה.

שאלתי:

האם הורה השר לבחון מחדש את השתלשלות האירועים, או שהוא רואה את התלטות ועדת הצל"שים דאז כשרירה וקרימת?

הי"ר מ' סבירור:
בבקשה, אדוני השר.

שר הביטחון מ' ארנס:
1. בעקבות פרסום הפרשה, הודיע דובר צה"ל כרבים כדלקמן, ואני מצטט:

"ועדת הצל"שים, כראשותו של האלוף מנחם מרון: שדנה והמליצה על הענקת עיטורים לאחר מלחמת יום הכיפורים, שמעה עדויות שהיו בשעתן עדויות טריות מפי מי שנטלו חלק בקרקות.

וקצינים של צה"ל בישיבות "אור שמח" וכישיבות אחרות, שבהן עוסקים בחזרה כתשובה, ומטיפים כין השאר נגד שירות צבאי.

האם מוכן השר לבדוק את הנושא, ואם יתברר שהידיעות נכונות — לתת הוראות מחאימות לצה"ל להימנע מביקורים בישיבות "אור שמח" וכישיבות אחרות, שבהן עוסקים בחזרה כתשובה?

שר הביטחון מ' ארנס:
לפני חודשיים עניתי על השאלתא של יושבת-ראש ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, חברת הכנסת אורה נמיר, וכך אמרתי: 1. איך ימי עיון של צה"ל בישיבת "אור שמח"; 2. היתה רק פנייה אחת לקיים יום עיון בישיבה זו, והיא נענתה בשלילה.

אין מקיימים ימי עיון בישיבות שתלמידיהן אינם משרחים בצה"ל, ככלל זה ישיבת "אור שמח". קריטריון זה נקבע על-ידי קצין חינוך ראשי, ולפיו פעלו במקרה זה.

הי"ר מ' סבירור:
שאלה נוספת לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
קיבלתי בשבועיים האחרונים פניות מהורים, שבכל שבוע חיילים מבקרים בישיבה זו או בישיבות דומות לה. הם מקבלים שם סדרת חינוך, כעניינים שצוינו, זה דבר שהפך לשגרה. באיזו מידה זה מחייב עם האינפורמציה שמסרת בעקבות השאלתא של חברת הכנסת נמיר?

שר הביטחון מ' ארנס:
חבר הכנסת וירשובסקי, פה יש רק אחת משתי אפשרויות — או שהאינפורמציה שלי איננה נכונה, או שהאינפורמציה שלך איננה נכונה. אני מאמין שהאינפורמציה שלי נכונה.

הי"ר מ' סבירור:
שאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

שולמית אלוני (המערך):
אדוני השר, יש לי עדויות אישיות — ואני מוכנה להעביר אותן אליך — שרוב פרנק מ"אור שמח" יש קשר ישיר לחיל האוויר, ומשם שולחים חיילים ל"מרתון" של שבועה ימים ב"אור שמח".

שר הביטחון מ' ארנס:
"מרתון"?

שולמית אלוני (המערך):
מרתון של חזרה כתשובה ב"אור שמח". כך זה נקרא. נותנים לחיילים חופשות מיוחדות לכך.

כן הגיעו אלי תלונות, שביחידות שונות — וככלל זה יחידות של נח"ל — ההרצאות היחידות שמקבלות בנות בטירונות — — —

הי"ר מ' סבירור:
חברת הכנסת אלוני, הנוהל הוא שאין לנאום הצגת את שאלתך.

שולמית אלוני (המערך):
אני רוצה לסיים. האם דבר זה יהיה על דעת שר הביטחון וקצין חינוך ראשי?

קריאה:
כאילו גרעני נח"ל יש דבר כזה?

אם כן —

- מה עושה משרד הבריאות כדי למנוע הקטנת מלאי התרופות החיוניות בתי-המרקחת?
- מה עושה המשרד כדי למנוע סגירתם של בתי-מרקחת רבים ברחבי המדינה?

היו"ר מ' סבידור:

תודה. רשות התשובה לשר הבריאות.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התשובה חיובית. אני מודע היטב למצב. הבעיה של השינוי בהקצאת האשראי מצד ספקי התרופות לבתי-המרקחת הובאה בפני עליי הסתדרות הרוקחים בישראל.

אני יכול להודיע לחבר הכנסת הנכבד, כי העניין בא על פתרונו. בהסכם עם הסתדרות הרוקחים נקבע פיצוי על שחיקת תנאי האשראי, וזה מבטיח, כי יישמר מלאי התרופות החיוניות בבתי-המרקחת ותימנע סגירתם של בתי-המרקחת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אהרן הראל.

אהרן הראל (המערך):

האם אדוני השר מצא פתרון לשאלת מצב התרופות בבתי-המרקחת הצמודים לבתי-החולים, שבהם פחת המלאי בצורה מרשימה ביותר?

שר הבריאות א' שוסטק:

מלאי התרופות בבתי-החולים חזר לתיקו, וכיום הבעיה איננה קיימת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת עקיבא נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני שר הבריאות, מה הם האמצעים שנוקט המשרד לגבי אותם בתי-מרקחת, האמורים לקיים תורניות כמועדים מסוימים בלילות ואינם עושים כן?

שר הבריאות א' שוסטק:

שמעתי שקיימת בעיה כזאת. תורניות בתי-המרקחת מתקיימות לפי הנוהג הקיים. אם יש לך איזו שהיא תלונה, או בעיה עם בית-מרקחת מסוים, שאיננו מקיים את התורנות, אנא הכא את הדבר הזה לחשומת לבנו, ונטפל בו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. תמו השאלות לשר הבריאות. חברי הכנסת, בלי ליצור תקדים, היה קצר בקומוניקציה וחבר הכנסת אבא אבן איננו נמצא כאן. נדמה לי שנצטרך לשנות מן הנוהג.

שמעון פרס (המערך):

הוא חולה.

היו"ר מ' סבידור:

על כל פנים, אני משתמש בפירוטטיקה, ובהסכמתו של עם כבוד שר המשפטים אני נותן לחבר הכנסת אמנון לין את הזכות לאמץ את השאלתא.

38. חשיפתם המוקדמת של החשודים
ברצח אמיל גרינצוויץ

אמנון לין (המערך):

לאחר מעצרים של חשודים ברצח אמיל גרינצוויץ וז"ל התקיימה מסיבת עיתונאים חסרת תקדים, ואחריה בא מבול

חזקה על ועדה זו שעשתה מלאכתה נאמנה, ואין למצוא סיבה לקעקע ממצאה רק בשל ויכוח פומבי, שהחל 10 שנים לאחר מלחמת יום הכפורים. צביקה גרינגולד קיבל את עיטור הגבורה על לחימתו הרצופה במשך כעשרים שעות, ממוצאי יום הכיפורים ועד למחרת אחר-הצהריים.

הוועדה מצאה כי התנהגותו במהלך הקרב כולו מזכה אותו בעיטור הגבורה. ראוי צביקה לענוד את העיטור בגאון, לגאות לכ כולנו.

2. הסיפור לא הוצא ממערך השיעורים. לאחרונה סוכם בין קצין חינוך ראשי לבין צבי גרינגולד, שתוכנו של הסיפור ייבדק מחדש עליידי שניהם. לאחר שהנוסח ייקבע סופית עליידי צה"ל וצבי גרינגולד, ימשך צה"ל ללמד את סיפור הגבורה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת זאק אמיר.

יעקב זאק אמיר (המערך):

בנושא זה הגשתי הצעה דחופה לסדר-היום, ולמחרת שמחתי לשמוע את הבשורה, שסיפור הגבורה אומת. שאלתי: מרע במשך שנה שלמה היתה טחבת, ונתנו לעיתונות "לעלות" על זה, ולהכפיש את שמו של הבחור, שעשה עבודה טובה? גם היו רמזים שילייים על הקיבוץ שממנו הוא צמח: ואנחנו יודעים בדיוק מי הם חברי הקיבוץ לוחמי-הגטאות.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת אמיר, אינני חושב שהפרשה הזאת מתנהלת שנה שלמה. אני, לפחות, מודע לה רק תקופה קצרה יחסית. לאחרונה, אם יש בכלל דעות כלשהן נגד, או הסתייגות כלשהי מקיצונו, אני ודאי אינני שותף לדעות אלה, וגם כל מערכת הביטחון אינה שותפה לדעות כאלה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר הביטחון. שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל כר-זהר.

מיכאל כר-זהר (המערך):

אדוני שר הביטחון, אנחנו יודעים שבעיתון "במחנה" פורסמה גרסה שונה. לאחר מכן, לפחות אחד משני הקצינים שערכו על הגרסה, ששירת ביחידת קצין חינוך ראשי, חבצ להוציא את העניין ממערך השיעורים; והדבר בא לידי ביטוי בעיתונות. האם אינך סבור, שמלכתחילה היה צריך למנוע את גלגולה של הפרשה כפומבי בצורה, שסכופו של דבר פגעה במורל של צה"ל?

יעקב ריבץ (המערך):

באופן פומבי? בעיתון "במחנה".

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מצטער על שהפרשה התפתחה כפי שהתפתחה; ואני מקווה, ששמנו קץ לפרשה זו עכשיו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר הביטחון. שאלתא מס' 36 מאת חבר הכנסת אליעזר קולס לשר הבריאות.

36. מצבם החמור של בתי-המרקחת

אליעזר קולס (הליכוד):

אדוני שר הבריאות, האם אתה מודע למצב הקשה שאלי נקלעו בתי-המרקחת עקב שינוי בהקצאת אשראי מצד הספקים?

האישום, האיסור על הדלפת פרטים מהמשטרה — ואני מדגיש במפורש, על-ידי המשטרה או מהמשטרה — הוא חמור שבעתים. בשנים האחרונות אנתנו רואים תופעה שאין לה אח ורע במדינה מתוקנת. אני מתכוון לתופעה הזאת, שהמשטרה או קצינים במשטרה מנהלים מלחמה פסיכולוגית נגד אנשים, שאפילו לא הואשמו כדן.

השאלה היא: האם שר המשפטים, כנציג הממשלה, מוכן להתחייב כאן בפני הבית, שהמשטרה תפסיק את הנוהג הפסול והמוזק הזה, או שקצינים מסוימים יפסיקו את הנוהג הזה?

שר המשפטים מ' נסים:

אני מזדהה עם רעיונו של חבר הכנסת רובינשטיין, אבל לא עם המסקנה המשפטית שלו. כעניינים שהם בגדר עבירה אין לדין אלא מה שענינו רואות, ואלה הן הנוראות החוק. החוק קובע את הכלל של "סוב יודיעה", והאיסור להשפיע על מהלך משפט חל רק לגבי משפט. אי-אפשר ליצור עבירה פלילית, שלא לפי הוראה מפורשת של חוק. אני מקווה שאחיה מסכים לכך. הבעיה היא יותר מוסרית-ציבורית: מה, האם אינך תמים דעים עם הקביעה הזאת שלי, חבר הכנסת רובינשטיין? אתה מושיט את ידך בהבעת ספק.

שמעון פרס (המערכ):

כאשר רואים הצגה כזאת, האם אין בה רמז לקצינים שיוסיפו לעשות כך?

שר המשפטים מ' נסים:

סליחה, מיד אגב בזה. הרי לא כאיתי לשבח התנהגות זו.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר המשפטים, תנועות הידיים היחידות, שבהן אנו מכירים כאולם הזה, הן כאשר חברי הכנסת מצביעים.

שר המשפטים מ' נסים:

ראיתי הבעת ספק אצל חבר הכנסת רובינשטיין.

מבחנה מוסרית-ציבורית, אתה צודק, חבר הכנסת רובינשטיין. אפשר לומר על הדברים קל וחומר, מבחנה חזומרת. אפשר לומר זאת, אבל הם עדיין אינם בגדר עבירה.

עקיבא ניר (הליכוד):

הם עבירה שתבטל עם הגשת כתב האישום.

שר המשפטים מ' נסים:

בתשובתי על שאלתך זו של חבר הכנסת אבא אבן, אמרתי שני דברים: א. התרעתי על הבעיה הזאת כמה פעמים, בלא הועיל. היו לא מעט מקרים, שבהם פורסמו, ביודעין או שלא ביודעין, ידיעות מוסריות על מהלכי חקירה. לדעתי, הפרסומים הללו פסולים לחלוטין, ואינם עומדים בקריטריון או בנורמה של מדינה המכבדת אדם ושומרת על זכויותיו. בטרם הוכרע דינו בפסק-דין סופי על-ידי בית-משפט מוסמך.

הוספתי ואמרתי, שאנחנו שוקלים הגשת הצעת חוק לכנסת, והיא באה להחיל את הכלל של "סוב יודיעה" גם על המהלכים המוקדמים. אני רוצה לקוות, שהדבר הזה יתקבל על-ידי הכנסת, כי כאשר מגישים הצעות חוק מעין אלו לכנסת, קמים חברי הכנסת מסיעות וזאת ומעלים טענות ומטעות שונות. בין השאר, הם אומרים שיש בהן התנקשות בחופש הביטוי או בזכותו של הציבור לדעת.

לפני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת מונחת הצעת חוק הבאה למנוע פרסום שמו של חשוד בטרם מעצרו, ולא נאמר אפילו "עד להגשת כתב-האישום נגדו". וקמים חברי כנסת ותומכים בדעה שהזוכה על-ידי ראשי כלי התקשורת,

כלתי פוסק של גילויים על עברם הפלילי של החשודים מממצאי החקירה.

שאלות:

1. האם תואמים המהלכים הנ"ל את הנורמות המקובלות במדינת חוק?

2. האם הסוגיה הנדונה היא "סוב יודיעה"?

3. מה ברעת השר לעשות, כדי להבטיח כיבוד הנורמות המשפטיות?

4. האם יוזמן היועץ המשפטי לממשלה לחוות דעה בנושאים הנ"ל?

היו"ר מ' סבידור:

תודה. אני מומין את שר המשפטים להשיב.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, נכנס נכבדה, הסוגיה הנדונה איננה "סוב יודיעה". הכלל של "סוב יודיעה" מתייחס לעניין התלוי ועומד בבית-משפט, וזו לשון החוק: "לא יפרסם אדם דבר על עניין התלוי ועומד בבית-משפט, אם יש בפרסום כדי להשפיע על מהלך המשפט או תוצאותיו. ואולם אין איסור זה חל על פרסום ידיעה בתום לב, על דבר שנאמר או שאירע כישיבה פומבית של בית-המשפט".

מכאן, שבענין פלילי חל כלל זה רק לאחר שהוגש כתב אישום לבית-המשפט.

במקרה הנדון עדיין לא הוגש כתב אישום לבית-המשפט, ולפיכך הכלל של "סוב יודיעה" עדיין אינו חל עלי.

קיום מסיבת העיתונאים, לאחר שנעצר החשוד ברצח אמיל גרינצוויג ז"ל, לא עמד, אפוא, בסתירה להוראות החוק.

אשר לפרסום פרטים שונים הנוגעים למהלך המקרה ולעברו של החשוד, לאחר מסיבת העיתונאים — המדיניות של משרד המשפטים היא להימנע מפרסום פרטים כאלה כמהלך חקירה. במיוחד יש להתגדר לפרסום פרטים בנוגע לעבר הפלילי של חשוד בעבירה. במקרה זה, לצערי הרב, פורסמו פרטים כאלה, אך אין לדעת בוודאות מה הוא מקור הפרסום. אפשר רק לנחש. לפיכך, לא ניתן אלא להביע מורת רוח על פרסומם של פרטים אלה. אציין, כי אין זו הפעם הראשונה שמהלכי חקירה מתפרסמים פרטים בהרחבה בטרם הוגש כתב-אישום. התרעתי על תופעה זו, אך בלא הועיל.

כיוון שלא הופרו במקרה הנדון הנוראות של החוק, אין באפשרותי לנקוט צעדים נוספים. גם אין צורך לבקש את חוות דעתי של היועץ המשפטי לממשלה בעניין זה. כיוון שהמצב המשפטי ברור, כפי שהוצג לעיל.

עם זאת, משרד המשפטים ישקול אפשרות של תיקון החוק, בדרך שתחיל את הכלל של "סוב יודיעה" לא רק מן השלב שבו הוגש כתב-אישום, אלא אף מן השלב שבו נעצר חשוד על-פי צו של בית-המשפט.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר המשפטים. שאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת צבן.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני שר המשפטים, זה נכון, שעבירה של "סוב יודיעה" חלה רק לאחר פתיחת הליכים משפטיים, אבל נדמה לי, שמתוך הכלל הזה נובע כלל נוסף, והוא חשוב יותר: לפני הגשת גיליון

האישורים ניתנו מראש, גם עלידי משרדך, ממציאים אנשיך
אמתות שונות כדי למנוע את הפעלתם.

שאלתי היא:

מה מתכוון השר לעשות כדי לחקן את המעוות ולאפשר
לחברה לנצל את ציודה החדש וגם לשפר את אספקת
החשמל?

היו"ר מ' סבידור:

אני מתכבד להזמין את שר האנרגיה והתשתית להשיב על
השאלות.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת והשואל הנכבד, עלי-פי
כללי היוכיון של חברת החשמל המזרח-ירושלמית, החברה
חייבת לקבל ממני אישור מוקדם להתקנה ולהפעלה של מתקני
חשמל, לרבות גנרטורים הפועלים על דיזל, אישור כזה לא
נתתי מעולם. לפי מטיב ידיעתי, הם גם לא קיבלו אישור מוסמך
בבנייה ולהתקנה של הגנרטור, עלי-פי חוקי הבנייה. כך שאיני
מבין, איזו טענה יכולה להיות לחברת החשמל
המזרח-ירושלמית.

היו"ר מ' סבידור:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דב זכין.

דב זכין (המערך):

אדוני השר, מסתבר שאת הרשיון לייבא את הגנרטורים
הם קיבלו באמצעות האישור הראשון ממשרדך, וגם מאנשי
משרד התעשייה והמסחר.

במשך חמישה חודשים מונח ציור יקר, וגורר הרושם,
שאנשיך מודרכים גם עלי-פי שיקולים פוליטיים, שמטרתם
לגרום לחברה לוותר על עצמאותה — ובעצם, לגרום לחיסולה
— בניגוד לפסק-הדין של בית-הדין הגבוה לצדק, שניתן לפני
כמה שנים.

האם אתה מוכן — בגלל הרגישות הרבה מסביב לפרשה
— להתערב אישית בעניין, ולאפשר להם לשפר את אספקת
החשמל?

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

כאשר לעובדות, חבר הכנסת זכין, או שהוטעית או
שטעית. משרדי מעולם לא הוציא רשיון, וגם לא המלצה.
לפיכך איני יכול להשיב על השאלה העוסקת ברשיון היבוא.
אבל ברשיון היבוא אין היבואן חייב לכתוב את מקום ההתקנה
או ההקמה, אלא רק את פרטי הציוד המיובא. יכול להיות, שמי
שהוציא את הרשיון במשרד התעשייה והמסחר לא הבין,
שהכוונה היא להתקין את הציוד במקום שדורש רשיון עלי-פי
זיכיון ספציפי.

אבל אני מודה על מה שהעלית החלק השני של השאלה.
מובן שאפשר להציע נושא כזה מכל זווית שתהיה — אולי
רצויה לפלוני ובבלתי רצויה לאלמוני — ואף-על-פי-כן,
ולמרות הרגישות של הנושא, אני מצטער להודיע, שלא אוכל
להרשות להתקין את הציוד הזה; וזאת — רק מטעמים של
יעילות טכנית וחיסכון באנרגיה, ולא עקב שיקולים פוליטיים
אלה או אלה.

המצב העובדתי הוא, שגם היום 80% מהחשמל המשוק
עלי-פי חברת החשמל המזרח-ירושלמית, מסופקים בתפוזות
— אם אפשר לומר כך — או ב"באלק", מתחנות כוח שהן
חסכוניות ביותר גם בגלל גודלן; גם בגלל אופיין, אבל לא
פחות מזה בגלל גודלן. להתקין היום גנרטורים של דיזל אצל

כאילו יש בכך התנקשות בעיקרון של חופש הציבור לדעת. אני
סבור, שכבודו של אדם והחובה של החברה לשמור על שמו
הטוב קודמים וגוברים, גם אם אתכבד בגלל זה בביקורת מאיזה
מקום. כי לפי עניית דעתי, הם קודמים, ומשקלם רב מעבר לכל
זכות של ציבור לדעת. זה לא יפגע בכבודו ובזכותו של הציבור,
אם ביום מן הימים, כאשר יוגש כתב-אישום, הוא ידע שפלוני
נאשם. אבל אין תרופה למכה ולנוק שנוחל היחיד, כאשר
מתפרסם ומוכפש שמו כטרם עת עלי-פי כל כלי תקשורת.
ולכן, אם אנחנו רוצים לשמור על הנורמות הללו — —

רענן נעים (המערך):

מה אתה אומר על מסיבת העיתונאים?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת נעים, אני מבקש, אדוני שר המשפטים,
הגבלת הזמן חלה גם עליך.

שר המשפטים מ' נסים:

אני כבר מסיים.

אני קורא לכל חברי הבית לתת יד למערכת חקיקה שתמנע
פגיעה בשמו הטוב של אדם, לפחות בטרם הוא נאשם כדת
וכדין, לפי קביעת החוק. אני מברך על ההצעה של חברת
הכנסת גאולה כהן, שאומצה עלי-פי כל חברי ועדת החוקה,
חוק ומשפט של הכנסת, בדבר הניסיון לחקן גם, ולוא במקצת,
את הנזק שנגרם לאדם ששמו נפגע.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. שאלה נוספת ואחרונה לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (המערך):

לנוכח ההסתיוגיות שנשמעו בדברי השר כלפי תופעות
שונות שליוו את מסיבת העיתונאים, ובמיוחד לנוכח העובדה
שכבר עברו 11 יום מאז מסיבת העיתונאים ועדיין לא הוגש
כתב-אישום — האם מתכוון שר המשפטים להמליץ בפני
הממשלה כולה ובפני שר הפנים והמשטרה במיוחד, להימנע
בעתיד ממסיבות עיתונאים מסוג זה?

שר המשפטים מ' נסים:

התשובה היא זו: לא בכל יום שני וחמישי עורכים מסיבת
עיתונאים.

רענן נעים (המערך):

זה קרה ביום שישי.

שר המשפטים מ' נסים:

בוודאי, רצוי שלא יערכו מסיבות עיתונאים בהזדמנויות
כאלה או כאלה. אבל לשר הפנים הייתה טענה, שלא היה אפשר
שלא לשמוע אותה ולא להקשיב לה. נוכח הטענה, שהמשטרה
כביכול לא רצתה או קיבלה הוראות שלא לחקור כראוי את
המקרה הזה, היה רצון עז להראות בפני הציבור כמה אמצעים
ואילו אמצעים השקיעה המשטרה, כדי לגלות חשוד במקרה
הרצח הזה. אין לי ספק, שככלל, לא ראוי שיקרמו מסיבות
עיתונאים על עניינים אלה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר המשפטים. אנו עוברים לשאלתא מס' 39 של
חבר הכנסת דב זכין, המופנית לשר האנרגיה והתשתית.

39. חברת החשמל המזרח-ירושלמית

דב זכין (המערך):

אדוני השר, חברת החשמל המזרח-ירושלמית רכשה
לאחרונה חמישה גנרטורים לשיפור אספקת החשמל. אף שכל

שאלתי:

מה בדעת השר לעשות לחיקוק העיוות?

היו"ר מ' סבידור:

אני מומין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על השאלתך.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שאלתו של חבר הכנסת חנן פורת, הגם שהיא ברורה למדי, התשובה עליה איננה פשוטה כל עיקר.

בעיקרון צורך השאל, שכן מדובר במבטחים, המשלמים דמי ביטוח במסגרת הביטוח הלאומי, ושאינם יכולים ליהנות מוכריותהם במבטחים — בעיקר מדמי האבטלה — מאחר שהם תושבי יהודה ושומרון. עם זאת יש צורך להבין, שתשלום דמי אבטלה — וכל הנובע ממנו, גם על-פי ההליכים וגם על-פי החוק — יוצא מתוך נקודת המוצא, שקיימות לשכוח עבודה באזור המגורים. המטרה איננה לשלם את דמי האבטלה לעובד, אלא למצוא לו תעסוקה נאותה, כדי שהוא יוכל לפרנס את עצמו בכבוד. והיה ולא נמצאה לו עבודה, נותנת לו לשכת שירות התעסוקה במקום מגוריו אישור, המעיד על כך שנעשו כל המאמצים להסדיר לו עבודה ולא נמצאה תעסוקה עבורו; ואז, בתנאים מסוימים, הוא רשאי לקבל דמי אבטלה. כיוון שאין לנו לשכוח שירות תעסוקה בכל יישוב ויישוב ביהודה ובשומרון, נמצאים תושבים אלה מנועים מלקבל את האישורים האלה, כשם שהם מנועים מלקבל שירותי תעסוקה — היינו עזרה במציאת מקום עבודה.

הפתרון ליישובים הגדולים — קריית-ארבע, מעלה-אפרים, אריאל — כבר נמצא. פתחנו שם לשכוח לשירות תעסוקה או אשכנשים, והתושבים וכאים לקבל את מלוא העזרה גם במציאת עבודה, ובמקרה שלא נמצאה עבודה — באישורים לדמי אבטלה.

יש לנו קושי ביישובים הקטנים. אין אפשרות טכנית ומעשית לפתוח לשכת שירות תעסוקה בכל יישוב המונה 40-60 משפחות. חשבנו על כמה זכמה אפשרויות, אם על-ידי תחנה ניידת, אם על-ידי סידור אחר. הפתרון איננו קל. שכן אין איתנו מחפשים רק פתרון טכני לחלק אישורים לקבלת דמי אבטלה; איתנו רוצים לתפש פתרון מהותי, ולהסדיר עבודה לאותם מובטלים.

זאת לדעת, בחודשים האחרונים, כאשר המצב הכלכלי התרופף במקצת, יש פניות לא מעטות ביישובים האלה לתחזוק לעבודה, לבקשה לעבודה. אין לנו כלים להתמודד עם זה. הפתרון שאנחנו הולכים לקראתו עכשיו, מכיוון שהמספר גדל הולך, הוא הסדר של חלוקה גיאוגרפית, בדיקה ליישובים הקטנים שבתוך הקו הירוק, למשל. היישובים היושבים על הציר הנקרא "דרך חיים" יהיו קשורים ללשכת שירות התעסוקה. בפתח-תקווה; אלה שיושבים על הציר של כפר-סבא, יהיו קשורים לכפר-סבא; אלה היושבים על ציר שכם-טול-כרם, יהיו קשורים לתחנת שירות התעסוקה בתנניה, וכן הלאה. יש ליצור אותה זיקת חובה בין היישובים הקטנים שמעבר לקו הירוק לבין היישוב העברי הגדול והסמוך שבתוך תחומי הקו הירוק.

הדבר מחייב אותנו לשינויים לא רק בנהלים, אלא גם בחקיקה. שכן בחוק שירות התעסוקה יש שני תנאים מקבילים, שהם חשובים ורלבנטיים לעניין הזה. תנאי אחד הוא — שירות התעסוקה מצווה לתת תעסוקה בטווח של 40 קילומטר ממקום

צרכן, 80% מהאספקה שלו באה ממקורות בעלי יעילות אנרגיה גבוהה — זה יהיה כדור משוער של אנרגיה.

הייתי נוהג כך — ואני נוהג כך — עם כל צרכן אחר; ואני מציע, שלא לערבך פה נושאים פוליטיים, בבחינת מין בשאינו מינו.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת גולדשטיין, ואחריי האחרון — חבר הכנסת רום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני השר, האם תוכל למסור מתי יפוג הזיכיון של חברת החשמל המזרח-ירושלמית, והאם ישלשר ולממשלה כוונה להמשיך — או שלא להמשיך — במתן הזיכיון?

שר האנרגיה והתשתיות י' מרדכי:

תוקף הרשיון יפוג סופית ב-1988. לי אין כוונה להאריך את הרשיון הזה. מהסיבות שהשמעתי לפני כמה דקות. המערכת היא בלתי יעילה מבחינה אנרגטית. היא כפולה. אבל אני קובע בשמה של הממשלה, הנושא הזה צריך להיות נדון ומוחלט בממשלה כולה.

תומיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שיקולים פוליטיים — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת רום.

יוסף רום (הליכוד):

אדוני השר, רצוני לשאול, כמה עולה למשק הישראלי ייצור החשמל בתחנות כוח קטנות המונעות בגנרטורי דיזל, בהשוואה לחשמל שניתן לייצר בתחנות כוח המונעות בפחם? האם הדרישה הנדונה של חברת החשמל איננה נובעת ממניעים טכניים, אלא ממניעים פוליטיים?

שר האנרגיה והתשתיות י' מרדכי:

על החלק הפוליטי כבר השבתי. אין פנייה פוליטית לא לכאן ולא לכאן. משרד האנרגיה, כידוע, איננו משרד החרץ, וגם לא משרד הביטחון ולא משרד הפנים. השיקולים שלנו הם שיקולים טכניים ענייניים.

בתשובה על החלק הראשון של השאלה, גם בעיר שכם יש גנרטורי דיזל בגודל דומה. שם מחייבים את האוכלוסייה — חבר הכנסת זלץ, כדאי שתשמע — לשלם סכום יותר גבוה. האוכלוסייה הישראלית משלמת סכום שווה ל-6.7 סנט לקילוואט-שעה, ואילו האוכלוסייה של העיר שכם משלמת 12.5 סנט לקילוואט-שעה. זהו מחיר העלות. אין שם ניצול לרעה של המצב. זה ממש מחיר העלות.

בתשובה על שאלתך, מחיר ייצור החשמל בגנרטורי דיזל בגודל הזה הוא כערך כפול מהמחיר בתחנות כוח בגודל ובעילות של תחנות הכוח שלנו.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני השר, תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת, שאלתא מס' 37 לשר העבודה והרווחה.

37. דמי אבטלה למתיישבים ביהודה, בשומרון ובעזה

חנן פורת (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחרונה הגיעו אלי פניות מיישובי יהודה, שומרון ועזה, ולפיהן אנשי היישובים אינם מקבלים דמי אבטלה לאחר שפוטרו מעבודתם, אף שהם משלמים ביטוח לאומי.

אחרים: מה נעשה בסכומים האלה, שלפי מיטב ידיעתי הגיעו למיליארדים רבים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
הסכומים הללו מצטברים בקופת המדינה. הם ניתנים חזרה כשירותים לתושבי יהודה ושומרון, על-פי רוב — כשירותים ציבוריים כלולים, ולא שירותים אישיים למשלם עצמו.

חיים רמון (המערך):
אתה מוכן לפרט את השירותים, אדוני?

היו"ר מ' סבירור:
אינך חייב להשיב עכשיו.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
חבר הכנסת רמון, זה נושא הראוי לדיון ממושך. אני מוכן להשיב על הצעה לסדר-היום בנושא הזה. מכל מקום, הכסף נצבר, והוא ניתן כשירותים לתושבי יהודה ושומרון. חוק תעסוקת זרים, שאנחנו עוסקים בהכנתו, ייתן תשובה חוקית גם לנקודה שאתה מסב את תשומת לבנו אליה.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת רום.

יוסף רום (הליכוד):

כבוד סגן השר, האם לא ניתן לפתור את הבעיה על-ידי הגדרת לשכות העבודה כאזורים השונים כלשכות עבודה אזוריות, כפי שמקובל מצד-ה של הקו הירוק? בצורה כזאת, לשכת עבודה כזאת יכולה לטפל בבעיות של כמה יישובים. היא חוכל גם ליעל את העבודה וגם לפתור את הבעיות הטכניות שהועלו כאן. האם מבחינת החוק אין חובתנו לתת את זכויות האנוש, המקובלות מצד זה של הקו הירוק, לאזרחי ישראל הנמצאים ביהודה, בשומרון ובעזה?

היו"ר מ' סבירור:

אדוני סגן השר, חבר הכנסת רמון גם הציג לך שאלה על העובדים הערבים שעובדים מצד זה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

השיבות: אני שב ומבהיר בעניין העובדים הערבים: הכספים שמופרשים משכרם לביטוח הלאומי נצברים בקופת המדינה. הם מוקדשים למערכת שירותים, לחיווק השירותים הציבוריים כיהודה ובשומרון, לטובתם של אותם עובדים ובני משפחותיהם.

היו"ר מ' סבירור:

הוא שאל בעניין דמי אבטלה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

בעניין דמי אבטלה — שוב, אותה נקודה. לא גובים מהם את האחד הזה של דמי אבטלה. הם אינם זכאים לדמי אבטלה, משום שאותה בעיה של היהודים קיימת גם לגבי תושבי יהודה ושומרון הערבים — זיקת החובה אל הלשכה בשירות התעסוקה, ורק במקום מגוריו של אדם.

היו"ר מ' סבירור:

תודה. עכשיו — חבר הכנסת רום.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

לחבר הכנסת רום, הפתרון שאנחנו הולכים אליו הוא מעין רמיזה לדבר שאתה התכוונת אליו. הפתרון הוא מורכב יותר. שכן תפקידה של לשכת שירות התעסוקה איננו רק לתת אישורים לדמי אבטלה. זה — מאחרוני התפקידים. יש עוד מערכת של תיווך עבודה, שהיא צריכה למלאה.

מגוריו של אדם. אם נביא כדוגמה את מי שגר באלון-מורה — מנתניה ועד אלון-מורה יש בוודאי 40 קילומטר. יש צורך לחקן פה.

יאיר צבן (המערך):
במרחק אזורים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
המרחק איננו בקו אווירי. למיטב הערכתי, מאלון-מורה עד הקו הירוק יש כ-30 — 32 קילומטר. עד נתניה — בוודאי יש מעל 40 קילומטר. אם כן, אותה מכסה שהחוק קבע כבר "נאלכת" במרחק הזה. זה שיני אחד בתוך.

היו"ר מ' סבירור:
אני מבקש, גם זמן מוגבל.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
ועוד חיקון אחד — נצטרך להגדיר את העבודה מתאימה" מחדש. אנחנו עוסקים בזה. אני מקווה שיימצא לזה פתרון.

היו"ר מ' סבירור:

תודה. שאלה נוספת לשואל המקורי. בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, פניתי אליך במכתב בעניין זה לפני למעלה מחודשיים, וקיבלתי תשובה שהנושא נמצא בטיפול. הואיל ומדובר כאן בשאלות הנוגעות לזכויות הפרט והאזרח, זכויות שאינן תחנות לחילוקי דעות פוליטיים, והואיל ומדובר כאן בסבל אנושי של אדם שאינו מקבל אפילו דמי אבטלה, אנשים שפוטרו או שינו מקומות עבודה, והגיעו, לפי מיטב ידיעתי, עד פת לחם, והואיל ונאמר להם שאם ישנו את כתובתם למקום הנמצא בתוך תחומי הקו הירוק יוסדר ענינם מייד — שאלתי היא: האם בשלב ביניים לא ניתן למצוא פתרון, אבל פתרון מידי, שיהיה מעוגן בלוח זמנים? ואני מצפה לתשובה שתהיה מעוגנת בלוח זמנים, כדי להסדיר עניין אנושי זה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אני רוצה לומר לחבר הכנסת חנן פורת, שאנחנו מדברים בכית-המחוקקים, וכל מה שאנחנו עושים — מצווים אנחנו שיהיה במסגרת החוק. מסגרת החוק היא מגבילה, כפי שציניתי כפרטים שאמרת לפני כן, בגלל המרחק, בגלל הגדרות העבודה המתאימה. אלו כללים שהחוק קבע אותם, ולא אני. כולנו יחד קבענו אותם.

אבל, כפי שאמרתי בסיפא של דברי, כבר נמצאות כהכנה הוראות מינהל של שירות התעסוקה. אני מניח, שכתוך שבעות הבעיה חמצא את פתרונה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה. שאלה לחבר הכנסת רמון, ואחריו — לאחרון השואלים, חבר הכנסת רום.

חיים רמון (המערך):

אדוני סגן השר, האם גם תושבים ערבים, תושבי יהודה ושומרון, העובדים בישראל ומשלמים ביטוח לאומי, האם גם הם זכאים לדמי אבטלה? האם נעשים סידורים, על מנת לשלם להם דמי אבטלה?

דבר נוסף: מה נעשה בסכומים ששילמו אותם תושבים, העובדים במדינת ישראל ומשלמים ביטוח לאומי וניכויים

עלידי הדירקטוריון של החברה ועלידי הרשות לחברות ממשלתיות. המינויים נעשו בהתאם לכל כללי ההסכמים כשירות הציבורי. כפי הנראה הוטעית, או טעית.

באשר לתוכנית שיקום השכונות, כל המינויים נעשו בהתאם לנהלים, שנקבעו על-ידי נציבות שירות המדינה. כל המינויים הם מינויים של אנשים בעלי כישורים ובעלי יכולת. אני מאחל לכל השירות הציבורי אנשים עם אותה מוטיבציה, עם אותה מסירות ועם אותו להט, שיש לעובדים במסגרת תוכנית שיקום השכונות.

הי"ר מ' סבירד:

תודה. חבר הכנסת דב בן-מאיר, ואחרון — חבר הכנסת מילוא.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני סגן שר השיכון, כיצד מתיישבת ההצהרה, שהצהרת כרגע מעל בימת הכנסת, עם חזון, שהיכן לפני כמה חודשים עזר שלך, ואשר נועד להפצה בין חברי מרכז חרות, ושבו הוא חיאר את כל האנשים, שעליהם שאל חבר הכנסת נחמיאס, כמינויים פוליטיים. לרעתו של העזר, צריך להתברך באנשים אלה. ייש לקבל עליהם צל"ש ממרכז חרות.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש אנשים שמנוי — — —

קריאה:

האם מרכז חרות מעניק צל"שים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, אני חושב, שנחוצה פה הכרעה שלך באותם נושאים אישיים, שחבר הכנסת דב בן-מאיר העלה אותם. לפני למעלה משנה הנושאים האלה באו לידי ביטוי הולם במישור הפרלמנטרי. האם יש טעם לחזור ולדון בהם במסגרת של שאלת דתופה? נושא זה נתון להכרעתך.

עם זאת, לא אשאיר את חבר הכנסת דב בן-מאיר ללא תשובה. שום חזון לא הופץ בין חברי מרכז חרות. אינני יודע על מה מסתמך חבר הכנסת דב בן-מאיר — אולי על נייר טיוטה, ששלף מתוך סל האשפה, נייר שזרק לסל האשפה, ולא הגיע אפילו לכלל דיון. האם האם זה רציני, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שאהא — כחבר הכנסת — חסתמך על נייר פסולת, שקיבלת מתוך סל האשפה?

דב בן-מאיר (המערך):

אני שואל את השאלה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

סלה לי. נשאלתי, הרשה לי להשיב לך.

הי"ר מ' סבירד:

כוה חם העניין, אדוני סגן השר. אתה משיב, אתה לא שואל.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

יפה, ובכן, לא ייתכן שחבר הכנסת יסתמך על ניירות, שנאספו מתוך סלי אשפה.

הי"ר מ' סבירד:

תודה. חבר הכנסת מילוא, ואחרון.

רוני מילוא (הליכוד):

רצוני לשאול את סגן השר מהו היחס — באחרים — בין מספר העובדים, שהתקבלו לעבודה במשרד השיכון והבינוי מאז 1977, לבין מספר העובדים, שהתקבלו לעבודה במשרד הבינוי והשיכון לפני 1977.

הי"ר מ' סבירד:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. אחרון השואלים — שאלתא לשר הבינוי והשיכון, מאת חבר הכנסת אהרן נחמיאס.

40. עיצומים בחברת השיכון "עמידר"

אהרן נחמיאס (המערך):

כבוד השר, נמסר לי, כי בחברת השיכון "עמידר" נערכו עיצומים בשל 12 מינויים פוליטיים שבוצעו בחברה.

1. האם היריעה נכונה?

2. האם הסיבה לעיצומים של העובדים היא אותם מינויים פוליטיים?

3. מה בדעת השר לעשות, כדי למנוע את אותם מינויים פוליטיים?

הי"ר מ' סבירד:

אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת משה קצב.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, לשאלה 1: התשובה שלילית; לשאלה 2: התשובה שלילית; לשאלה 3: אין צורך.

רענן נעים (המערך):

אתה נכנס לספר השיאים.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

שמעתי, שתחברי הכנסת התעייפו מהתשובות הארוכות.

הי"ר מ' סבירד:

צריך לשנות את הניקוד של שמך. במקום קצב קצב.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, שאלה נוספת.

רענן נעים (המערך):

— — —

הי"ר מ' סבירד:

חבר הכנסת נעים, חבר הכנסת נחמיאס מדבר עכשיו.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני סגן שר הבינוי והשיכון, האם אתה מוכן להודיע כאן בכנסת — לאשר או להכחיש — האם כבודו מינה 76 — קרי וכתיב שבעים ושישה — מינויים פוליטיים במסגרת תוכנית שיקום השכונות, שאדוני אחראי לה מטעם משרד הבינוי והשיכון? כאשר אליבא דכולי עלמא, רובם של האנשים שמנוי, ידיעותיהם בנאש שיקום השכונות אינן תואמות את הדרישות.

הי"ר מ' סבירד:

אתה חורץ משפט. זה לא מקובל כנוהל. במיוחד לא הלפסוס האחרון. סגן השר משיב.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

חבר הכנסת נחמיאס, אני מציע לך לבדוק היטב את האינופורמציה שמגיעה אליך הן בעניין המינויים הפוליטיים כביכול בחברת "עמידר", והן ביחס למינויים הפוליטיים כביכול בתוכנית שיקום השכונות. האינופורמציה איננה נכונה. אני מכחיש אותה. בחברת "עמידר" לא היו 12 מינויים פוליטיים. האינופורמציה אשר הגיעה אליך מדברת — כפי שנמסר לי — על 12 עובדים בכירים, אשר חתומים על חוזים אישיים. כל העובדים הללו הם עובדים ותיקים, בעלי תפקידים בכירים, ואיש מהם איננו מינוי פוליטי. החוזים האישיים אושרו

קריאה:

מאז קום המדינה.

דב בן-מאיר (המערך):

אני רוצה לדעת — — —

הי"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת דב בן-מאיר, אסור לך לרצות.

דב בן-מאיר (המערך):

לרצות מותר לי.

הי"ר מ' סבידור:

אני מבקש, אל תפרע. אדוני סגן השר, בבקשה להשיב.

סגן שר הביטוי והשיכון מ' קצב:

ממשלת הליכוד שנתה שיטה פסולה, הראויה לגינוי, שמפלגתו של חבר הכנסת דב בן-מאיר נקטה אותה מאז קום המדינה. תוצאות הכחירות לאיגוד עובדי המדינה מעידים, עד כמה השיטה — שהיתה נהוגה עד 1977 — היתה פסולה.

אני שמח, שמאז 1977 מתקבלים לעבודה אנשים בהתאם לכישוריהם; ואם אומנם אנשי חרות ואנשי הליכוד התקבלו לתפקידים ציבוריים, הרי שהדבר לא נעשה, חבר הכנסת רוני מילוא, בגלל היותם חברי חרות או חברי הליכוד, אלא אך ורק כשל התאמת הכישורים שלהם והכשרונות שלהם לאותם תפקידים. שלהם הם הציגו את מועמדותם.

הי"ר מ' סבידור:

תודה רבה לסגן השר. אף שהיו כמה הפרעות קטנות, מצינו את כל הנושאים בחוץ שעה.

ב. הצעה לסדר-היום החזרת הגדנ"ע לבתי-הספר

הי"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום. ההצעה הראשונה מאת חבר הכנסת הירשזון — החזרת הגדנ"ע לבתי-הספר. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת אברהם הירשזון להעלות את הצעתו.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי הרשו לי לציט: " — — — נערינו בני 14 — 18 חסרים את הקשיחות הדרושה לנער ישראלי בתנאים שלנו. חסרים את ההכרה, שכל נער עלול להיתקל ברוצח על סף ביתו, והוא חייב לדעת להתגונן. חסרה הכשרה בשימוש בכלים: רימון, רובה, אפילו קפ"פ. הנער חסר מוטיבציה לפני גיוסו לצבא. בהעדר הכנה מתאימה קורה, שהוא נשכר במסגרת הצבאית. יש לנו תהום בין גילאי 16 לבין גילאי 18. הנער המגויס לצבא רואה לפניו צוק כאשר הוא ניגש למסגרת הצבאית. חסרה העירנות, הדרושה לחקופה של פיגועים, היכולים לקרות בכל מקום."

דברים אלה לא נאמרו היום; הם נאמרו לפני כעשר שנים על-ידי חבר הכנסת מרדכי בן-פורת בהצעה לסדר-היום בנושא הגדנ"ע, שהועלתה בכנסת ב-15 באוגוסט 1974, וגם על-ידי חבר הכנסת יהודה שערי, אסון מעלות, שזעזע את הציבור. הוא שהביא את הנושא אל הכנסת. חברי הכנסת שערי וכן-פורת התריעו אז על כך, שפיצול הגדנ"ע לשתי מסגרות — במסגרת משרד החינוך ובמסגרת צה"ל — גורם להתרופפות הפעילות, להעדר צוותים קבועים, לתחלופה רבה. הגדנ"ע פעל על-פי הוראות של שתי רשויות. על-פי הוראות של משרד החינוך, שקבעו את מסגרת הפעילות של הגדנ"ע, נקבע כי הגדנ"ע הוא מסגרת ממלכתית, שניתן בה חינוך ביטחוני-לאומי לנוער

העברי, והוא מהווה חלק בלתי נפרד מהמסגרת הלימודית-החינוכית במערכת החינוך העל-יסודי. וההוראות המקבילות של משרד הביטחון קבעו את יעדי הגדנ"ע כך: א. מתן חינוך ביטחוני וציוני לכלל הנוער והגברת זיקתו ואמונו כלפי צה"ל; ב. קידום חברות וחברותי של הנוער טעון טיפוח לקראת שירות חיובי בצה"ל; ג. הפעלת הנוער במשימות של שעת חירום.

אילו מצב פעילות הגדנ"ע היום היה כפי שהיה בשעת שהועלה הנושא לפני כעשר שנים, היתה נחה דעלי, אלא שאז לא נחה דעתם של חברי הכנסת שהעלו את הנושא והם דרשו "לאחד את המסגרות של הגדנ"ע". יתירה מזאת, חברי הכנסת הדגישו את החשיבות הרבה בחינוך הקדם-צבאי, שיש להקנות במסגרת הגדנ"ע. "יש להעניק בגדנ"ע חינוך קדם-צבאי. אין ספק שהגדנ"ע יכול למלא תפקיד חשוב ביותר כמאגר כוח שהולך לצבא, בהכשרה לחיי צבא וכעשיית סלקציה לתפקידים השונים בצבא" — כך אמרו חברי הכנסת שהעלו את הנושא.

אילו התבצעו הדברים כפי שהוצעו בשעתם, הרי כיום היתה צריכה להיות מסגרת מאוחדת, שהגדנ"ע והחינוך הקדם-צבאי היו הופכים לחלק ממערכת הלימודים, ומי יודע אם אותן תופעות חמורות של פגיעה בבני נוער, שלהן אנו עדים כיום — ואשר אותן צפו חברי הכנסת אז — לא היו נמנעות בחלקן. אלא שכל כך אירע. הבריכות היה כוח, שניתן לומר שהיה ההיפך מכוונת המצעים.

בעקבות העלאת ההצעה לסדר-היום, הוחלט להעביר את הנושא לוועדת החינוך של הכנסת. וזו דנה בו במשך שמונה ישיבות. מסקנותיה היו: "הוועדה הגיעה לכלל מסקנה, כי הגדנ"ע חייב להיות זורע של צה"ל ולעמוד תחת פיקודו.

ממסמכים שונים שהגיעו לידי על פעילות הגדנ"ע בשנים האחרונות אני מוצא, שאכן כך הוא המצב. במקום שתגבר הפעילות הקדם-צבאית בגדנ"ע לפחות, עם חיסול פעילות הגדנ"ע בכתי"הספר. הרי באחד הפרסומים "מבט חתך על הגדנ"ע — 1983" שהוציאה מפקדת פיקוד הגדנ"ע בפברואר 1983, היינו לפני כשנה, נאמר במפורש, כי "הגדנ"ע הוא חלק ממערכת החינוך בישראל"; הרי נקבע במפורש שהגדנ"ע יהיה מערכת קדם-צבאית במשרד הביטחון. ועוד נאמר: "נקודת המוצא לחיפוש יעדי של הגדנ"ע כיום היא, מה יכול ומה צריך הגדנ"ע לתרום למערכות האזרחיות". אם אלה הם היעדים, האם אין כאן סטייה מהמטרות, כפי שנקבעו בהחלטת הוועדה שדנה בנושא הזה?

בסקירת הפעילות של עבודת הגדנ"ע בהתשמ"ב — ה'תשמ"ג מתוארת הפעילות בהרחבה. מתוך מסמך "סקירה על הגדנ"ע 1978 — 1983" שפורסמה באידי התשמ"ג, אני רוצה לצטט רק את ראשי העיסים: "א. אימון מרכזי, הנמשך כיום שישה ימים במקום עשרה ימים, כפי שהיה בעבר; ב. פעילות כית'ספרית בכתי"הספר של נוער שנפלט ולא נקלט במסגרות חינוכיות; ג. פעילות מועדונית — גדנ"ע אוויר, מועדון קליעה; ד. עבודה חילונית — פעילות הדרכת נוער במושבים; ה. עבודה עם נוער יהודי מחוץ לארץ — אולפן מרווה, חץ וקשת ואימון נוער חוץ-לארץ; ו. שירות לאומי; ז. גידור דרוזי".

לכל הדעות, זו פעילות חשובה מאוד. אך היכן החינוך הקדם-צבאי? מדוע לפחות הגדנ"ע אינו עוסק בחינוך קדם-צבאי? כל שפע הפעילויות, על-פי ערות מפקדת הגדנ"ע, מצביעות על כך, שהגדנ"ע הפך למעשה לזרוע של שלי"ח.

יתירה מזאת, מפקדים בגדנ"ע הציגו בפני עובדי מעניינת בני הנוער שקיבלו אימון מרכזי החל מ-1975 גיוס עם סיום האימון למשמר האזרחי. אין ספק, שזו פעילות מבורכת, שהיה בה לפחות משום הכנה לשעת חירום, וודאי שהיא העלתה את המודעות הביטחונית ואת רוח ההתנדבות. ב-1977 הופסקה גם פעילות זו, והישרדי האחרון אופי הקדם-צבאי, שהביא בעקבותיו מתנדבים רבים מקרב הנוער למשמר האזרחי, נעלם גם הוא.

בדוח השנתי של מבקר המדינה לשנת 1983, בפרק העוסק בפעולות הגדנ"ע, מצביע המבקר על הרכה ליקויים, אך כמה מהם חשובים לענייננו. כך, למשל, כותב מבקר המדינה: "הביקורת העלתה, ששיעורי הגדנ"ע לא היו משולבים באופן קבוע ומתוכנן בחוכנית הלימודים, למעט הכנה לסיוורים או לפעילות אחרת מחוץ לבתי"הספר. במקרים רבים עבדו המדריכים 2 — 4 שעות כיום בלבד. פעילויות שונות, כגון מטווחים, התקיימו רק בחלק מהכיתות, אך אם היו אלו כיתות מקבילות באותו בית"הספר, בסיכום מדגיש המבקר, כי הצלחת הגדנ"ע מותנית בשיתוף פעולה, וכי "יש לפעול בכל הדרכים להגברת המודעות של כל הגורמים לחשיבות הגדנ"ע ולשיתוף הפעולה אתו".

נראה שהמודעות לגדנ"ע, שהיא פועל יוצא של ההפרדה בין הגדנ"ע לשלי"ח, והכרסום בחשיבותה של המסגרת, נובעים מאופי הפעילות של הגדנ"ע, שנעשה דומה יותר ויותר לשלי"ח.

לאחרונה אנו עדים למציאות חמורה: בני נוער מסרבים להתגייס, חסרים תודעה ומוטיבציה, בני נוער אינם מעוניינים בצבא, רבים מחפשים יחידות עורפיות, חסרה ההכשרה וחסרה ההכרה של צה"ל. כיצד אפשר לבוא בטענות אל בני הנוער, אם כל ההזכרות שלהם עם צה"ל נעשית בשעה-שעתיים של

במשרד החינוך תוקם מערכת של"ח, שתעסוק בחינוך שדאי לאומי חברתי".

אז נקבעו גורם מטרות הגדנ"ע ומטרות של"ח. מטרות הגדנ"ע: "אימון הנוער והכנתו לשירות צבאי, לחפקידי שמירה אזרחית ולמשימות לאומיות בימי חירום. להשגת המטרות הללו יעסוק הגדנ"ע בפעולות האלה: 1. אימון בנשק; 2. אימון גופני; 3. הכרת צה"ל. בנוסף יעסוק הגדנ"ע בפעילות ערכית לאומית ושדאית בקרב נוער, שאינו במערכת החינוך". מטרות של"ח: "על-פי החלטות הוועדה: 1. שירות לאומי, שיעודו חינוך להתנדבות; 2. ימי שדה וטיולים".

האם לכך כיוונו חברי הכנסת בהצעתם? — ספק רב. שכן זו אותה גברת בשני אדרת. אם נשווה מטרות אלו למטרות הגדנ"ע, כפי שהיו עד להחלטת הוועדה, נראה כי לכאורה לא נשתנה דבר. יש שתי מסגרות: האחת — במשרד הביטחון — הגדנ"ע, והשנייה — במשרד החינוך, בשני שם בלבד. במקום הפיקוח על הגדנ"ע קם הפיקוח על של"ח.

ואולם, למעשה חלו שינויים, ושינויים לרעה. כבר בהחלטת הוועדה הושמו הדגשים החינוכיים-חברתיים, והחינוך הקדם-צבאי הודגש פחות. למעשה, בהחלטות הוועדה הושם הקץ לפעילות הגדנ"ע בבתי"הספר: לא עוד ימי שדה, הקמת אוהלים; לא עוד יום בשבוע, שבו הופיעו תלמידים בכנדי החק של הגדנ"ע — אכן שינוי אדרת במלוא מובן המלה — לא עוד "הקשב" ו"עמידה חופשית" בחצרות בתי"הספר, אותו חינוך למשמעת קדם-צבאית, שסייע רבות גם למשמעת התלמידים בבתי"הספר.

היום קיים בכתי"הספר של"ח, ראשי תיבות של "שדה-לאום-חברה", שהפכו לראשי תיבות של "שיעור-לא-חשוב". בני הנוער אינם מייחסים לו חשיבות, רבים מבתי"הספר נהגים כך גם המנהלים, המנצלים את שעות של"ח לשיעורי השלמת חומר, ומשכיחים את עבודת המדריכים כליל. במספר רב של בתי"הספר אין מקיימים פעילות של"ח כלל. כך קרה בכתי"הספר החינוך המקיף רמת-השרון, שהתפרסם בשל גילוי השימוש בסמים בקרב רבים מתלמידיו. אין שדה ואין לאום: אולי יש חברה, מדריכי השלי"ח הוכפפו בדרך כלל לרכיבים החברתיים, והפכו למבצעי החוכנית החברתית בבתי"הספר. המשימה היחידה שעוד יש לה אופי גדנ"עי כלשהו היא הטיפול בטיולים, ובדרך כלל המדריכים מתאמים אותם עם בתי"הספר שדה.

התהליך שעובר על של"ח הוא תהליך של ניתוק גובר והולך הן מהגדנ"ע והן ממסגרות הפיקוח של החינוך הפורמלי. של"ח הפך להיות חלק מאגף הנוער, העוסק בחינוך הבלתי-פורמלי, וכך גם הלך ופחת משקלו הסגולי במסגרת חוכנית הלימודים. כל זאת — באשר לשלי"ח.

ואולם, מתברר שגם בגדנ"ע, דהיינו המסגרת הכפופה למשרד הביטחון, חל כרסום במשך השנים. מפקדים בגדנ"ע ששוחחתי עמם על נושא זה — חלקם מילאו תפקידים בכירים במשך שנים אחדות ויש בהם שמלוחים את הגדנ"ע מראשיתו — התריעו על הכרסום שחל בכל פעילות הגדנ"ע. אחד מהם התבטא באוזני כך: "הגדנ"ע הוא ביטחון, זוהי מערכת טרום צבאית. היום עוסק הגדנ"ע בעיקר במשימות לאומיות, בשירות לאומי. יש פחות מדי גדנ"ע, פחות מדי אימון קדם-צבאי, נדבקנו משלי"ח, ושל"ח זה לא כלום. שם הוא כמו דגל, שאחריי הולכים. כשאומרים לבני נוער 'גדנ"ע', טרום-צבא — זה מושך, זה מלהיב. כך זה היה תמיד. כשאומרים 'של"ח' — אין אומרים ולא כלום, ולעצמי גם אין נותנים ולא כלום".

הירשזון יש שני מרכיבים עיקריים: האחד — היקף הפעילות הקדם-צבאית, כפי שהיא מתקיימת במדינת ישראל; השני — רמת המוטיבציה, הקיימת היום בקרב הנוער הישראלי, בכל הקשור לשירות צבאי. אולי אפשר להוסיף מרכיב שלישי, כסימן שאלה: מהי רמת הקולטציה בין שני הדברים האלה, ובאיזו מידה המסגרות הקדם-צבאיות משפיעות לטובה על רמת המוטיבציה?

אדוני היושב-ראש, חשוב שנזכור, שתקופות הזמן שהאזרח הישראלי מבלה במסגרות צבאיות עולות — עד כמה שידוע לי — על התקופות שמבלים בצבא אורחי כל מדינה אחרת בעולם. בגלל הנסיבות, הסכנות והאתגרים הכיטחוניים שכפניהם אנחנו עומדים, אנחנו מבילים חלק גדול מחיינו במסגרות צבאיות, ובכלל זה מסגרות קדם-צבאיות.

אני חושב, שאפשר גם לומר בביטחון רב, שרמת המוטיבציה, הקיימת במדינת ישראל בכל שכבות העם — לרבות הנוער — לפעול למען הכלל, לשרת בצבא כאשר צריך, גבוהה יותר מכל מדינה אחרת בעולם. ואין חקרים לאותה הקצאת משאבים כלכליים ואנושיים אשר אנחנו מקציבים לביטחון במדינה, כתמיכת אורחי המדינה, לעומת מדינות אחרות בעולם.

אנחנו גם בדקנו את רמת המוטיבציה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהתנדבות ליחידות המוכחות של הצה"ל. זה לפחות היבט אחד של הסוגיה הזאת. אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, אין כל סיבה להניח, שחלה ירידה ברמת המוטיבציה הזאת. למעשה, ההיפך הוא הנכון. ריכוזו נתונים של מדר אחד, שלדעתי הוא אופייני. במחזור אוגוסט 1983, על כל מקום שהוקצה לצנחנים התמודדו 3.3 מועמדים. במחזור נובמבר 1983 התמודדו על כל מקום שהוקצה לצנחנים 4.2 מועמדים.

אמנון לין (המערך):

מה המצב לגבי יחידות אחרות?

שר הביטחון מ' ארנס:

אין לי כאן הסטטיסטיקה לגבי יחידות אחרות. אבל אומר אחר כך את מה שידוע לי, בלי שאוכל לכמת את זה בפירוט.

מתוך המתגייסים בנובמבר 1983 — 83% מאלה ששובצו ביחידות שהם ביקשו זאת, לעומת 17%, שלא ביקשו זאת. ככל הסיירות, בכל היחידות שחיללים מתנדבים אליהן, יש היום עודף — ועודף ניכר — של מתנדבים. האנשים שעוסקים בזה אומרים, שהיום יש יותר עודף מאשר היה בעבר. הוא הדין גם לגבי קורס טיס. יש יותר מתנדבים ממה שאנחנו מסוגלים לקלוט בקורס טיס. ומאפיין, שלדעתי הוא חשוב ומשמח, הוא שבין המתנדבים ליחידות מוכתרות אלה — ובכללן קורס טיס — יש אחוז הולך וגדל של יוצאי ערי פיתוח. כך שבסך-הכול הייתה אומר, שאין סיבה לפסימיות כלשהי. להיפך, יש פה הישגים, שלדעתי החברה הישראלית יכולה להתגאות בהם.

עם זאת, אנו ערים לחשיבות של הכנת בני הנוער לקראת גיוסם לצה"ל, ולכן אנו מקיימים פעילות ענפה בתחום זה. הפעילות מתקיימת בכת"י הספר התיכונים כרחבי הארץ, כפיקוח משרד החינוך והתרוכות, ובשיתוף פעולה עם מפקדת קצין חינוך ראשי ועם פיקוד הגדנ"ע. במסגרת החינוך החברתי בכת"י הספר התיכונים, שילב משרד החינוך והתרוכות פרק של "לימודי הכנה לקראת השירות בצה"ל", שמטרתו הכנת הבוגרים לקראת גיוסם. מפקדת פיקוד הגדנ"ע מקיימת פעילות רחבה בקרב המועמדים לשירות הביטחון. מרכז ההכנה לצה"ל במפקדת קצין חינוך ראשי מבצע פעילות חינוכית בתחום ההכנה לקראת הגיוס, במסגרות חינוך פורמליות —

הרצאה במסגרת של"ח, בנושא "לקראת גיוס"? הם אינם חשים ואינם חווים את המסגרת, את המדים, וכשהם מתגייסים לצה"ל הם רואים בהם הכרח יגונה.

רבותי חברי הכנסת, אני חוזר לראשית דברי, לציטוט ש"בני הנוער חסרים את ההכרה, שכל נער עלול להיחלץ ברצח על סף ביתו, והוא חייב לדעת להתגונן". די באידועים האחרונים כדי להמחיש זאת לנו בצורה מכאיבה. ומה שאירע למסגרת — שאמורה לחת את הכלים לבני הנוער — הוא כרסום רב בפעולתה, כך שאפילו המעט, שהיה בה לפני עשר שנים, איננו כיום. הגדנ"ע נגדע. יש לבדוק מחדש את ההיערכות של הגדנ"ע, ולהחזיר אותו לבתי-הספר.

אני מאמץ כהחלט את הדברים, שנכתבו בדוח ועדת אגרנט על הגדנ"ע, ואשר פורסמו סמוך לפרסום החלטת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, שדנה בנושא הגדנ"ע. הדברים אינם משתלבים עם מסקנות ועדת החינוך והתרבות, אך אילו אם היו מגיעים לידי ביצוע היה בכך משום פתרון נכון לנושא הגדנ"ע. בדוח נאמר על הגדנ"ע: "מכשיר עזר, בעל פוטנציאל חשוב לשיפור הרמה המקצועית והאנושית של המתגייסים לצה"ל, הוא החינוך הטרנס-צבאי, שהגדנ"ע נועד להקנות לצעירים מגיל בית-הספר, לדעתו, יש לבחון את הנושא הזה מחדש, כדי להחזיר לגדנ"ע את ייעודו המקורי — דהיינו, הכשרת הצעיר והצעירה לקראת שירות לאומי, ובכלל זה לקראת הצטרפותם לשורות צה"ל. משרד החינוך והתרבות אינו עורך למלא את תפקידיו הארגון והפיקוח על החינוך הצבאי, ומשום כך ניכרים סימנים של חוסר תכליתיות בפעולות מן הסוג הזה בכת"י הספר התיכונים. ככל הנראה, לא תהיה ברירה אלא שצה"ל ייטול מחדש תפקיד זה מחדש במערכת בתי-הספר כולה. לדעתנו, צריך להיות לצה"ל עניין רב בכך, כי בחיל העתיד מדובר".

אינני יודע, מדוע לא אומצו מסקנות אלה של ועדת אגרנט. המציאות הנוכחית והמצב הנוכחי ממחישים את הצורך הדחוף בבדיקה מחודשת של הנושא.

אני מציע לקיים על כך דיון במליאה.

אמנון לין (המערך):

אני מבקש לשאול את חבר הכנסת הירשזון, ציינת פה בין היתר דבר חשוב מאוד. דיברת על תחושה שלך, שיש בקרב הנוער פחות מוטיבציה ובכוננות להתגייס וכו'. האם זוהי מסקנה, הנובעת ממחקר או מסקר כלשהו, או שזאת תחושה? אכן, לכל אחד מאתנו יש אותה תחושה; אבל האם אתה מבסס את ההנחות שלך בהצעה לסדר-היום על סקר או על מחקר שנעשה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

הדברים אינם מבוססים על תחושה, וגם לא על סקר, אלא על חיי היום-יום. אני משמש כמוכיר הארצי של תנועת נוער, ואני בא במגע עם נערים בכל רחבי הארץ. אני חש את הדבר, ואת ההתלבטויות, ההולכות וגוברות מדי שנה. אגב, אני רוצה לומר, שבהחלט יש גם הבדל בין נוער הנמצא במסגרת תנועת נוער ובין נוער שאינו נמצא במסגרת תנועת נוער. אבל, ככלל יש ירידה במוטיבציה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת הירשזון. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון להשיב על ההצעה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בדבריו של חבר הכנסת

עליה ברמת המוטיבציה, עליה ברמת ההתנכחות. הבעיה שאנחנו מתמודדים אתה כזה"ל — ואני חושב שזו בעיה של החברה הישראלית כולה — היא בעיית הנכונות לשרת בצבא הקבע בגילים הגבוהים יותר. הולכים לסירות, הולכים לקורס קצינים. לאחר קורס קצינים ועד לדרגת מ"פ חותמים קבע מהאנשים הטובים ביותר כזה"ל. מעבר לנקודה הזאת — מתחילה הבעיה. נדמה לי, שיש לא הפעם הראשונה שאני אומר את זה ככנסת. אם בעבר יכולנו לומר, ויכולנו לומר זאת כאמת, שהאנשים הטובים ביותר בחברה הישראלית הלכו לצה"ל — לא כל האנשים הטובים ביותר, אבל מן השכבות הטובות ביותר, ולכן כזה"ל היה כאמת צבא טוב, והוא צבא טוב היום — אנחנו חייבים להבטיח שזה יהיה המצב גם בעתיד, למרות השינויים התברתיים, למרות המתירנות, החומרות. כל זה קיים, ואנחנו חייבים להתמודד עם זה ולהבטיח, שגם להבא כוגר בתורה הספר הטובים ביותר, המצטיינים, כוגר האוניברסיטאות המצטיינים, ילכו וישרתו בצבא הקבע.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לשר הביטחון. חבר הכנסת הירשון, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

אברהם הירשון (הליכוד):

כן.

היו"ר מ' סבירור:

יש לנו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החינוך והתרבות — רוב

נגד — 1

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החינוך והתרבות נתקבלה.

ג. הצעות לסדרהיום הקמת קריה יהודית בשוק חכרון

לצורך הדיון כאן, נניח שהדבר הזה אפשרי. נניח שבאמת אפשר לבוא, להפקיע את השטח שבו היה השוק של חכרון, שבו היו עסקים של ערבים, ולהעביר אותם למקום אחר ולבנות שם קריה יהודית למגורים. נניח שהדבר הזה חוקי, אבל השאלה היא, אדוני שר הביטחון וכל שר ממשלת ישראל, ואני שואל את הבית כולו: גם אם זה חוקי, האם זה נכון? האם זה הדבר הנכון לעשותו בכלל, ובמיוחד בשעה זו?

אני צריך לציין, אדוני היושב ראש, שכלל ההיסטוריה הקצרה, אבל הסוערת מאוד והאינטנסיבית של ישראל בשטחים, וזוהי הפעם הראשונה שמסלקים במפורש תושבים מהאזור שבו גרו, מהבתים שלהם או מהנכסים שלהם, אף כי הם נשרפו, ומעבירים אותם למקום אחר, כדי להושיב במקום הזה מתחילים. לא מדובר, אדוני היושב ראש, על שטח שרשים, לא מדובר על אזור הקרוב לשטח צפוף, שגרה בו אוכלוסייה ערבית: מדובר על שטחים שגרו בהם ערבים הלכה למעשה, שטחים שהחזיקו בהם ערבים הלכה למעשה עד שהשוק נשרף, וכידוע הוא נשרף בעקבות אירוע טרגי מאוד: הירצחו של אהרן גרוס, זיכרוננו לברכה. היתה שם הצתה, השוק נשרף, ועכשיו ממהרים השלטונות הישראליים לפעול ולהפקיע את השטח, ולהקים בו קריה.

ככתיספר תכנוניים, כמוסדות חינוך, בהתיישבות העובדת, ככתיספר פנימייתיים וכו'.

בימים אלה פועלת ועדה משותפת לצה"ל ולמשרד החינוך והתרבות, שמתפקדיה להמליץ בפני שר החינוך והתרבות על דרכי פעולה להרחבה ולהעמקה של פעילות ההכנה לקראת השירות בצה"ל. במקביל למערכת החינוך האזורית, פועלות הפנימיות הצבאיות. זוהי מסגרת חינוכית ייחודית, המביאה את המתחנך בה מוכן ומיומן לשירות צבאי. פנימיות אלו הן: הפנימיה הצבאית שליד בית-הספר הריאלי בחיפה; בית-הספר הטכני של חיל-האוויר; בית-הספר לקצינים בעכו; והפנימיה הצבאית של חיל החימוש.

אדוני היושב ראש, בגלל החשיבות שאנו מייחסים לחינוך הנוער ובגלל רצינות הנושא, אני מציע שהוא יידון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ומבקש מן הכנסת להעבירו לוועדה זו.

אורה נמר (המערך):

אפשר לשאול שאלה, אדוני השר?

היו"ר מ' סבירור:

שאלה ליושב-ראש ועדת החינוך והתרבות.

אורה נמר (המערך):

אדוני שר הביטחון, הנחונים שהשמעת כאן הם מעודדים כאמת, אבל לאור טרגיות על כך שהמוטיבציה בקרב הנוער, הן לשרת ביחידות המוכחות, הן לשרת בצבא הקבע, נמצאת כהחליף ירידה, איך אתה מסביר את הדבר, שעומד בניגוד מוחלט למה שאחזק מוסר כאן?

שר הביטחון מ' ארנס:

לתשובה על שאלה זו יש שני חלקים: בהפגנות, בבעיות הבריאות למיניהן, בתופעת הסרבנות, עד כמה שאני מסוגל להעריך — על כל פנים אני יודע שזה לא נטול מרכיב פוליטי — מדובר על ביטוי של מיעוט קטן, אבל מאוד ווקלי. כפי שאמרתי, בשירות הצבאי אנחנו מרגישים כדיוק את ההיפך:

היו"ר מ' סבירור:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הקמת קריה יהודית בשוק חכרון. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שבח וייס (המערך):

כבר שכחו מהנושא, עכשיו הוא יזכיר אותו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, נעלה היום נושא, שפוגע קודם כול בתושבים הערבים כעלי העסקים בשוק חכרון, אבל למעשה, הנפגע האמיתי לטווח ארוך מאותה החלטה שעומדים לבצעה — לאשר את פינוי השוק כחברון ולעשות תוכנית כדי שבאזור יהיה בנייה יהודי ויהיה שיוכן של כך וכך יחירות ריור — הוא הציבור הישראלי. יהודים יושבים בלב חכרון הערבית, יהודים — בלב קרקע, שהיתה מוחזקת הרבה מאוד שנים בידי האוכלוסייה במקום.

יש ויכוח משפטי, האם המדינה יכולה בכלל לעשות זאת, ולא אכנס לוויכוח זה. אני אפילו מוכן לצאת מתוך הנחה, לצורך הדיון כאן, שמותר, בדרכים חוקיות אלה ואלה, לעשות את הדבר. אינני בטוח, מבחינה משפטית יש לי ספקות, אבל

בנפרד, כדי למנוע קרבה יתרה, העלולה להביא דווקא לקיטוב יתר; כדי למנוע יחסים בין שני עמים, בשעה שלפחות צד אחד איננו רוצה בהם. הייתי יכול להגיד, ששני הצדדים אינם רוצים ביחסים האלה, כי קשה לי להאמין שהיהודים כן רוצים שם את הערבים. אולי הם היו מוכנים להשלים עם קיומם שם, אבל הם בוודאי לא רוצים אותם; ולו אפשר היה, היו מנסים לגרש אותם. הערבים בוודאי שאינם רוצים בנוכחותם של היהודים שם.

ואם כל זה נכון, איזה דיוקים אנחנו יוצרים שם? האם דיוקים מתוך רצון, מתוך שיתוף פעולה, מתוך הבנה הדדית — או מתוך כפייה של הכיבוש שלנו בלב לבה של עיר, שהיא היום עיר ערבית — אם תרצה בכך, חבר הכנסת דרוקמן, ואם לא תרצה בכך.

המגורים בתוך העיר חכרון אינם רק עניין אזרחי רגיל, של אנשים המחפשים מקום לגור בו ובאיים לשם. היהודים שרוצים לגור שם, יש להם מוטיבציה מיוחדת לעשות זאת, לגור בדיוק במקום הזה, כדי להגשים את אמונתם — ואני מוכן להניח שהיא כנה — שבמגוריהם בתוך יישוב ערבי בעיר ערבית הם מגשימים עניון דתי נשגב, מגשימים את היהדות, כפי שהם רואים אותה.

הצד השני רואה את המצב בדיוק להיפך. הוא רואה את החרירה של היהודים ללב לבה של העיר הערבית כפגיעה בו, באורחות חייו, בצורת חייו. הרי אין שם חלל ריק, זה לא שטח פתוח.

ומה יהיה? שני המחנות יגורו זה ליד זה בצפיפות גוברת והולכת, ולא תהיה שום הבנה בין הצדדים. מה שאנו רואים ושומעים על הגברת המתח בגדה, ילך ויחמיר; והתהליך הזה רק ירחיק זאת.

אדוני היושב־ראש, הרצח של אהרן גרוס ז"ל היה טרגדיה נוראה. לאחר הרצח הזה נעשו פעולות בשני מישורים: פעולה אחת אלימה ובריונית של הצחת השוק בחברון; הפעולה השנייה היתה הדחת ראש העירייה, והחלפתו בראש עירייה יהודי מטעם השלטון הצבאי. יצא מזה, שההחלטה להפקיע רכוש של אנשים, להפקיע תחנות אוטובוסים בשוק, איננה החלטה מוניציפלית מקומית, אלא היא החלטה פוליטית כרוזה וחדר־משמעות של שלטון כיבוש, בין שנרצה להודות בכך ובין שלא.

אנו מציעים אוטונומיה לערבים. האם זוהי האוטונומיה שדובר עליה? ברגע שבא לשם — בעקבות אירוע טרגי וחמור ראש עיר מטעם ההרע הצבאית שלנו, הוא מייד נוקט צעדים כדי לשנות שם את אורחות החיים, וכדי לתת עדיפות ליהודים, שיקימו שם קריה. האם זה מה שאנו מכינים כדיוקים וכאוטונומיה, בתנאים המינימליסטיים שאנו מוכנים לתת להם? הרי זה לעג לרש, זה רק מעיד על כוונותינו הלא־טהורות. אם אנו אומרים, שאיננו מוכנים להקים מדינה פלשתינאית עצמאית, ושאנו רוצים לתת להם אוטונומיה, האם לזה אנו מתכוונים? האם אנו מתכוונים למינרם של ראשי ערים מעשה בית של השלטון הישראלי, שיפעלו כדי לנשל ערבים?

אדוני היושב־ראש, לאותם אנשים וזהי בעיה חמורה; אבל זה גם יביא לעיוות בחברתנו אנו. כאשר אני עומד וזועק כאן, אינני זועק רק על מעשי העוול שנגשו לאנשים הגרים שם; אני זועק על מה שאנו עושים לעצמנו. התנהגות זו היא פריקת עול מוסרית, שימוש לרעה בסמכותנו ובכוחנו הצבאי. מצד אחד אנו אומרים, שברצוננו להגיע לדיוקים ולשלום, שיבאו

חיים דרוקמן:

את הטבח בחברון שכחת?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא שכחתי.

חיים דרוקמן:

למי היה השוק הזה שייך?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת דרוקמן, לו היית מקשיב שלא באופן סלקטיבי, היית שומע, שאמרת שכוונה איננו רוצה להיכנס לבעיה המשפטית, מפני שאני אומר: אפילו מבחינה משפטית זה מניח את דעתך, הרי הדבר אינו מעלה ואינו מוריד, מפני שאני שואל — האם זה נכון, האם זה חכם, האם זה אנושי לעשות את המעשה שמתכוונים לעשותו?

חיים דרוקמן:

זו בעיה משפטית או מוסרית?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מבחינה מוסרית, אסור בהחלט לעשות את הדבר הזה, ועכשיו אנני לכך, אם לא חפצו לי. אדוני היושב־ראש, בכל זאת, הייתי רוצה להמשיך בדברי.

אמרת שזו הפעם הראשונה שלוקחים אנשים ומסלקים אותם ממקומות שהם גרו בהם, כדי להושיב שם מתנחלים. ואני שואל את עצמי: האם מדינת ישראל, במצב שהיא נמצאת בו היום, במתח ההולך וגובר בגדה, ביחסים שלנו עם השכנים שלנו, וקוקה למעשה הזה? האם הדבר הזה יקדם אותנו באמת לפתרון בדרכי שלום של הבעיות עם השכנים או של הבעיה הפלשתינאית? והייתי אומר: אפילו לשיטתך, או לשיטתם של אלה שרוצים להתנחל ביהודה ובשומרון — או בגדה, כפי שאני מעדיף לקרוא לה — גם לשיטתם של אלה, במקום הזה צריך היה לעצור, ולא לפתח שם קיטוב נוסף בין יהודים לערבים, שדה קרב נוסף, מקום לשפיכות דמים ומקום להתרפת המעגל החמור הזה של אלימות שגורת בעקבותיה אלימות, שגורת בעקבותיה אלימות, ויוצרת שפיכות דמים.

אני שואל את עצמי: האם ממשלת ישראל נותנת את דעתה על השאלה, האם במצב שבו אנו נתונים עכשיו בעולם דבר זה באמת נחוץ? האם זה מעניינה של מדינת ישראל? האם זה לטובתה של החברה בישראל? או אולי היא עושה זאת כדי לצאת ידי חובה כלפי פרטנר מסוים בתוך הממשלה, שלוחץ על ביצוע פעולות התנחלות, לאחר שהוא שמע, שבגלל אילוצי התקציב יחול צמצום גם בשטח זה?

אדוני היושב־ראש, אני שומע שאנו רוצים לעשות מעשה; אולי יש כאלה, הרואים את תוצאותיו, ואולי יש כאלה, שאינם רואים את התוצאות, ואינני יודע מה גורם יותר, מה יקרה? באותו אזור, באותו רחוב, באותה שכונה, יגורו ערבים ויהודים גם יחד, ועל כולם יחולו חוקים. מצד אחד, יהיו אנשים, שעליהם יחול הדין הישראלי, הם יהיו אזרחי ישראל בלב לבה של עיר שאיננה יהודית, אלא היא ערבית ברובה. מצד שני, על כל יתר התושבים, הגרים באותו מקום, יחול החוק הירדני או חוק המושל הצבאי. האם זה יכול לעודד את הדיוקים, שאנו רוצים בו? האם זה יכול לעודד את פתרון הבעיה הפלשתינאית בדרכי שלום, ולא על־ידי איבה מתמדת ושפיכות דמים?

כאשר הוקמה קריית־ארבע היתה החלטה — ואינני יודע אם היא היתה נכונה או לא נכונה — לבוא ולהגיד: יש יהודים שגרים באזור הזה, יש ערבים שגרים באזור הזה, כל אחד גר

לי ביטויים — כדי לתאר את חוסר התבונה ואת הרשעות שבכך.

היור' מ' סבירור:

חזרה לחבר הכנסת וירשובסקי. כאותו נושא, רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב צור. ואחריו — לחבר הכנסת תופק טובי.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, אכן, כמעט היה מקום לשאלה, מה אנחנו מעוררים ועל מה מחעוררים. ואכן, לפני שבועיים נבשרנו על איזו פגישה סודית שצריכה להתקיים בתוך יום-יומיים, בהשתתפות ראש הממשלה, שבה צריך לדון בנושא בניית הקריה היהודית בשוק בחברון. שר הבינוי והשיכון ישיב על הצעות לסדר היום. אין מפרסמים אם אכן נתקיימה ישיבה זו, ומה בעצם הוחלט שם. אינני חושב שהדברים תמימים כפי שהם נראים. לפני עשרה חודשים היה לנו אותו סיפור מעשה, בנושא אזורת הריכרה. הכנסת הוטעתה, והממשלה קיבלה החלטה על אזורת הריכרה. זה חזר על עצמו גם בחברון. הממשלה מנסה לנהוג, בו זמנית, גם כמחתרת וגם כממשלה.

ביקרתי כשבוע שעבר בחברון. נפגשתי עם היהודים החיים שם. מה שהראני אותם מאור היה מי הדליף את האינפורמציה? הם הביעו את תקוותם, שזה לא יזיק, נכון, הממשלה מנסה ליצור תחושה ורושם, שבעצם לא קורה שום דבר חריג בנושא חברון. ההחלטות ידועות ומוכרות. יש החלטות ממשלה מ־1980. בעצם, מנסים ליצור מצב של "אל תעירו ואל תעוררו". אני טוען — ואני מוכן להוכיח את הדברים עד כמה שיתאפשר לי עד כמה שיידרש — שהוחלט וסוכם על הקמת אזור יהודי בתוככי חברון, ופועלים בעניין זה. אני גם לשאלות העוסקות בזכות לעשות זאת. יש כאן קביעת ממד חדש בכל נושא ההתנחלות. למה? — כי זוהי הפעם הראשונה, שעומדים להציב רצף של אזור יהודי בתוך עיר ערבית, שהיה כל בעבר רובע יהודי. עכשיו מסיימים את השלב השלישי. בנושא חברון היו שלושה שלבים. היה שלב ראשון של חדירה פנימה מבית-הדסה, של קביעת נקודות ביסוס, ואילו הממשלה לתת לכך הסכמה בדיעבד.

חיים דרוקמן:

כמו בקריית-ארבע.

יעקב צור (המערך):

אל תייצג לי את זכויות עם ישראל. אינך אחראי פה על היחס לארץ-ישראל.

חיים דרוקמן:

כמו בקריית-ארבע. הכריחו את הממשלה להקים את קריית-ארבע.

יעקב צור (המערך):

הכריחו את הממשלה לאשר את הנעשה בדיעבד.

השלב השני היה, שהדחיבו את התחומים, מבית לבית שלידו. אני מציע לחברים מהצד הזה של הבית לנסוע ולראות. כך נקבעו אותם מקומות — בית-הדסה, בית-רומנו, בית-שניאורסון וישיבת "אברהם אבינו".

ועכשיו קיבלתם בנושא זה החלטה, שסוגרים את החללים שבין האזורים ויוצרים רצף אחד, ואין זו פרשת השוק, זאת הטעיה ביוזעין. יוצרים רצף אחד, שאמור להימתח ממערת-המכפלה ועד לבית-הדסה. זה לא דומה להתנחלויות

לפריחתו של האזור כולו; ומצד שני אנו עושים מעשים, הפוגעים באנשים.

דיברו כאן לפני כמה דקות על מוטיבציה. אני בעד עידוד המוטיבציה, אני בעד עידוד ההתנדבות. אבל הציבור הישראלי איננו טיפש. האם בשביל הדברים האלה, שרואים ושומעים, צריך להתנדב? האם זו המדיניות שאנו צריכים לנקוט אותה? האם זו הסוגיה, שצריכה להעסיק אותנו כימים אלה? האם אין צרכים מידיים של החברה הישראלית, שאפשר לייצר להם כספים ולהקדיש להם מאמץ? האם עלינו לעשות דווקא את המעשים האלה, שרבים בינינו בטוחים, כי הם רק יחריפו את היחסים בין יהודים לערבים, ואולי לכן חלק מהאנשים האלה דווקא מעוניין בהם?

אני לא מאשים בזה את הממשלה; אני מאשים את אלה, הלוחצים עליה ותוכעים ממנה לעשות מעשים אלה. שהרי מדובר גם בהוצאה כספית גדולה ביותר, אם אומנם יחליטו לממש דבר זה. אותי לא מעניין, אם יעשו מבצעים מיוחדות לאסוף כסף מיהודים טובים למטרה זו והכספים לא יבואו מהתקציב הרגיל של המדינה. אני חושב, שאם סכומים גדולים של כסף יהודי, של כסף ישראלי, יושקעו בפרויקט הזה, הוצאה תהיה, שבכסף לעשות את הדברים המידיים והחשובים, יבצעו את הדבר הזה שהוא בוודאי הרבה פחות רחוק וחשוב. הרי כל אחד צועק היום על המצוקה. על האילוצים הקשים שעל החברה ועל הדיקת התגורה. והנה כאן הולכים ועושים פעולה, שעלולה להביא לסיכון מדיני, פעולה שלא תפתור את הבעיה הכלכלית של החברה בישראל, פעולה שתגרום להוצאת כספים ואמצעים, שמן הראוי לייצר אותם למטרות אחרות.

אדוני היושב ראש, לשם מה אנו צריכים את המעשה הזה, הגורם עוול לאותם ערבים, הגורם עוול גם לנו, היהודים, הגורם עוול לחברה כולה? מעשה זה הוא עיוות המוסר והדמוקרטיה ככוח הזרוע שלנו.

רונן מילוא (הליכוד):

למה זה עוול לערבים?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אומר לך למה: האם זה נעשה באופן חופשי, על-ידי ההנהלה הנבחרת של העיר הערבית? או על-ידי "ראש עירייה" — ואני מרגיש: במרכאות כפולות — אשר נקבע על-ידי המושל הצבאי?

רונן מילוא (הליכוד):

על מה אתה מדבר? האם כאשר שחררנו את מוצר-ירושלים — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת מילוא, חזקה עלי מצוות היושב ראש, ועלי לסיים את דברי. הוויכוח אתך מיותר בלאו הכי, כי אנו חיים בפלטות שונות — לפחות בנושא זה, וגם בכמה נושאים נוספים. אני יכול רק לומר, שאנו עושים עוול לעצמנו ועוול לערבים הגרים שם. ועל כולם — אנחנו פוגעים באפשרות החשובה של דו-קיום בשלום, או לפחות בניסיון ליצור דו-קיום בשלום, בשביל לפתור את בעיית הלחץ של מפלגה כמו "התחיה", ואולי של אלמנטים אחרים, שחבר הכנסת דרוקמן מייצג אותם, ולא כדי לפתור את הבעיה של מדינת ישראל, של העם הפלשתיני ושל האנשים הגרים בשטחים.

לכן אני אומר, יש לכם עוד אפשרות לעצור ולא לעשות את המעשה הזה. חסרים לי הביטויים — בדרך כלל לא חסרים

בצוואת. האם לאחר אסון של רצח אהרן גרוס והמקרים הנוראים שקרו בחברון. האם היום — לאחר שמתפרסם בעיתון כתב האשמה של הפרקליטות — זה לא מדליק אצלכם נורות אדומות? האם לא נדלקות אצלכם נורות אדומות, כאשר בכתב האשמה האמר על יהודי שהוא ירה בבת-מקלע עוזי, שהוא נאשם בזה שקרא לעבר המתקבלים היהודים: "כווא אחי ונתאחד כולנו ונצא להרוג את הערבים". האם אין שיקול שני גם לשיטתכם?

חיים דרוקמן:
זה הוכח?

יעקב צור (המערך):
הוא הואשם בכתב האשמה. וזה הוגש.

חיים דרוקמן:
אילן תור הואשם — — —

יעקב צור (המערך):
אני לא נקבתי בשמות. הוא הואשם בזה. האם זה אינו מחייב — גם לשיטתכם, גם לפי השקפת עולמכם — שיקול דעת נוסף? האם אינכם חושבים, שיש מחיר להגברת החיכוך, להכנסתו למוקד הקנאות ואי-הסובלנות — אותה קנאות, שתקפה גם קבוצות מסוימות בקרב מתחילים, אם כי לא את כולם?

אני קיימתי לא שיחה אחת עם אנשים בקריית-ארבע ועם אנשי הרב כהנא. השקפת עולמם היא לא מן העולם הזה. כולנו נטבע בספינה הזאת, אם ניתן להם את העדיפות. אתם נכנעים להם.

באחד העיתונים קראתי, ששר הביטחון אמר, שהוא שוחח עם תושבים ערבים והם לא כל כך התנגדו לכך: ולי אמרו אנשי ממשל בחברון, שיתנו לערבים אפילו חנויות יותר גדולות בשוק החדש. על מי אתם מנסים "לעבוד"? האם אתם עצמכם מאמינים, שזו שאלה של מטרה? של חנויות? האם זו הבעיה, שתחנת האוטובוסים תהיה במקום יותר מרכזי, ויהיו אליה יותר דרכי גישה? האם את הכול אתם רוצים לפתור היום?

נפגשתי עם משפחות יהודיות בחברון ונוכחתי לדעת, שמצדן יש נכונות אדירה לוותר על נוחות בחיים; נכונות לעמוד בסכנות; נכונות מפחידה, כי הם קושרים את חזרתם לחברון לתהליכים המנותקים מכל מחשבה מדינית וביורור משותף, כי לדעתם, זה חלק מתהליך אלוהי של הגאולה, ואין על זה ויכוח. אני אומר: אני פוחד, ויותר מזה: דעו לכם, שבחוגים מסוימים בקרב מתיישבים בחברון התגבשה הדעה, שיש אפילו אמצעי-אלוהים בכך, שבכל פעם שקרה עימות אלים בחברון, הצבחה נאלצה לאחר מכן לאשר עוד שלב בחרייה פנימה. אדוני השר, אני מודה שאני פוחד מזה.

אני שואל אתכם: מה, לדעתכם, הביא את הממשלה לידי זה? האם טירוף מערכות, טמטום מערכות? אני חושב שלא. אני נותן לה יותר אשראי. לדעתי הביא אותה לזה — א. כניעה לקנאות, השלמה אחת, והעלמת המידע הנכון; ב. ככאורח פלא, הדבר הזה חוזר על עצמו: כאשר יש איתותים מדיניים באזור מחוסיין, מירדן, הממשלה בוחרת לעשות את המעשה הפרובוקטיבי ביותר, כדי לאותת לירדן, שגם אם יהיה עם מי לדבר, לא יהיה על מה לדבר. כך זה היה בשכם. בדקו את המציאות המדינית לפני עשרה חודשים, כאשר החלטתם על אורח ה-רב-כוח. היות שרציתם ואחרי-כך רוצים היום להפסיק את התהליך המדיני באזור עם ירדן, לשיטתכם.

ולא דומה לקריית-ארבע. יש לזה משמעות ממדרגה ראשונה. לחרייה הזאת מתלווה משמעות.

יוסף רום (הליכוד):
זה דומה בהחלט לעניין הרובע היהודי בירושלים. אתם עושים פה הטעייה לאומית ממדרגה ראשונה.

יעקב צור (המערך):
חברי הכנסת היקרים, אל תסיטו את הדיון ואת הוויכוח. הוויכוח איננו על הזכות. אין לכם מינוי אלוהי למימוש זכויות עם ישראל.

יוסף רום (הליכוד):
ולכם אין הזכות לוותר על הזכויות האלה.

יעקב צור (המערך):
תיכף אסביר לך למה יש לנו זכות. הוויכוח איננו על הזכות ולא על הבעלים של הקרקע. הוויכוח גם איננו על העובדה שהיה שם רובע יהודי, וגם לא על פרעות 1929. לא על זה הוויכוח. אתם, ביורדן, מסיטים את הוויכוח. אין לנו ויכוח על הזכות. הוויכוח הוא על התמונה המדינית ועל ההצדקה הלאומית. שחותרת לממש זכות זאת בכוח, והכול, ומייד.

יוסף רום (הליכוד):
ואתה אומר, שהתכונה המדינית נמצאת רק אצלכם. ראינו אותה טוב מאוד בשנים קודמות.

יעקב צור (המערך):
אנחנו רואים את התכונה המדינית שלכם.

שבח וייס (המערך):
אחרי שכללתם בממשלה שלכם את משה דיין, אינכם יכולים לדבר.

יעקב צור (המערך):
אחרי שלפתחו הנחנו את הוויכוח במקומו, אנחנו מודים: אנחנו, תנועת העבודה, חותרים לעתיד מדיני ולאומי. שיש בו יותר הבנה ותקווה לאזור. אנחנו מאמינים, שהנכונות לפשרה גם היא ערך, ואותה נכונות לפשרה מדינית ולרגישות הדתית איננה חולשה, אלא היא אשר תחזק את הסיכוי המדיני באזור שלנו, בלי לקפח כמלוא הנימה את הצרכים הביטחוניים של ישראל. האם הדברים עוד זקוקים לאיזו ראייה שהיא? האם אתם סבורים, שעצד כזה בחברון יזים קנאות? האם יש למישהו מכס ספק, שהוא ילבה יצרים ויהיה מרשם בטוח להמשך האלימות? האם למישהו מכס יש ספק בזה? האינכם חשים עד כמה אתם עושים שימוש ציני ושקרי במושג של חיים בצוואת?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
חיים בצוואת — מוות בצוואת.

יעקב צור (המערך):
אנחנו מציינים היום שנה למוותו של אמיל גרינצוויג. טוב שיהדהרו באוזני העם דברי הנשיא מאתמול, דברים שנאמרו מכוח סמכותו כנשיא המדינה, מול ההקצנה, מול הגישה של "הכול ועכשיו".

יגאל כהן (הליכוד):
לשני הצדדים.

יוסף רום (הליכוד):
אחרי מדבר על חיים בצוואת עם ערבים, ועכשיו אתה מדבר על מלחמה בין יהודים. מה שאתם עושים — — —

יעקב צור (המערך):
מה שאתם עושים מביא אלימות בצוואת, מביא בריאות

גדול יותר למתינות, להזירות, להרפיית מוקרי עימות ומחח, ולמניעת כניעה לקנאותם של קיצונים בתוכנו, הרוצים הכול, מייד ובכוח.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת יעקב צור.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

2. הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: ביצוע הפלות בתנאי מחתרת.

3. לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: חוק-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), התשמ"ד — 1984.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

ה. הצעות לסדר-היום הקמת קריה יהודית בשוק חברון (המשך)

פעם אחת יצרו עובדות מוגברות בניגוד לחוק, ואף בניגוד להחלטות הממשלה עצמה, כגון תפיסת בית-הדסה ופעולות אחרות, שקיבלו כסופו של דבר את חמיכתה ואישורה של הממשלה הישראלית. פעולת ההתפשטות של קריית-ארבע ללכה של העיר חברון ופעולות ההתנחלות של אנשי הרכ לוינגר אל תוך העיר נעשו — ונעשים — בחסות שלטונות הכיבוש, המקבלים עידוד והשראה ממדיניותה של ממשלת ישראל.

פעילות זו מתעטפת בנימוקים הדמגוגיים, שרוצים כביכול להחזיר סדר לקדמותו, להחזיר את היישוב היהודי שהיה בעיר חברון לפני 1929, ועוטפים תוכנית זו כפעולה להחזרת רכוש יהודי, כביכול.

אם נצטנים על נימוקים כאלה, כל אדם הגון חייב לשאול: אם כך, מדוע לא יחזרו פליטי יפו, רמלה, לוד, באר-שבע ועוד ועוד ערים ומאות כפרים ערביים, מאות "חזעו", שתיאר אותן הסופר סמילנסקי בספרו "חרבת חזעה", שתושביהם גורשו והם חיים חיי פליטים אומללים הרחק ממולדתם?

אבל לשלטונות השוד והגזול אין מידות שוות לעמים ולבני אדם. לכן, כל החירוצים כאילו השטח של השוק ושל התחנה המרכזית בחברון, המצוי באופן רשמי בידי העירייה כשטח חכור, הוא שטח שהיה בעבר רכושם של יהודים — אלה הם תירוצי סרק, החוזרים כבומרנג נגד שלטונות ישראל, שגזלו ושדדו את רכושם של מאות אלפי פליטים ערבים, ומסרבים להכיר בזכותם לחזור ולקבל את רכושם השדוד. לכן אין תוכנית זו של הפקעת השוק בחברון מידי העירייה אלא עוד חוליה בשרשרת ההפקעות, ההתנחלות והנצחת הכיבוש.

התוכנית של הפקעת שטח השוק והתחנה המרכזית בחברון מידי העירייה והעברת דיירי הערבים ופניני השטח להתנחלות יהודים — תוכנית זו מרחפת בחלל כבר כמה שנים, וממשלת הליכוד מנסה למצוא את ההזדמנות לממש.

התוכניות המעשיות להגשמת מטרה זו החלו בתחילת 1983, ועל רקע זה פנתה הנהלת עיריית חברון, בראשותו של מוסטפה נטשה, לבג"ץ, ובתוקף החלטת בית-המשפט הוקפאו

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני משוכנע, שעל הכנסת לקרוא לממשלה לעצור את החלטתה ואת מדיניותה בחברון. אני משוכנע, שלמרות חילוקי הדעות בכנסת בנושא יהודה ושומרון, יש רוב בכנסת לומר לממשלה: רדו מזה, תנו לנו להינש קצת מהמתח ומהקייטוב, רדו מזה, יש לזה רוב בכנסת. אני מאמין, שיש רוב בעם, המוכן להעניק בשעה זו אשראי

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושאים: המאבק להצלת יהדות אתיופיה; כופר נפש של עולים מרומניה; הפסקת עבודתם של עולים חדשים בטלוויזיה הלימודית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אנו חוזרים להצעות לסדר-היום, באותו נושא אני מזמין את חבר הכנסת חופיק טובי.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, באמצע חודש ינואר פורסמו ידיעות, שלפיהן ראש הממשלה מר שמיר, שר הביטחון מר ארנס ושר הבינוי והשיכון מר לוי עומדים לאשר תוכנית, שלפיה יפנו את השוק הסיטונאי בחברון וכן את התחנה המרכזית שם מדייריהם הערבים, ובשטח זה — כארבעה דונמים — יבנו 24 יחידות דיור לתושבים היהודים; הרכ לוינגר מקריית-ארבע כבר דווש, שאלה יאוכלסו על-ידי מתנחלים מאנשי "גוש אמונים".

תוכנית זו היא שלב חדש במדיניות הפקעת האדמה וההתנחלות הקולוניאלית הישראלית בגדה המערבית ובכרעת-עזה, שמטרתה לעקור ולנשל את העם הערבי הפלשתיני ממולדתו ולהנציח את הכיבוש. לאחר העברת כ-60% משטח הקרקע בגדה המערבית ובכרעת-עזה לידי שלטונות הממשל הצבאי לצורכי התנחלויות קולוניאליות בשטח ולהקמתן של למעלה מ-100 התנחלויות בשטחים הכבושים, בגדה, בכרעת ובגולן, עוברים עתה למימוש תוכנית ההתנחלות כלב הערים הערביות הגדולות: באל-חליל — חברון, נבבלוס — שכם, ובמרכזי אוכלוסייה אחרים, במטרה בורה — לפורר ריכוזים ערבים גדולים אלה, כדי לקדם את מדיניות ההתנחלות, את הנצחת הכיבוש, ולהביא לחיסול קיומו הלאומי של העם הערבי הפלשתיני במולדתו.

נושא ההתנחלות כלב העיר חברון החל לעלות עוד בימי הקמת קריית-ארבע והפקעות הנרחבות של אדמה מסביב לחברון. פעולות ההשתלטות על המסגד אל-אברהמי המוסלמי והפגיעה בתארי הדת המוסלמים בעיר היו ראשית הצעדים.

שלטונות הממשל הצבאי — בניגוד לכל חוקי זכויות האדם והאמנות הבין-לאומיות — נתנו חיפוי ועידוד לפעולות הקנאים הלאומניים מסוגם של אנשי "גוש אמונים", אשר לא

הוצאות ההתנחלות בשטחים הכבושים הגיעו, לפי הערכת רענן וייץ, ראש המחלקה להתיישבות כסוכנות היהודית, כשלוש השנים, 1980, 1981, 1982, ל-80% מכלל תקציב התיישבות, שהיה בסך 3 מיליארדי דולרים. לפי "על המשמר" מיום 17 באוגוסט 1983, יושקע עוד סכום, שמתקרב ל-2.5 מיליארדי דולרים. המחלקות להתיישבות של הסוכנות ושל משרד החקלאות החליטו להשקיע ב-4 השנים 1983—1986 סכום של 2.5 מיליארדי דולרים. חבר הכנסת ברמן העריך, לפי נאומו בכנסת מיום 18 בינואר 1984, שהוצאות פרויקט ההתנחלויות בשנה הנוכחית יגיעו ל-300 מיליון דולר. זו הערכה צנועה מאוד. לפי כל האומדנים, ההקצבות להתנחלות יגיעו להרבה יותר מזה, וכל זאת — בזמן שמקצצים בכל מיני שטחים אחרים, וכראש ובראשונה כשירותים הסוציאליים החיוניים.

ההוצאות על הפקעת השוק והתחנה המרכזית בחברון והעברתם ממקום יגיעו ל-1.6 מיליון דולר — כפי שזה התפרסם בעיתונות — וזה עוד לפני הוצאות הבנייה. כמה תרונות דיוו בשכונות עוני אפשר היה למצוא בהקצבות אלה? כמה "כבישי מוות" אפשר היה להרחיב בכספים אלה? אבל ראשה של הממשלה שקוע בכרך ההתנחלויות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מבקש ממך לסיים. לפנינו עוד 12 הצעות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עליידי מדיניות ההתנחלות והכיבושים. הממשלה הזאת גורמת גם להרס החברה הישראלית ולקטסטרופה כלכלית וחברתית — בנוסף על האסון שהיא גורמת לעם הערבי הפלשתיני. אבל אנחנו רוצים לומר ולהזהיר, שלמדיניות כזאת אין כל פרספקטיבה. יש המצהירים וחושבים, שאם יהיו עוד כמה אלפי התנחלויות, תיווצרנה עובדות מוגמרות, יחרצו גורל וינצחו את הכיבוש. זאת אשליה מסוכנת. הצרפתים יטבו בזמנו כאלויר — מיליון צרפתים — מתוך האשליה שישנו את אופיה של אלזיירה ויהפכוה לצרפתית. אך זכות העם האלזירי היתה חזקה יותר מההתנחלות הקולוניאליסטית הצרפתית. שגרמה רק אסונות וטרגדיות למתנחלים הצרפתים עצמם ולאליזירים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני פונה אליך, ומבקש ממך להקפיד על הזמן. כבר עברת על הזמן המוקצב. בבקשה לסיים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לכן, כל התנחלות קולוניאליסטית, הפוגעת בזכותו העם האחר, של העם הערבי הפלשתיני, היא אסון לשני העמים. לא יהיו לה שום סיכויים אלא שפיכות דמים, מלחמות נוספות וכישלון. כל כן אנו מעלים כיום לדיון את ההצעה הזאת לסדר-היום בכנסת, כדי להפסיק את ההרפתקה של התנחלות חדשה בלבה של חברון, כדי להביא להפסקת המדיניות ההרפתקנית הזאת של הנצחת הכיבוש בשטחים הכבושים, וכדי לעבור למדיניות של שלום, שתכבד את זכותו של העם האחר, העם הערבי הפלשתיני, ושתיבא שלום לשני העמים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. כאותו נושא, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

אברהם הירשזון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי כרצוני לעמוד על "בעיה לשונית". שוללי חידוש היישוב היהודי

ותוכניות אלה לשנה. תוך ניצול הירצחו של אהרן גרוס בחברון, פירזו שלטונות הכיבוש את מועצת העירייה הנבחרת והדיחו את ראש העיר הנבחר ב-7 ביולי 1983. אז אמרנו, שהמטרה היא הסרת מכשולים בדרך להפקעת השוק והתחנה המרכזית, למימוש תוכנית ההתנחלות היהודית בלב חברון, כדרישת אנשי "גוש אמונים" וקריית-ארבע. הצעדים שבאו בעקבות פיזור העירייה והדחת ראש העיר אימתו את החשש. שלטונות הכיבוש הצבאי הכתירו את איש הממשל הצבאי, ומיר שמש, לראש העיר של חברון. הצעד הראשון שעשה היה ביטול הפנייה של העירייה לבג"ץ, בקשר לשטח השוק והתחנה המרכזית. שנית, ראש העיר הממונה ומיר שמש, כהיותו באופן פורמלי הבעלים החוקרים של שטח השוק והתחנה המרכזית, יכול היה להיות המבצע של תוכנית פינוי השטח מהאוכלוסייה הערבית והעברתו לתוכנית ההתנחלות היהודית. ברור שראש העיר הממונה, איש הממשל הצבאי, ישחף פעולה ככפפה עם היד המפקיעה, המנשלת והמיישבת מתנחלים יהודים במקום בני הערבי הפלשתינאי בלבה של העיר חברון.

כל תושבי העיר חברון ובני העם הערבי הפלשתינאי, ובעצם כל שוחר שלום ושוחר ערכים אנושיים, מתנגדים לתוכנית הרפתקנית מסוכנת זו. היא נועדה לפגוע במרכז החיים המסחריים והכלכליים של העיר, להתחנך את העיר כולה, מכחינה כלכלית וחברתית, ולהביא לניווט ולגירוש תושביה.

הדברים על הסכמת התושבים הערבים להתפנות הם חסרי כל שחר, אין בהם אמת. אתם תכפו זאת בכוז. שלטונות הממשל הצבאי בודאי יפעילו טרור, איומים ופיתויים, כדי למצוא מישהו שאפשר לומר בשמו שהוא מסכים כביכול, כך נהנה הממשלה בעיר העתיקה בירושלים, עם פינוי אלפי תושבים מדיירותיהם, וכך נעשה בכל מקום שממנו פינו וגירשו תושבים ערבים.

מימוש צעד זה אינו בגדר דו-קיום בין יהודים לערבים, כפי שמדקלמת ממשלת הליכוד, אלא פגיעה בזכויות העם הפלשתיני להמשך ולקיים את חייו הלאומיים כמולדתו. צעדים אלה הם צעדים גזעניים, הסותרים את מגילת האו"ם בדבר זכויות האדם, סותרים את אמנת ז'נבה, ומעל לכול — הם פוגעים עוד בהומות בין שני העמים, יוצרים מוקדי מתחיות ומרחיקים את סיכויי השלום.

היום — חברון, ומחר — שכם. ראינו כיצד נוהגים שלטונות הממשל הצבאי במתנחלי "גוש אמונים", שהקימו התנחלות בשכם על יד קבר יוסף בסוף נובמבר שעבר. השלטונות סייעו להם בכל — כמזון, בתקשורת, בדיור, במקום לפגוע.

החלטת שר הביטחון משה ארנס "לגלח", כפי שהתבטא בישיבת סיעתו לפני שלושה שבועות — "לגלח", זאת אומרת להרוס עד היסוד את שתי שורות הכתים בכל מתחנות הפליטים בשטחים הכבושים, מטעמי ביטחון כביכול — היא עוד חוליה בתוכנית לעקירת תושבים אלה, לנישולם. להביאם עד ייאוש ונעיצה, כדי לממש את תוכנית ההתנחלות והסיפוח וחיסול קיומו של העם הפלשתיני כמולדתו.

מדיניות ההתנחלות, ההפקעה והנישול בשטחים הכבושים לא רק פוגעת בבני העם הערבי הפלשתינאי, בזכויותיהם ובעניין השלום הצודק, אלא גם בעם בישראל עצמו, יותר נכון, ברוב רובו של העם. מיעוט נהנה מדיור כפול, זול, מעסקי קרקעות, מקהקבות פיתוח לעסקי הון, לספסרות ולתעשייה, ובאותו זמן רוב העם משלם בדם וכדמים על המשך מדיניות ההתנחלות, הכיבוש והמלחמות.

ברור, כי טענה כזו היא חסרת שחר, שכן המציאות הכלכלית היא שתכתיב את קצב הביצוע. ואם יידרש כסף רב, הר שקצב יהיה אטי. הבעיה אינה כסף ואינה שוק, הבעיה היא, כיצד ומתי ייושב הרובע היהודי בחברון, ויתחדש כמו הרובע היהודי בירושלים: מתי תשוב עיר זו ותתפוס את מעמדה בעולם היהודי, כפי שהיתה בעבר; מתי תשוב ותהיה מרכז להתיישבות היהודית בהר חברון.

אדוני הוישכ"ראש, זכותנו להתיישב בחברון ובכל חלקי ארץ-ישראל היא לא בזכות הכוח, כי אם בכוח הזכות.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להשיב להצעות לסדרהיום.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני הוישכ"ראש, כנסת נכבדה, הקשבתי לטיעונים ולטענות, ולערובוביה שהיתה בדיון הזה. אני יכול לומר רק זאת: לאלה המאמינים, שיום יבוא ואנחנו נצא מיהודה ומשומרון, שיקום הרובע היהודי בחברון הוא בהחלט בעיה, הוא גם מכלול לציפיה הזאת. לאלה שמאמינים שאנחנו נחיה ביהודה ובשומרון — כל הטענות שהושמעו כאן אין להן כסיס. כפי שברור לכול, אם נחכה שהעז השני ייתן את הסכמתו לנוכחותנו ולהתיישבותנו ביהודה ובשומרון, הרי הוא יסכים לא לאיראל, לא לעמנואל ולא לחברון ואף לא לרובע היהודי בירושלים.

משום כך, חובה להעמיד את הדבר הזה באור הנכון. יש חילוקי דעות, אני הייתי מגדיר זאת, חילוקי דעות בין שלושה מתנות: מתנה אחת, החושב שאפשר להגיע להסדר על-ידי פשרה טריטוריאלית; קרי — יציאה מחלק מיהודה ומשומרון, והישארות בחלק. גם לזה אומר: אשליה היא לחשוב שהעז השני יסכים לתת את אישורו ואת נכונותו להישארות בחלק כלשהו.

יש המחנה השני, החושב כי עלינו לעזוב הכול. כדי שתקום מדינה פלשתינאית ביהודה ובשומרון, אני יכול לומר, שעם המחנה הזה אין לי ריכוז, משום שהוא נתמך על-ידי חלק מוערי ביותר כעם.

עקיבא נוף (הליכוד):

יש לך ויכוח ענייני אתו.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

כל אחד מדבר לפי סגנונו.

המחנה השלישי, שגם בהיותו מאמין כי זו ארצנו ומולדתנו, כי יהודה ושומרון נשללו בכוח הזרוע, יש לו נכונות להגיע להסדר, שהוא מבחינתו ויתור משמעותי למען שלום, הוא — האוטונומיה, שבה יהודים וערבים יכולים לחיות ביחד.

על-פי האמונה הזאת הוא פועל, ובמסגרתה גם קמים היישובים ביהודה ובשומרון. הם אינם קמים על-ידי נישול, לא על-ידי הפקעת רכוש פרטי, כי אם על ארמה שלא היתה מעוברת. שלא נשללה מאיש, עזובה היתה ושומומה.

כי זאת לומר, נכון, חברון איננה ככל מקום אחר. מי שרוצה להתכחש לעובדה הזאת — יבושם לו. הוא לא יוכל לטעון שאותה מוטיבציה, אותה אמונה שהביאה אותנו עד הלום, כשרה במקום אחד ומשוללת כל זכות והיגיון במקום אחר.

בחברון מדברים על פינוי השוק העירוני של העיר. ראש העירייה המדחת, מוסטפה אל-נטשה, מדגיש, כי השוק והתחנה המרכזית הם מרכז העצבים של העיר ולכן, האם בפנינו השוק מדובר, או בפנינו הרובע היהודי שבשוק?

אפשר היה לטעון, כי יש להעביר את השוק משטח הרובע היהודי למקום אחר מטעמי בריאות ובטיחות. על כך כבר דובר בעבר, ולפני שנים מספר אף היתה יוזמה לכך מצד סוחרים ערבים. אישור לכך ניתן כמפגש בין תושבי קריית-ארבע לבין תושבים בחברון, שנעזר זמן קצר לפני יום הכיפורים בבית המושל. אפשרות כזאת לא נשללה שם על הסף. טענה כזאת יכולה להיות משנית בלבד.

פינוי אזור הרובע היהודי אינו זקוק לתירוצים, בדיוק כשם שפינוי הרובע היהודי בירושלים לא לוהה בתירוצים. היה ברור לכול, שיש לחזור ליישוב את הרובע היהודי בירושלים עיר הקודש. קדושת העיר חברון גם היא ידועה. חברון, ירושלים וצפת הן הערים הקדושות ביותר בעולם היהודי, ונקראו במסורת — על-פי ראשי התיבות של שמותיהן — בשם "ח"ץ".

"על חשיבותה וקדושתה של חברון ניתן ללמוד מרציפות היישוב היהודי בה, ומהרבות הרבה שיהודים גילו להמשך ולשכת בה גם בתקופות קשות." כך כותב זאב וילנאי במדרין ארץ-ישראל. בחברון נרקמו מאורעות חשובים כחיי האבות הראשונים. אברהם אבינו בא לחברון — שנקראה גם "קריית-ארבע" — ופה זכה לגילוי הארשון. בחברון גרו בניו, ובה נקברו האבות לאחר קניות מערת-המכפלה. דוד המלך מלך בחברון לפני כיבוש ירושלים. עם עליית נחמיה, התיישבו יהודים גם בחברון. יהודה המכבי כבש את חברון מיד האדומים. עם שלטון המוסלמים התחיל להתפתח בעיר — כראשית המאה ה-13 — יישוב יהודי גדול, ואחרים מרבניה התפרסמו בתולדות ישראל. רבי אברהם אזולאי חיבר בחברון את ביאורו על הזוהר, וקרא לו בשם העיר — "קריית-ארבע". נינו, הסופר המפורסם החיד"א, יצא בשליחות הקהילה לגולה. חיים חזקיה מריני, רבה הראשי של חברון, כתב בה את ספרו "שדי חמד".

מאורעות התרפ"ט — 1929 המיטו חורבן איום על קהילת חברון. רבים בה נרצחו באכזריות רבה. אך למרות זאת נעשה ניסיון להחיות את היישוב היהודי שם. מאורעות התרצ"ו — 1936 הכריחו את היהודים להימלט. היה זה טבעי, שעם כיבוש העיר ב-1967, יתחדש היישוב היהודי בעיר זו. סגן ראש הממשלה דאז, יגאל אלון ז"ל, שהיה מיוזמי חידוש היישוב היהודי בחברון, רצה לחדש את הרובע היהודי שנהרס, כפי שחודש הרובע היהודי בירושלים.

הרובע היהודי בירושלים יושב. אך ההתיישבות בחברון היתה אטית, אולי גם עקב הרתיצה, עקב זכר הזעזוע ממאורעות הדמים בעיר זו, שיצר משקע של איבה ושל אי-אמון והקשה על המתיישבים, שרצו בחידוש היישוב היהודי בעיר. הגיע הזמן, שהתהליך הזה יסתיים, שהרובע היהודי יחזור להיות כשהיה. אי-אפשר להמשיך את המצב, שבו הרובע — שם קהילה יהודית קדושה — היה שוק. רק מי ששולל בעקביות כל נושא יהודי, רק מי שמנסה בשיטתיות להציג את המסורת היהודית ואת הדת היהודית כקנאות וכגזענות, יכול לדבר על "פינוי השוק", ולא על פינוי הרובע היהודי.

ואם בשוק עסקינו, יש, כמובן, להוכיח גם את עניין הכסף. כמה צבועה ומתחשדת היא הטענה, שהפינוי יעלה הרבה כסף.

החלטה להחיות את החצר היהודית כחברון ולשקם מבנים ששמעוררים משהו — כן, גם רגשי — לא רק כלפי התקופה ההיא, לא רק כלפי השורשים, לא רק כלפי אמונתנו, אלא גם כלפי יישוב יהודי-שנעקר בכוח הזרוע, ברצח, בהרס ובשרפה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אדוני סגן ראש הממשלה, איזה כוח צבאי שומר עליהם? מעניין לדעת.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אני אציין מקומות. אלה כוח צבאי שמר על בית-שאן ועל קריית-שמונה במשך שנים; אלה השאלה הזאת בכלל? מה היא השאלה? כאשר יש יהודים דאית'רס לאומי, אז צה"ל שומר עליהם, כפי שמר על כל מקום.

קריאה:
איך אתה יכול להשוות את הדברים?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
לכן זו אינה שאלה רלבנטית.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
זו לא שאלה רלבנטית כלל, כאשר השקענו כוחות וממון כדי לשמור על אזורי הספר שלנו — — —

גאולה כהן (התחיה):
צה"ל מיועד לשמור על ארץ-ישראל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היו"ר מ' כהן-אבידן:
חבר הכנסת ז'אק אמיר, חבר הכנסת ז'אק אמיר, שאלת שאלה וקיבלת תשובה. הסתפק בכך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני לא מוכן לקבל את התשובה הזו.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אני לא מבטיח, שכל תשובה שלי תשכנע אותך או תשנה את דעתך. אבל זו שאלתך וזו תשובתי. נפסיק כאן.

רענן נעים (המערך):
מה דעתך על שיקום הרובע הספרדי בצפת?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אני תומך בכך, וגם פועל בכיוון הזה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מה באשר לשכונה הכושית כדימונה? האם מבחינה ביטחונית זה לא מסוכן?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אם תעמוד על כל מה שעושים כדימונה, תמצא איוון.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
חברי הכנסת, אני מבקש מכם. חבר הכנסת נעים, שמעתך חוזר כמה פעמים על אותו דבר, מדוע אתה צריך לחזור על כך שוב? על השכונה בצפת שמענו פעם אחת, פעמיים ושלוש פעמים. מספיק.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
מה שיעשה בחברון ייעשה לאור היום, ולא במחתרת. איננו מתביישים בעשייה זו — להיפך, אנחנו גאים בה. אנחנו

אין ויכוח על הזכות — אומרים מעל כמה זו, ובאותה נשימה באים לשלול את מימרה. נשאלת השאלה, אם אין ויכוח על הזכות, ויש אפשרות לממש אותה, האם צריך לחכות לאחרים שיכירו בזכות שלהם? זו השאלה המהותית: מהי זכות? איך היא באה לידי מימוש? איך היא באה כאן לידי מימוש?

ידידי חבר הכנסת צור, אני רוצה לומר לך: הקשבת לדברייך בקשב רב וברצינות. מה שהדהים אותי הוא זה: כפי שאמרת, נפגשת עם התושבים בחברון. לא הודעו עליהם משהו קיצוני או מאלימות. לא, לא אמרת זאת. אבל הודעו עליהם — כפי ששמעתי כאן מפיך — מנכונות מפחידה מצדם להאמין כמה שקושר אותם למקום זה, שלמענו הם מוכנים לסבול, ובתנאים קשים, הודעו עליהם מנכונות מפחידה של יהודים, שרוצים להתחייב במקום שהם מאמינים בו.

יעקב צור (המערך):
אני מדבר על מבחן ההיגיון.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אגיע אל מבחן ההיגיון.

ממה הודעו עליהם? מנכונותם לוותר על נוחיות, על מותרות, לסבול משום שהם מאמינים, משום שבמקום הזה יש משהו שקושר את העם היהודי אליו, לא מהיום, בכל הדורות ובכל מקום?

בארץ אשר ממנה באו אבותיך ובארץ אשר ממנה באו אבותי חינוכו אותנו לדעת מה היא חברון לידנו של כל יהודי, וכאן אנחנו נתכבש ונפחד מנכונות של יהודים לסבול הכול וכלבר לחיות במקום הזה, שמסמל את העבר, את הכול?

לולא החינוך הזה לגבי חברון, אולי בהרבה מקומות בעולם לא היה שום סיכוי לציונות להיוולד ולחולל את המהפכה היהודית, שאין לה את ורע בתולדות האנושות. הכול בזכות החינוך הזה של העבר, של מה היא חברון. וכאן מפחידה אותך העובדה, שיהודים מוכנים לוותר על הכול, מוכנים לחיות בתנאים קשים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
מפחידה העובדה, שציטט חבר הכנסת מתוך כתב האישום עובדות אחרות, שאנחנו לא צריכים לצטטן.

רוני מילוא (הליכוד):
מה זה רלבנטי. לא היו חוזרים לתקופה של לפני 60 שנה.

רענן נעים (המערך):
אתה שוב משתולל.

רוני מילוא (הליכוד):
לפני 60 שנה לא היתה קמה המדינה. לפי התפיסה של יוסי שריר היא לא היתה קמה בכלל.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
כמובן, כדי לחזק טיעון, שהוא פועל יוצא של השקפת עולם — הרי כל ערכוביה משתלמת. בעניין הזה גם מזכיר המקרה הטרגי שידענו לפני שנה, שכאב לכל אחד ואחד מאתנו ככל בית. בשביל מה היה צריך לעשות את הערכוביה הזאת? האם יש כאן מגמה לקשור את המקרה הזה, שהשאיף פצע בלבו של כל אורח טוב במדינה זו, עם יהודים הרוצים לשכת ולחיות בעיר האבות? לשם מה היה צורך בכך?

אדוני היושב-ראש, הממשלה, בעניין זה, אינה פועלת במחתרת, זו החלטתה וזו מדיניותה. ב-1980 היא קיבלה

מאמינים, שנחיה כחד. כן, שום דבר לא יופקע בכוח הזרוע. לא ינשלו אנשים מרכושם. הכול ייעשה מתוך הסכם, וייתנו פיצויים ומקום חלופי. כך אנחנו נוהגים. כך ננהג גם בעתיד.

רק זאת אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת

יעקב ואק אמיר (המערך):

האם מתכוונים לעקור יישובים מיהודה ומשומרון? כשדיברת על פיצויים, יש אסוציאציה שאולי אתה מתכוון לעקור גם שם.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני מתכוון למה שייכנה כחברון. לא יהיה מצב שנוציא אדם בכוח, בניגוד לרצונו, ונפקיע את רכושו. הכול ייעשה בהסכמה ובהסדר.

אדוני היושב-ראש, המדיניות הזאת היא המדיניות שלנו. הממשלה מחליטה, והיא תבצע את החלטתה. אין לעניין הזה ולא כלום עם סיכויי השלום. אם שלום פירושו, שאנחנו נצא מיהודה ומשומרון, וכוונת הצד השני היא הקמתה של מדינה פלשתינית, אזי לא הממשלה הזאת — ולא כל ממשלה אחרת שתקום בישראל — לא תיתן יד לדבר כזה, משום שהרוב המכריע בבית הזה ובעם מתנגד לציאתנו מיהודה ומשומרון ולהקמתה של מדינה פלשתינית. לקבל אישור של חוסיין או כל גורם ערבי אחר לחלק, שלדרכם יישאר בידכם — זו אשליה.

משום כך, במסגרת העשייה הכללית, במסגרת ההתנחלות וההתיישבות ביהודה ובשומרון, העשייה בחברון — — —

שולמית אלוני (המערך):

כיצד זה נוגע לכיבוש ולנישול כשוף?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אין נישול. אמרתי זאת, ואני מדבר בשם הממשלה.

חנן פורת (התחיה):

אתם אולי רוצים שיתקיים "הרצחת וגם ירשת".

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אנחנו נגיע להסדר. לא ננשל איש ולא נוציא אדם בכוח.

אדוני היושב-ראש, במסגרת העשייה הכללית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, העשייה בחברון היא חלק בלתי נפרד ממדיניות הממשלה. יש בה גם זכות. אי-אפשר לטעון, מצד אחד, שהזכות הזאת קיימת, ומצד שני לכוא וללחום נגד מימושה. נעשה כעניין הזה את המלאכה המוטלת עלינו.

אנחנו מאמינים, שלא יכול להיות מצב, שמצד אחד אנחנו אומרים, שאפשר להתנחל במקום מסוים, אבל אסור להתנחל במקום אחר. דין חברון לא כדון כל מקום אחר. יש לה ייחודיות משלה, יש לה יהודיות משלה, יש לה קשר לעם ישראל. והזכות הזאת, שעליה מדברים כאן, מעל כמה זו, לא ניתנת לערעור, ואסור שהיא תתערער רק משום שמישהו חושב שלא צריך ליישם אותה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעות מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לשר הבינוי והשיכון. אני מבין, שלחבר הכנסת אברהם הירשזון יש הודעה לגבי הצעתו. אני מבקש לשמוע אותה בקול רם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מסתפק בתשובת השר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. נותרו רק שלוש הצעות. יש הצעות לגביהן, לגבי הצעתו של חבר הכנסת צורי יש לחבר הכנסת רובינשטיין הצעה אחרת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מוותר.

יצחק רבין (המערך):

למה לא מצלצלים?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

עוד אין הצבעה. עדיין לא הגענו להצבעה. לחבר הכנסת כר-זהר יש הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי.

מיכאל כר-זהר (המערך):

אני מוותר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ויתרת. יפה. חבר הכנסת רובינשטיין, גם אתה ויתרת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת וייס.

שבת וייס (המערך):

אני מוותר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

האם גם אתה מוותר? טוב. נרשמים ומוותרים. חבר הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

קריאה:

מונים, בבקשה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש שני מונים.

קריאה:

צריך להמתין חמש דקות אחרי הצלצול.

קריאה:

היה צלצול.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני מבקש שני מונים. חבר הכנסת צורי, אני מבקש ממך להיות אחד המונים, וגם חבר הכנסת רוני מילוא, אולי זה יגרום לשקט.

אני מעמיד להצבעה את שלוש ההצעות יחד.

עקיבא נוף (הליכוד):

עדיין לא עברו חמש דקות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש מחברי הכנסת לשכת. אי-אפשר לערוך הצבעה. כל הזמן נכנסים אנשים. חבר הכנסת שפירא, חבר הכנסת ויינשטיין, חבר הכנסת אולמרט, אני מבקש לשכת.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

כסדר-היום

—

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא כסדר-היום

—

לסדר-היום לא היו חילוקי דעות בין המונים, היתה הסכמה ביניהם.

ה צ כ ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום — 48

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום — 46
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום
נתקבלה.

הי"ד מ' כהן-אביב:
הוחלט לכלול את הנושא בסדר-היום.

ו. הצעות לסדר-היום

דיון במסקנות ועדת הכלכלה של הכנסת בנושא מצוקת הדיור ביפו

שחבר הכנסת סויה הציע בכנסת לפני כמה שבועות, בקשר לשכונה הערבית בלוד. ביפו יש לא רק תנאים תת-אנושיים, אלא תנאי "דיור" מסוכנים ומשפילים: בתים רעועים ומתמוטטים; אנשים גרים אפילו בין הריסות ובבתים שהוצאו עליהם צווי הריסה; משפחות סובלות מדליפת מים, מסכנת מפולות והתמוטטות ומצפיפות איומה. מצב הוונות הצעירים וועק עד לב השמים.

אבל יש עוד דבר חמור. חברי הכנסת, יש איסור מוחלט לשפץ דירות. ראיתי זאת כמו עיני. ראיתי חקרה מתפוררת, מים דולפים מהחקרה — אבל אסור לשפץ. כי אם ישפצו — יעברו על החוק. אם ישפצו את הבתים — הדיירים יישארו בשכונת עגמי. לפני שלושה שבועות הרסו שם בית, משום שהוא שופץ. יש שם גם שכונת פחונים שאין בה שום התקדמות, למרות הדיון שהיה כאן ולמרות המלצות ועדת הכלכלה.

לפני שלוש שנים בנו בניין אחד וכו' 42 דירות, אך עד היום הזה לא נתנו לאיש להיכנס אליו. התושבים אומרים שנרשמו 300 משפחות ל-42 הדירות האלה; המשרד אומר שנרשמו רק 200. נניח שנרשמו 200 משפחות. אבל עד היום לא נתנו לשום משפחה להיכנס לבניין.

יש גם בעיה של בית-הספר המקיף, שנמצא במקלט מתחת לארמה, עם קטיבות מסוכנות, וכלי חשמל.

לולא מדיניות מכוונת, להמאס את החיים על תושבי השכונה, מוזמן היה אפשר לפתור את הבעיות. ראו, לדוגמה, את נכסי הווקף המוסלמי, נכסים עצומים. רכוש זה הועבר כרובו על-ידי המשלה, שתפסה אותו כבר מוזמן ונתנה אותו לקבלנים פרטיים. גם לממשלה יש רווחים עצומים מנכסי הווקף ביפו. בחלק מהרווחים האלה כלכד אפשר היה מוזמן לפתור את מצוקת הדיור ואת שאר הבעיות הקשות של תושבי יפו הערבים.

באזור הגובל עם שכונת עגמי יש אדמות של הכנסייה הקופטית. על-פי הסכם מלפני שנים מספר, נמסרו האדמות האלו כחכירה לרשויות ממלכתיות עירוניות, ונבנו עליהן שיכונים. אך חברת "חלמיש", האחראית לשיכונים, מסרבת למכור או להשכיר דירות למשפחות ערביות, אף שחלק מהדירות עדיין פנויות.

מה הן דרישות התושבים? ו. להפסיק מייד את ההתנגדות לשיפוצים; אדרבא, יש לסייע ולשפץ את הבתים שעוד ניתן

הי"ד מ' כהן-אביב:
נצביע שנית על ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום.

קריאות:
אם אתה מצביע שנית, תצביע על שתי ההצעות.

תמר אשל (המערך):
תצביע הצבעה חוזרת על הכול.

יוסי שריד (המערך):
איוה טעם יש בהצבעות, אם — — —

הי"ד מ' כהן-אביב:
בספירת הקולות בהצבעה על ההצעה לכלול את הנושא

הי"ד מ' כהן-אביב:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 3363 ו-3264 — דיון במסקנות ועדת הכלכלה של הכנסת בנושא מצוקת הדיור ביפו, מאת חברי הכנסת תופיק טובי ומרדכי ירושובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חבר הכנסת וילנר יביא את ההצעה.

הי"ד מ' כהן-אביב:
לא הודיעו לי, אני צריך לקבל הודעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטער.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להביע את שמחתי על ההצבעה הקודמת, על כך שבהצבעת רוב בכנסת, נדחתה הקמת ההתנחלות במרכז חברון. אני מקווה, שזה יהיה אות לבאות, אות להיווצרות רוב בכנסת ובעם נגד המדיניות הכוללת של הממשלה.

חברי הכנסת, הנושא שאנו מעלים היום בא בעקבות דיון שהתקיים בכנסת, על-פי הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת תופיק יזאד מיום 13 בינואר 1982, זאת אומרת, לפני שנתיים. ההצעה שהביא אז חבר הכנסת תופיק יזאד, בשם סיעתנו, כאה בעקבות התאבדותו של צעיר משכונת עגמי ביפו, תאסיר באדראן, בן 33, לאחר שהתיימש מפתרון בעיית הדיור החמורה שלו. הוא הצעיר השלישי שהתאבד מאותה סיבה.

ביפו יש, לפי סיכומי ועדת הכלכלה, 9,000 — 10,000 אזרחים ערבים המתגוררים בתנאים תת-אנושיים בשכונת עגמי שביפו העתיקה. הממשלה והעירייה מפקירות אותם, ולא במקרה. הניסיון של מנהלים האחזרונות, אחרי שכבר היה דיון ואחרי שנחקלו המלצות בוועדת הכלכלה, מוכיח שיש כאן מדיניות, מדיניות שרוצה להביא למצב שהתושבים הערבים — ולא רק של יפו — יעובו את המקום, כדי להקים על אדמת שכונת עגמי וילות וקוטג'ים לעשרים ובניינים לבעלי הון גדולים.

כתוצאה מההזנחה הממושכת, מצב הדיור הוא בלתי נסבל. מי שיבקש בשכונת עגמי ביפו יראה מחוות שאינן יכול לתאר לעצמו שקיימים בכלל במדינת ישראל. זה דומה לדברים

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. באותו נושא — הצעה לסדרהיום לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעלות את הבעיה במסגרת סמכויות הכנסת. לפי סעיף 111 לחוק הכנסת, בהמשך לביקורת שלנו על מסקנות ועדות הכנסת, אם כי מלכתחילה העליתי את הנושא כהצעה דחופה בנושא רחב קצת יותר.

אדוני היושב-ראש, אינני מקבל את מה שנאמר על-ידי חבר הכנסת וילנר, שעושים דברים ככוונה. כדי לגרש את ערביי יפו ממקומם, אם כי ייתכן שיש גם דיבורים על כך כתוך האוכלוסיה הערבית בתל-אביב. בוודאי, מצבם איננו שפיר, וככל שיש שכונות עוני, השכונות שלהם מכפץ קשה יותר; אבל אינני חושב שהכוונה היא שיש אזור יד מכוונת, זרדנית, שמטרתה לגרש אותם. אינני מוכן לקבל את זה, ואני מדבר גם — אם כי באופוזיציה — כאחד מחברי מועצת העירייה.

אני רוצה לציין, שבסדרת מאמרים שהתפרסמה על בעיית ערביי יפו, סדרה של חמישה מאמרים מאת רם כסלוי, שנפגש עם ראש עיריית תל-אביב, נאמר: "כשנפגשתי עם ראש עיריית תל-אביב הוא התנהג כמו אותו עוזר לשרדן, שמתפקידו היה להרבות בשבחי של מורו. בהתלהבותו הוא שיכח גנבון קטן של הכלה כהר ממש. מה שלא אמרתי על מצבם של ערביי יפו — הוא אמר זאת ביתר חריפות. אמרתי שהמצב הוא לא נעים, הוא אמר שהמצב גורא, ושזאת ממש חרפה לעם היהודי".

זאת אמר ראש עיריית תל-אביב-יפו הנבחר לגבי המצב של ערביי יפו. הוא לא אמר את זה בתחילתו שירותו בתפקיד זה, אלא לאחר שנבחר בפעם השלישית, לאחר עשר שנים בתפקיד. הוא מכיר את הבעיות.

הבעיה איננה רק בעיית מגורים, היא בעיה רחבה יותר, אבל, אדוני היושב-ראש, אין כל ספק שעיריית תל-אביב בפני עצמה לא תוכל להתמודד, אפילו חלקית, עם הבעיה של ערביי יפו. המסקנות של ועדת הכלכלה, כפי שהן נתקבלו, למעשה המליצו כמה וכמה דברים, וייתכן שחלק מהם משרד הבינוי והשיכון התחיל כאמת לבצע: תכנון של יחידות דיור וכו' וכו'. אני חושב, שנשמע מסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון שיש דברים שהם בטיפול, שהמשרד שלו עושה אותם, ואני יכול בהחלט להודות בכך, שהבעיה לא נעוצה לחלוטין ולא נרדמה. אולם מה שנעשה איננו מספיק: בסופו של דבר, הבעיה היא בעיית ערביי תל-אביב, עניי תל-אביב, והיה צריך למצוא שיתוף חזק יותר ואיתן יותר בין עיריית תל-אביב ובין משרד הבינוי והשיכון, כדי להתמודד איתה.

אדוני היושב-ראש, אינני עומד כאן להתנצח ולהתווכח — לפי אותו פתגם שאומר, "באתי לאכול את הענבים ולא לריב עם השומר" — כי יכלתי מראש עיריית תל-אביב, שבעיריית תל-אביב יש מצוקה כספית נוראה, ויש גם, לצערי הרב, מצוקה של אי-ידיעה. לגבי אותן 42 יחידות דיור בשיכון, שעליהן מסר בנומו חבר הכנסת וילנר, קיבלתי מראש עיריית תל-אביב את החשובה הזאת: אי-אפשר לאכלסן מפני בעיה משפטית, ואי-אפשר לתת לשיכון הזה מים וחשמל. מפני שאין רשיון בנייה, השיכון נבנה על-ידי "הלמ"ש", ויש בו סיכון, לפי חוק שהכנסת קיבלה, אי-אפשר לתת מים וחשמל לשיכון שכונתה ללא רשיון. כשידברתי עם מנהל "הלמ"ש", התכרר שהתקלה הזאת כבר נפתרה אחרי ראש השנה, מספטמבר-אוקטובר, ומאז אפשר היה לאכלס את הדירות.

לגור בהם, לסייע ולהוסיף חדרים, להוסיף שירותים, לתקן תקרה או קיר; 2. לשלב את תושבי שכונת עג'מי בתוכנית שיקום בעדיפות ראשונה, ולאפשר להם לכוורר בין רכישת דירה לבין קבלת דירה בשכירות; 3. לאפשר לכל משפחה, בלא אפליה לאומית, לרכוש דירה בשכונת שנבנו על-ידי חברות ממשלתיות ועירוניות; 4. לתת מייד למשפחות המתגוררות בבתיים רעועים ומסוכנים — ואנשים מתגוררים אפילו במסגדים ישנים — דיור חלופי בשכונה; 5. לשפץ את בית-הספר המקיף י"ב בשכונת עג'מי.

כבר אינני מדבר על בעיות אחרות, חמורות ביותר, שקיימות שם: על מצב הקשישים שהוא פשוט מחפיר, בלי טיפול מינימלי; על הבעיה של חולים במחלות כרוניות; על בעיית הגמילה מסמים; על בנות במצוקה; על נוער עבריין, אין שום טיפול, אין שום התייחסות, כאילו הם אינם אזרחי ישראל. הם אזרחים כמדירת ישראל, וזאת אפליה לאומית, פתרון בעיות המצוקה בדיור ובחינוך יתרום, מובן, רבות לפתרון הבעיות הסוציאליות שהזכרתי.

מוכן שהבעיה איננה רק של יפו. שם אולי היא חמורה במיוחד. הבעיה היא גם של השכונות הערביות בעכו, כדור, כרמלה, כחיפה, בעיר נצרת ובכפרים ערביים. זאת מדיניות ארצית כללית של אפליה לאומית.

אבל אם אני פונה היום לכנסת, הרי זה בעקבות אותו סעיף בחקון הכנסת, אשר מאפשר לחבר הכנסת להביא נושא לדיון בפני מליאת הכנסת. כאשר הממשלה מתעלמת ממסקנות והמלצות של ועדה של הכנסת, בעקבות ההצעה לסדרהיום מינואר 1982 של חבר הכנסת תופיק זיאר התקיים דיון בוועדת הכלכלה של הכנסת. ב-22 בפברואר 1982 קיבלה ועדת הכלכלה ממסקנות והמלצות, אני רוצה לציין, ממסקנות ועדת הכלכלה מפברואר 1982, כלומר לפני שנתיים. נאמר בהן: "הוועדה לוועדה, כי מצויות כ-1,600 משפחות ערביות, המונות לפחות כ-9,000 נפש, מהן כ-1,000 משפחות ביפו, וכ-750 מהן וקורות לשיפור תנאי דיורן". וההמלצה העיקרית של הוועדה היא, שייבנו 750 יחידות דיור על-פי תוכנית לחמש שנים — 150 יחידות בשנה.

לפי תקנון הכנסת, יושב-ראש הכנסת מעביר את המלצות הוועדה לשר הנוגע בדבר. בסעיף 111(ג) לתקנון כתוב: "יושב-ראש הכנסת יעביר את מסקנות הוועדה לשר, אשר העניין הנוגד נמצא בתחום תפקידו". ובסעיף 111(ד) נאמר: "בתוך שישה חודשים מיום קבלת המסקנות יודיע השר ככתב ליושב-ראש הכנסת על כל פעולה, שפעל בעקבות המסקנות. הודעת השר תונח על שולחן הכנסת".

מאז עברו שנתיים, לא שישה חודשים. השר לא העביר שום דין-וחשבון ליושב-ראש הכנסת בנושא הזה, ושום דבר לא הונח על שולחן הכנסת. וכדי להיות מעודכן, הבוקר נפגשתי שוב עם נציגים של ועד השכונה ביפו, והם אמרו לי במלים פשוטות: לא ברצו דבר מהמסקנות של ועדת הכלכלה.

לכן אנחנו מציעים לכנסת שלא לעבור על כך לסדרהיום. אנחנו מציעים שהכנסת תתבע מהממשלה שלא לזלזל בהמלצות של ועדה של הכנסת, וגם לא בתקנון הכנסת. הרי הממשלה גם לא הודיעה דבר, היו צריכים למסור הודעה בכתב ולומר: לא ביצענו שום דבר במשך שישה חודשים. מהסיבות האלה והאלה. זה לזלזל בכנסת. לא רק בתושבי שכונת עג'מי ביפו.

אני רוצה לסיים ולומר, שבהודמנות זו לא עוררתי את שאלת המסגר חסן-כק, שגם בקשר אליו שום דבר לא בוצע, וכל ההבטחות הופרו. כל הדיבורים היו רק דיבורים.

שתיה זו ועדת הכלכלה, כי היא התחילה במצווה ואפשר לומר לה "גמור". יש לעזור ולקדם את האוכלוסייה הזאת, שאיננה יכולה לעזור לעצמה ואיננה מיוצגת די הצורך במסודות השלטון או במסודות הדמוקרטיים של המדינה כדי לצעוק את צעקתה. תודה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני מזמין את שר הבינוי והשיכון להשיב על שתי ההצעות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהתאם להמלצות הוועדה הגושה תוכנית רב-שנתית בשלושה שלבים לבנייה למגורים למיעוטים ביפו: שלב א' — כפי שהוועדה המליצה — הקמתן של 150 יחידות דיור באזור דרום-יפו. אני רוצה להודיע לכנסת, כי הוסדרה הקרקע המיועדת לבניית 80 יחידות דיור שיוחל בבנייתן עוד השנה. הגוש תוכנית לווועדה המקומית לקבלת היתר בנייה ל-60 יחידות דיור נוספות. שלב ב' — יאותרו מגרשים לבנייה, ממורח לרחוב יפת, לשם הקמת 150 יחידות דיור נוספות. שלב ג' — עם אישור תוכנית המתאר מס' 2246 תתחיל בבנייה באזור גבעת-עליה — עג'מי, ובכך יימלא פתרון לאוכלוסייה זו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין כי לגבי המשפחות באוכלוסייה הזאת הגירות כתנאי מצוקה, בדירות רעועות וכצפיפות גדולה החלטתי, וכך פועל המשרד, להכפיל את דמי הפינוי, שהם כולם מענק, לאוכלוסייה מיוחדת זו. המענק יוגדל עבורם מ-300,000 שקל לחוד ל-600,000 שקל לחוד. זאת, בנוסף על הסיוע המוענק על-ידי המשרד במסגרת תוכנית "3 פלוס", המגיע עד כדי 3,100,000 שקל.

אדוני היושב-ראש, מפאת הרגישות, אולי גם החשיבות והצורך להביא לפעולה מגובשת ומשותפת של המשרד, כבעניין זה, כפי שאמרתי, פעל בהתאם להמלצות הוועדה ונעריך גם לתוכנית רב-שנתית. כדי להביא לגיבוש ולטיפול אחידים גם מטעם עיריית תל-אביב, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אדוני השר, יש בעיה מסוימת, ותשומת לבי הופנתה אליה. מתברר, שאי-אפשר להעביר את הנושא הזה לוועדה. יש רק אפשרות אחת, שהנושא בסדר-היום של הכנסת או שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, אלא אם כן המציעים יסכימו להסתפק בתשובת השר.

שושנה ארבל-אלמחולני (המצורף):

למה? אפשר להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אני קורא את הסעיף שאליו הופנתה תשומת לבי: "יכל מקרה שאין החלטה מראש של הכנסת לקיים דיון במסקנות הוועדה, רשאית הממשלה להציע לכלול דיון במסקנות הוועדה בסדר-היום של הכנסת. כמובן רשאי כל חבר הכנסת על-ידי הצעה לסדר-היום, להציע לכלול דיון כלומר בסדר-היום של הכנסת". לא נאמר דבר על העברה לוועדה. כך מסבירים לי.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כל הצעה שמועלית כמליאה, חבר הכנסת המעלה אותה לא מתייחס לוועדה אלא לדיון בכנסת. אפשר להציע גם להעביר אותה לוועדה. הוא הדין לגבי הנושא הנדון.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אתה מדבר אלי בלבד. למעשה, רק השר ואני יושבים כאן. סליחה, עכשיו נכנס חבר הכנסת הראל. השרים וסגני השרים — זה עניין שלהם, הם חייבים להיות כאן.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני, יש דרגות שונות של נטישת האולם. הדרגה האחת — כאשר הטלוויזיה איננה, האורות אינם דולקים, וגם החברים אינם. אנחנו נמצאים במצב הזה, אבל את תפקידנו אנחנו צריכים למלא, ואת הבעיה צריך להעלות. ייתכן מאוד שאקצר, כי אולי טוב שהנושא יגיע לוועדה פעם נוספת.

אין זו ביקורת על שלא עושים. לדעתי, צריך לשנות את המסגרת של הטיפול במידה מסוימת, וזאת אני אומר לך כחבר מועצת עיריית תל-אביב. יש להקים בעיריית תל-אביב יחידה מיוחדת, שתטפל בנושא שנקרא "ערכי יפו". אנב, עד עצם היום הזה אין יודעים מה מספרם המדויק, ההערכות נעות בין 7,500 ל-14,000, ואלה הבדלים משמעותיים. יש קשיים רבים מאוד מאוד, לא בתחום השיכון או בתחום בתי-הספר, אלא במכלול הבעיות של עניים עירוניים במדינת ישראל. אין להם ייצוג במועצת העירייה, אין להם איזו מסגרת שהיא, שבה הם יכולים לנסות להשפיע בצורה ממסדית.

הצעתי בשעתי בעיריית תל-אביב, בדיון שהיה לפני זמן קצר, שתוקם ועדה מיוחדת, וראש העירייה התנגד לזה, למרות ההצהרה המפורשת שלו על המצב. אני חושב שנטעה אם נשאיר את הדבר במסגרת גיבוש תוכניות במשרד הבינוי והשיכון — מצד אחד, ומצד שני — במסגרת טיפול שגרתי בעיריית תל-אביב. לכן אני חושב, שכדי ליישם את המסקנות האלה וכדי להפיק את המקסימום מאותם צעדים שמשרד הבינוי והשיכון כבר עשה — ואני מבין שהוא עשה דברים — צריך להחזיר את הנושא לוועדת הכלכלה, כדי שתתייחס גם לבעיה הארגונית: איך אפשר לקדם ואיך אפשר להקל את המצוקה על-ידי יצירת מסגרת מתאימה של הממשלה ושל העירייה במשותף.

יש לי ביקורת, ואני יכול למתוח ביקורת נוקבת מאוד על הזלזול בטיפול בעניי העיר האמיתיים, ועניים כאלה יש בכל רור, אבל אינני מתכוון לעשות את זה, כי אין בזה טעם. אינני צריך לעשות פה לא רמגומי ולא הפננה: באמת, אני מחפש פתרון, והפתרון — במסגרת האילוצים שיש לנו היום כחברה ישראלית — במצב הקשה של הרשויות המקומיות ושל משרדי הממשלה — הוא לחפש דרך ארגונית, כדי לעזור ולקדם, כרוח זאת אני מציע לחזור ולדון בהצעה זו, כיוון שבסופו של דבר, עם כל הטוב שיש בה, היא עדיין לא מומשה. אולי, על-פי הראות השר, תוכננו דברים בהכרח השיכון למיניה, אך בשטח לא מורגש דבר, ויש סחבת נוראה. הוועדה החליטה וקבעה, ש-42 יחידות דיור מיועדות וישלמו בתוך חודשים. זה נאמר ב-22 בפברואר 1982. ב-22 בינואר 1984 רק התחילו לאכלס יחידות אלה. אכלסו 6 — 8 יחידות, ועוד יש בעיות. זה מראה שיש ליקוי מינהלי וליקוי ארגוני רציני, וצריך לתקנו ולטפל בו. גם צריך להתמודד עם יתר הבעיות של האוכלוסייה, שהיא אוכלוסייה של אזרחי מדינת ישראל, של אנשים ששמו על אורת חיים תקין, כאזרחים נאמנים.

צריך למצוא דרך כלשהי כדי לעזור להם ולהוציא אותם מהמצוקה שבה הם נמצאים. מה שקורה לעניי תל-אביב כדרך כלל, קורה הלאה מיפו בצורה עזה ונחרצת בהרבה. אני מציע לתקן את מתוך גישה קונסטרוקטיבית ובלא ויכוח, להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה או בוועדה אחרת. מוטב

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מוכן לקבל זאת, אבל מדובר כאן במסקנות ועדה לאחר שהנושא נדון בוועדה. זה הבל גדול. אני לא רוצה שתהיה כאן מחלוקת על הנושא הזה.

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר להחזיר לוועדה את המסקנות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני רוצה שלאחר מכן תועלינה טענות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

וזהו הצעה לסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כן, אבל זו הצעה לסדר-היום שדנה במסקנות. אמרתי שאני מוכן לקבל זאת, אבל יכול משהו לכוא לאחר מכן ולעצור על כך.

בבקשה, אדוני השר.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני מסכים להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. אני אפנה אל המציעים. חבר הכנסת וילנר, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה כהתאם לתקנון?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הדעה הרווחת כמעט בין כל חברי הכנסת כאן היא, שהדבר אפשרי.

אדוני השר, לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לוועדת הכלכלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל השר לא אמר למה במשך שנתיים לא עשו מאומה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

שמעת את החשובה. המשרד עשה, אבל אולי היתה לקונה כלשהי. אילו השר היה כותב לפני שבועיים או שלושה שכרועות מה שאמר כאן, לא היתה הצעה לסדר-היום. חבר הכנסת וילנר, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסכים.

רב בן-מאיר (המערך):

למה לוועדת הכלכלה? אני מציע — לוועדת הפנים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

נושא השיכון מועבר בדרך כלל לוועדת הכלכלה.

עקיבא נוף (הליכוד):

אני מציע להעביר לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אם אתם רוצים, הנושא יועבר לוועדת הכנסת. לא כדאי להתווכח על זה.

רב בן-מאיר (המערך):

זה לא נושא כלכלי.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מאתר שהוערה שדנה בנושא זה לראשונה היתה ועדת הכלכלה, אני מציע שהנושא יועבר אליה. אין לי התנגדות לוועדת הפנים, אבל מאחר שגם ההמלצות הובאו בפניה, אני מציע שהנושא יועבר אליה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כבר אמרתי. ששיכון, בדרך כלל, הוא נושא השייך לוועדת הכלכלה.

אני שואל את חבר הכנסת וירשובסקי: האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אתה גם הצעת את זה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, אני מסכים בהחלט.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אם כן, אין בעיות. לפנינו הצעה אחת. להעביר את הנושא שהועלה בשתי ההצעות לסדר-היום לדיון בוועדת הכלכלה. מי בעדה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה אחד החלט להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה.

2. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח ילדים), התשמ"ב — 1982* (הצעתה של קבוצת חברי הכנסת)

הביטוח הלאומי המוגשת כזה באה להציע לכנסת לחקן עזול מסוים שנהוג בביטוח ילדים לפי חוק הביטוח הלאומי.

כידוע, במסגרת הביטוח הלאומי נמצא גם את התשלום למשפחה כקצבת יוצא צבא, והנה, ראו את האבסורד: כרגע שהנער או הנערה מגיעים לגיל גיוס ומתגייסים לצה"ל, באותו רגע נפסק תשלום הביטוח הלאומי, נפסקת החמיכה שניתנת למשפחה גם כגין קצבת יוצא צבא. אין אבסורד גדול מזה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנו עוברים להצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח ילדים), התשמ"ב — 1982, של חברי הכנסת שושנה ארבל-אלמחליט ואהרן הראל. את ההצעה יביא חבר הכנסת הראל, בבקשה.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת התיקון לחוק

יחבר, שהחוק באמת גורם קשיים גדולים, נבצע אותו בשלבים. אנחנו קודם כול רוצים ליצור שינוי בחוק.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אהרן הראל. אני מומין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב, אם הוא רוצה בכך.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הייתי רוצה שלא להשיב, ולהסתפק במלה אחת: כן. אבל לצערי אינני יכול לעשות זאת. שכן ההוצאה הכרוכה בהצעה הטובה הזאת ממתכמת כסכום אדיר, שהוא כ-7% תוספת להוצאות קצבת הילדים; נכון לשעה זו, מדובר בתוספת של שני מיליארדי שקל, ועוד כהנה וכהנה לעתיד לבוא.

ההצעה ביסודה טובה, נכונה וצודקת, אבל לכל המלים היפות שאנחנו יכולים לומר עליה צריך להיות כיסוי לא רק כמלים, אלא גם בשקלים.

יאיר צבן (המערך):

בעזרת עוד הצעת אי-אמון אחת אפשר לסדר גם את עניין השקלים האלה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

לצערי, במצבו הנוכחי של המשק, אינני רואה אפשרות להתמודד עם התוספת הזאת. אין אפשרות לשלמה. יכול להיות שבימים כתיקונם, מן הראוי היה להתחיל בכך בצורה מדרוגת, כפי שהציעו שני המציעים הנכבדים, חבר הכנסת אהרן הראל וחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו — וחבר הכנסת מאיר שטרית הצטרף אליהם — ולהרחיב זאת עד גיל 23. יכול להיות, שהיה מקום להתקדם בהדרגה, עוד שנה ועוד שנה. בתהליכים משקיים של מדינה טוב לראות את הדברים כפרספקטיבה של שנים, ולא להחיל בבת אחת.

לכן, צר לי להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני מקווה, שהיא תשוב אל סדר-יומנו בעתיד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדת העבודה והרווחה — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח

הלאומי (תיקון) (ביטוח ילדים).

החש"מ-ב-1982, לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

ח. הצעה לסדר-היום

חימום בתי-הספר במטה-יהודה

לילי ישראל — אני רוצה לעבור לעניין אחר, הנוגע אף הוא לילי ישראל, אם כי מזווית אחרת לגמרי.

אורה נמיר (המערך):

סליחה, אדוני היושב-ראש, מי משיב על הצעה זו לסדר-היום?

יתירה מזו, הרצאות המשפחה אינן קטנות או מצטמצמות כאשר בן המשפחה הצעיר מתגייס לצה"ל בגיל 18. ההיפך הוא הנכון. כולנו יודעים שהוצאות המשפחה בגין בן או בת כעצב גדולות ורבות והנטל הכספי על המשפחה נעשה כבד יותר. הנטל הוא כבד בעיקר על אותן משפחות שבנם או בתם יצאו לעבודה בגיל 16 או 17 ואפילו תמכו כספית במשפחתם. והנה, כאשר הם מתגייסים, הקצבי המשפחה קטן למעשה. לדעתי, יש פה עוול שאנו צריכים לתקן אותו.

בבית הזה מתנהל ויכוח לגבי זכויות הביטוח הלאומי לילדים במשפחות יהודיות לעומת ילדים במשפחות ערביות. מה הגיוני יותר מלנסות ולהביא את הנושא הזה לידי גמר שיחקה על דעת כולם וגם ימנע אפליה? יש להגיד שזו תוספת מפני שחייל התגייס לצה"ל; בגלל זה נותנים לו את התוספת. אם כן או בת הלכו לשרת כצה"ל, לא נפסיק להם את הקצבה, לא נחוק את ההנחה, שקיימת הפליה בין משפחה יהודית לבין משפחה ערבית. אני יודע, שסגן השר יטען, שההצעה הזאת עולה הרבה מאוד כסף — והיא אומנם עולה כסף. אדוני סגן השר כן-ציון רובין, אם מבחינה עקרונית הרעיון הזה מתקבל על דעת הממשלה — הבה נעביר את החוק לוועדה, נבדוק אותו מבחינה כספית, ויכול להיות שנבצע אותו בשלבים, אם הוא עולה הרבה מאוד כסף, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

שתי שאלות: כתוב בחוק "בשירות סדיר". אני מבין שאתה מתכוון לשירות חובה.

אהרן הראל (המערך):

לשירות חובה.

מאיר שטרית (הליכוד):

למה אתה מגביל זאת עד גיל 23?

אהרן הראל (המערך):

יפה. התייעצתי עם אנשי הביטוח הלאומי, אנשי החוק, בעניין הזה. רציתי לכתוב 21. הסבירו לי, שיש כאלה, המתחילים את השירות בצה"ל בגיל יותר מבוגר, ומסיימים אותו בגיל 23. אני מסכים לכך, שהחוק יחול רק לגבי אלה שבשירות חובה, כלומר, מי שמגיע לגיל 18 ואינו הולך לצבא, לא ימשיך לקבל ביטוח לאומי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אם החוק יועבר לוועדה, ממילא כל העניינים האלה יועלו וילובנו.

אהרן הראל (המערך):

בוודאי. נאמר לי, שלהצעת החוק הזאת מצטרף גם חבר הכנסת מאיר שטרית. אני מברך אותו על כך. אני מקווה שביתר, כוועדה, נוכל להתגבר גם על הבעיה הכספית. אם

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנו ניגשים לסעיף הבא: חימום בתי-הספר במטה-יהודה, מאת חבר הכנסת יעקב גיל. בבקשה.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לאחר ההצבעה בסעיף הקודם — ואני מברך על ההצעה, כי גם היא נוגעת

זו תאלץ את הגורמים לתת את התנאים ההכרחיים, ובמקרה שלנו — חימום הכיתות, כדי שאפשר יהיה ללמוד ולקיים בהן לימודים סדירים.

התוצאה של המצב הזה, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, היא לא פחות ולא יותר מסולידריות, שהבטאה בכך ש-5,000 ילדים בתחום שלטונה של המועצה האזורית מטה-יהודה לא למדו. עכשיו יש לנו פסק-זמן של שבוע ימים, מפני שעבור הזמן הזה הצליחו לגייס תקציב שהוא מעט מועזר מהדרוש, כדי שאפשר יהיה לרכוש דלק אשר יגיע את המכוניות ויחמם את הכיתות שהוגדרו והוכרו ככיתות בעייתיות מבחינת הקור.

לפי השקפתי, המעצב מכול בפרשה עגומה זו היא התופעה של אדישות המוסדות שאליהם מכוונים הדברים. אדישות זו באה לאחר שבכית וז התקיימו דיונים בשנה החולפת, ובידי יש מכתבים שהופנו גם אל יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, ולפיהם משרד החינוך והתרבות החייסם לדיונים שהתקיימו בכנסת והוא קבע את הסדרים שעל-פיהם הוא ינהג כדי להבטיח בעוד מועד תכנון תקציבי שיבטיח את קיומן של המערכות המתפקדות.

ב־24 בנובמבר 1983 התקיים דיון בוועדת החינוך והתרבות בנושא זה, ושם ניתנו הבטחות, שלא קימו, לצערי.

משיחות ומכירות שערכתי עם הנוגעים בדבר, עם ראש המועצה האזורית מטה-יהודה, מר דוד דור, עם מנהלי בתי-הספר ועם חברי ועד ההורים, עולה סבלן הרב של הילדים מצד אחד, ומאבקי כוח על אחריות המימון של תקציב החימום מצד שני. כמו כן, התבלטה בכל עזה העובדה, שהסכומים שמשרד החינוך והתרבות מקציב אינם תואמים את הצרכים האמיתיים של בתי-הספר.

להלן, כמה דוגמאות ונתונים שימחישו את הדברים שאמרתי זה עתה. הסכומים שיידרשו השנה לחימום המוסדות באזור מטה-יהודה יהיו בשיעור של שלושה מיליוני שקלים. הקצבת משרד החינוך והתרבות מגיעה למחצית מסכום זה. באזור מטה-יהודה הוכרו 175 כיתות לימוד ככיתות שנמצאות באזורים קרים ועונות על הקריטריונים: משרד החינוך והתרבות מכיר ב־94 כיתות בלבד, הפער העצום הזה יוצר גירעון גדול בתקציב המועצה המקומית, שבמים אחרים, אולי כאשר יכולתה הכספית היתה טובה קצת יותר, היא לא היתה מגיעה לידי השבתת מוסדות החינוך בנין מצב זה.

לפיכך, אי-מילוי תקנים שמשרד החינוך והתרבות קבע בעצמו ואי-העברת הכספים למועצה האזורית מטה-יהודה הביאו לכך, שלא היה ביכולתה של המועצה לעשות את המוטל עליה.

זאת אף זאת, אילו היו טורחים ויושבים יחד בטרם הוכרזה השביתה, נדמה לי שאפשר היה להגיע להסדר שיביא למעורבות של ההורים בנשיאה בעול, ואני עוד אדבר על כך בהמשך דבריי. זו הצעה שהמועצה ניסתה, ולפי דעתי אפשר היה למצוא לה את התמיכה עוד לפני שהגענו לשביתה. העובדה, שאנחנו מדברים על זה לאחר שביתה, היא תופעה, שלפי דעתי אמור שחקרה במערכות מחוקקות של מינהל תקין, כל מה שאפשר וצריך לעשות לאחר השביתה יש לעשות לפני השביתה, כי כך נוצרת התחושה, שכאשר לוחצים — מקבלים, גם אם הרכבים לא צודקים, ועל אחת כמה וכמה כאשר הדברים צודקים.

חברי הכנסת, על כל שעת לימודים שמתבטלת, אמות הסיפים צריכות לרדוד. על אחת כמה וכמה אמורים הדברים

הי"ר מ' כהן-אביב:

סגנית שר החינוך והתרבות.

אורה נמיר (המערך):

אולי אפשר לקרוא לה?

הי"ר מ' כהן-אביב:

לא אקרא לה. אברז על הפסקה.

יאי צבן (המערך):

שר האנוגיה יושב פה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אני מצטער, אני מכריז על הפסקה של רבע שעה. אולי זה ישמש לקח.

(הישיבה הופסקה בשעה 14:37 וחודשה בשעה 14:50)

הי"ר מ' כהן-אביב:

אני מתכוון לחדש את ישיבת הכנסת.

אני מזמין את חבר הכנסת יעקב גיל, ואני מצטער על שנאלצתי להפסיקו קודם לכן בתחילת דבריו.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהתחדש הישיבה נותרנו פחות אנשים משהיינו קודם לכן, אבל, לפחות התבררנו ככך שסגנית שר החינוך והתרבות תשיב לאחר שתשמע את רכרי.

הנושא שאני רוצה לעסוק בו בדקות שעומדות לרשותי הוא עניינם של 5,000 ילדים במטה-יהודה, אשר לא למדו שלושה ימים בשל העובדה, שהורים מיאנו לשלוח אותם לבתי-הספר בקור העז ששרר בימים האחרונים בארץ.

בימים קרים אלה, בשעה שאנחנו, חברי הכנסת, יושבים במשכן מחומם ומזוקן, הקור העז השורר — היום אולי חם קצת יותר — בהרי יהודה וירושלים פוגע ביכולת עבודתה ובתפקודה של מערכת החינוך. שכן, לשבת בכיתות הלימוד ולתת את הדעת ללמד כאשר רגלי הילדים קופאות, גופם רועד ומחשבתם נתונה רובה ככולה לדרכים כיצד לשמור על חום גופם — — — מה כעצם רבה זכותנו ומזכותם לשבת בכית חם כזה, כאשר הם מנועים מלקיים את מצוות הלימוד המוטלת עליהם על-ידי החברה, על-ידי הוריהם ומחנכיהם?

מציאות הימים האחרונים מלמדת אותנו, שאין גבול ואין סוף ליכולתנו לפגוע במו-דינו במערכת החינוך על היבטיה השונים. הנה, עוד מתחבטים ובלא הצלחה גדולה בנושא מילוי המקום של מורים כדי להבטיח לימודים תקינים, צצה לה למערכת החינוך בעיה חדשה של שיבוש העבודה ברשויות המקומיות, שאימה לפגוע בפועל ובמישרין גם בתפעול של בתי-הספר ובתפקודו, לאושרנו, השביתה ברשויות המקומיות הסתיימה ולא נעמד מחר מול שביתה במערכת החינוך, אילו שביתה הרשויות המקומיות היתה נמשכת. אני מבקש על כך שנמצא הסדר.

אני רוצה לקבוע, שאם הדברים הללו חלים על כל מערכת החינוך, אתרע מולם של בתי-הספר במועצה האזורית מטה-יהודה, אשר כאמור, הושבתו למשך שלושה ימים, מפני שאין — ולא היתה — אפשרות לקיים בהם לימודים סדירים מחמת הקור העז והשפעתו השלילית על אוכלוסיית התלמידים ועל הוריהם. הורי התלמידים, באין ברירה, בחרו להשפיע על הממשלה לקיים את ההסדרים של הסייע לרשויות באזורים גבוהים וקרים. על-ידי הפסקת לימודי ילדיהם, בקוותם שדרך

אורה נמיר (המערך):

כאיוז מלה היית את משתמשת?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:

במלה "קשיים" הייתי אומרת שהיא בקשים, בסבך. המלה דרדרו היא מלה קשה מאוד. כך, על כל פנים, אני מרגישה ומבינה זאת.

אני רוצה לחקן כאן חיקון קטן. ההקצאות שהקצה משרד החינוך הן לא חצי הסכום אלא שני שלישים ממנו: סכום של קרוב ל-2 מיליונים מתוך 3 מיליונים.

אורה נמיר (המערך):

— — —

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:

זה בהחלט יכול להיות. לא רשום לפני התאריך המדויק, וזה יכול להיות.

עכשיו אני עוברת לעצם העניין. ועדת מומחים, בראשותו של פרופסור עזרה זוהר ובהשתתפות נציגות ממשד החינוך, ממשד האוצר ומהשלטון המקומי, קבעה כיום כי בחשון התשס"ד 27 באוקטובר 1983 אמות מידה, שלפיהן משתתף משרד החינוך והתרבות בהוצאות חימום מוסדות החינוך.

הוועדה קבעה מודד של ימים, שבהם יש להפעיל הסקה, ועל-פי מפתח מיוחד זה הוקצו התקציבים לכל המחוזות. על-פי העקרונות המקובלים, משתתף משרדנו ב-75% מעלות ההסקה אך ורק ביישובים המוחזקים ונושאים מעמד זה על-פי החלטת ועדת השרים ליישובי פיתוח. השתתפות המשרד ליישובים מוחזקים ניתנת אך ורק לגילאי חינוך חובה.

על-פי הרשימה המעודכנת שבידי המשרד, הוקצו למטה-היהודה שלושה סכומים: 1,046,000 שקל למסדות חינוך יסודיים ולחטיבות בנינים; 426,907 שקל עבור 31 כיתות גן חובה; 523,800 שקל עבור בתי-הספר העלייסודיים. אכן-העור הרי-היהודה וקרית-ענבים.

הסכום הראשון הועבר. ועומד לרשות הרשות המקומית. הסכום השני היה צריך להיות מועבר, אבל הרשות הגישה באיחור את רשימת גני הילדים המוחזקים, ולכן הסכום יועבר בקרוב. אולי הרשימה כבר התקבלה, והסכום כבר הועבר. הסכום השלישי מועבר באמצעות שגר הלימוד, כתוספת לתשלום שהתקבל לחודש פברואר. זה, כנראה, ההסדר התמרידי להעברת כספים. ואם כך, הרי זה יותר משני שלישים.

משרדנו לא חרג מן הקריטריונים המקובלים בכלל היישובים בארץ, ופעל בהתאם לנתונים המצויים בראשותו, שהועברו אלינו על-ידי הרשות המקומית. קיימים אומנם במטה-היהודה יישובים לא-מוחזקים, המוגדרים כאזורים קרים, ולגביהם חל הכלל. המחייב מימון עלות ההסקה במסגרת ההתחשבות בין היישובים לבין משרד הפנים, וכזאת נגעה בדברך, חבר הכנסת גיל.

אין לי התנגדות לכך. שהנושא יועבר לדיון בוועדת החינוך, ושכשנה הבאה — אם ירצה השם — יהיה לילדים חם בתחילת החורף.

הו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגנית שר החינוך והתרבות. אני שואל את חבר הכנסת גיל, האם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדה.

יעקב גיל (המערך):

אני מסכים, אדוני.

לגבי עשרות שעות לימוד, ההולכות לאיבוד מסיבות שונות, שכולן נובעות מהעדר הכנון רבי-מערכתי משותף, שתכליתו להבטיח תפקוד נכון. הכדור מועבר מיד ליד: ממשד החינוך למשרד הפנים, משם — אל השלטון המקומי, וחוזר חלילה. הנפגעים העיקריים, כסופו של דבר, הם הילדים עצמם, גידולם והתפתחותם.

אילו טרחו הגופים, המופקדים על הנושא הזה, למצוא פתרונות אלטרנטיביים, כי אז — כפי שאמרתי — היו מגלים כשותפים לאילוצים התקציביים — שמדינת ישראל נמצאת בהם היום — גם את הור הילדים. יש בידי מידע המורה, כי אפשר היה לעניין את הור הילדים במתן סיוע נוסף, על-פי מפתח מסוים, שלפיו משפחות מרובות ילדים תהינה פטורות מחשולם, והנטל יוטל באופן הדרגתי.

אני סבור, שעל הכנסת להתריע על מציאות עגומה זו, אשר בעטיה מושבתים בתי-ספר, ודרדקי ישראל ניזוקים, בגלל שמערכת החינוך אינה מתפקדת באופן מלא ושלם. על הכנסת לתת את התשובות ההולמות לאתגר הלאומי, כדי להבטיח את חינוכם של בנינו, שהם התשובה לעחידה, להתקדמותה ולהתפתחותה של החברה הישראלית.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש דיון במליאת הכנסת, כחקורה שנחשף כולנו ביחד את הסימפטומים במערכת הזאת, ותתגלה לנו החולשה האמיתית, שלקראתה מתודדרת והולכת המערכת הזאת — שצריכה להיות הבכורה היקרה של כולנו, ללא הכדל סיעה. כל אלה באים על מערכת החינוך מחמת הקיצוצים התקציביים, המונחתים עליה חדשות לכפרים.

הו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יעקב גיל. אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות להשיב על ההצעה לסדר-היום.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, ראשית, אני מצטערת על אי-ההכנה שהיתה כאן. אני עמדת מעבר לדלת המרכזית.

אני רוצה להתייחס להצעה, שהעלה כאן חבר הכנסת יעקב גיל. ראשית, צר לי מאוד על השביתה שהוכרזה ועל שלושת ימי הלימודים שהפסידו הילדים בגללה. התפלאתי על שהדבר הזה אירע באזור הזה. אני מכירה את ראש מועצת מטה-היהודה, והייתי מצפה ממנו, שיכול לפתור את הבעיה שלא כדרך של שביתה. אבל הוא, כנראה, הרים ידיים, ונכנע למציאות.

יעקב גיל (המערך):

לא הוא, אלא ההורים השביתו את הלימודים.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-העסה:

ההורים השביתו. אני חושבת, שגם ההורים צריכים, אולי, לנסות לנקוט דרכים אחרות, ולהשאיר את נשק השביתה למקרה הקיצוני ביותר, כאשר באמת אין תיגנות מכל כיוון שהוא. אבל כאשר נשק השביתה נשלף כמעט על כל דבר ודבר, אני באמת לא יודעת למה החברה שלנו תגיב.

חבר הכנסת גיל, אני מאוד מסתייגת מדברך, שמערכת החינוך מתדרדרת. אני מציעה לכולנו — משני האגפים — שלא להשתמש בביטויים, שאולי מתקבלים בצורה נכונה פה בכנסת, אבל נשמעים לגמרי אחרת בחוץ ומקבלים תהודה שלילית כל כך מחוץ לכנסת. בעיקר כאשר חברי הכנסת הם המתבטאים כך. לית מידי מכינים בחוץ, שדברים אלה או אלה נאמרו על-ידי חבר אופוזיציה כדי לגנוח את הקואליציה וכו'. לביטוי "מתדרדר" יש מטען שלילי מאוד.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נחקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לפנינו אפוא הצעה אחת בלבד, להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד זאת להצבעה.

ט. הצעה לסדר-היום יחסי אנוש במערכת המסים ותפקודה

שמעון פרס (המערך):

אדוני היושב-ראש, האם אין זה יותר מכובד שהישיבה חינוכל ולא נשב בטל ונחכה לשרים? צריכה להיות גם סנקציה כלשהי נגד השרים. לא שמעתי על שום פרלמנט כזה. אני מבקש להצביע על הצעתי לסדר לפזר את הישיבה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת פרס, ברגע שהבעתי את מחאתי — — —

שמעון פרס (המערך):

אין די בכך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הרשה לי לנסות. אם זה יימשך, ייתכן שאחליט להפסיק את הישיבה. אם אצטרך אחרי כל הצעה לסדר-היום לחפש אחר השרים ולעשות הפסקה, ייתכן שאפסיק את הישיבה הזאת.

תמר אשל (המערך):

אבל יש הצעה לסדר וצריך להצביע עליה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אין צורך להצביע על הצעות לסדר.

שמעון פרס (המערך):

אני מציע הצעה לסדר להפסיק את הישיבה. אני מבקש להצביע על ההצעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

איננו מצביעים על הצעות לסדר.

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הכנסת הונח חוק תיקון דיני הראיות (אזהרת עדים וביטול שבועה) (תיקון), התשמ"ד — 1984, שהוחזר בוועדת החוקה, חוק ומשפט. לקריאה שנייה וקריאה שלישית. תורה.

הודעה לסגנית מוזכר הכנסת.

סגנית מוזכר הכנסת ש' כרם:

כרשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי על שולחן

יא. הצעה לסדר-היום

יחסי אנוש במערכת המסים ותפקודה (המשך)

היו"ר מ' כהן-אבידב:

על הפסקה בעטייה של התנהגות בלתי-פרלמנטרית של הממשלה.

אנו חוזרים לדיון בהצעות לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-היום, יחסי אנוש במערכת המסים ותפקודה, של חבר הכנסת יעקב גיל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

יש לי בקשה אליך, חבר הכנסת גיל — — —

יעקב גיל (המערך):

קיבלתי את רשות הדיבור.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרצאה ארוכה ומנומקת הוכנה על-ידי, אני חייב להגיד לך, אדוני היושב-ראש, שפעמיים הייתי נאלץ להפסיק את דברי לאחר שאתה הכרזת

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כיושב-ראש מותר לי לבקש ממך. אתה יכול להיעתר לבקשה ואתה יכול לסרב לה. אבל וכו' גם לבקש ממך. מאחר שנהגתי כפי שנהגתי, אני מציע שנעבור לסדר-היום וניגש להצעה. אמרתי את דברי.

שמעון פרס (המערך):

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת פרס, ראית מה עשיתי. למעשה, יכולתי להמתין לבואם של השרים. הבעתי את מחאתי ואמרתי כל מה שצריך לומר בשמכם ובשמי. הבה ניגש לסדר-היום. כבר אמרתי שכמדיה שאראה שאני צריך להפסיק את הישיבה, אפסיק את הישיבה.

חבר הכנסת גיל, אתה רשאי לומר מה שאתה רוצה. אני פונה אליך בבקשה. אתה יכול לקבל אותה או שלא לקבלה.

שמעון פרס (המערך):

אני מבקש להעיר הערה. ההיגיון בפרלמנט הוא, שחבר הכנסת צריך לדבר באוזני הממשלה כדי שזו תשיב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
סגן השר נמצא באולם.

שמעון פרס (המערך):

אתה מתבקש שלא להפריע. לא ייתכן שהשרים לא יהיו נוכחים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אבל סגן השר נמצא באולם. הוא ממלא את תפקידו של שר האוצר והוא משיב. כאן כתוב שסגן השר משיב. לו היה כתוב שהשר משיב, ודאי שלא הייתי מסתפק בזה. אבל, כתוב כאן שסגן שר האוצר משיב על ההצעה לסדר-היום, והוא נמצא כאן.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, פתחתי ואמרתי שאני רואה בחומרה רבה את העובדה, שפעמיים נאלץ היושב-ראש להפסיק את הישיבה מחמת אי-תפקודו וכן של המערכת שצריכה להתייחס כראוי אל הכנסת. כלל נקט ביד, שלא אלין על המערכת דלמטה כאשר המערכת דלמעלה משמשת דוגמה רעה של חוסר אחריות כלפי מעמדו ומקומו של הפרלמנט במדינת ישראל.

כפי שפחחתי ואמרתי, אדוני היושב-ראש, משנתי סדורה, ואני יכול להעביר אותה אל הפרוטוקול והיא תירשם. אבל, החלטתי מאז הליכתי משם לכאן להציע לך שלא לקיים היום את הדיון בנושא זה. מפני שאם אני מדבר על אי-תפקודה של מערכת המסים, והממשלה עצמה איננה מתפקדת כהלכה, הרי אני אמוץ על הכלל: אם באזורים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי הקיר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה נושא חדש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת גיל יכול לומר מה שהוא רוצה על הנושא. כמסגרת הזמן של 15 דקות שהוקצב לו, מותר לו לומר מה שהוא רוצה, ואין להפריע לו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הערתי שהנושא של אי-תפקוד הממשלה הוא נושא חדש.

אורה נמיר (המערך):

אתה רוצה עוד הצעה לסדר-היום? אין לך די הצעות?

יעקב גיל (המערך):

אני מבקש את החלטת היושב-ראש לאפשר לי להעלות את הנושא כיום שני הבא.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער. הנושא כלול בסדר-היום. קראתי לך; עשיתי הפסקה; סגן השר הגיע; אמרתי מה שאמרתי, ואמרתי את הדברים בצורה הקשה ביותר, שאיננה משתמעת לשתי פנים.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

הוא אינו חבר הכנסת הראשון שביטל היום את ההצעה לסדר-היום שלו.

יעקב גיל (המערך):

אדוני סגן השר, לומר לי כאשר אני עומד על הבמה, שאני ביקשתי לבטל? לאות מחאה אנצל את הזמן להתקפה חסרת פשרות על הממשלה. על הביזיון שהיא גורמת לכנסת ישראל. אחר כך מלינים על העם ושואלים, מדוע הוא מחייבם אל הבית הזה כפי שהוא מחייבם אליו. אינני מוכן לדבר אל ספסלים ריקים של הממשלה. אינני מוכן לדבר כאשר חבר הכנסת צריך להעלות את הצעתו לסדר-היום, והיא מונחת בתיקים של השרים, של הסגנים, של העוזרים ושל השליחים, והוא מבזה כאן פעמיים עליידי הממשלה. אינני מוכן לחיות עם המצב הזה. אני מבקש את התנגדותי העצומה ליחסה של הממשלה אל חברי הכנסת. אדוני סגן השר, גם אתה תהיה בעתיד חבר הכנסת.

סגן שר האוצר ח' קופמן:
אני חבר הכנסת.

יעקב גיל (המערך):

היום אתה גם סגן שר. גם אתה בעתיד תהיה רק חבר הכנסת. אני בטוח שלא היית מסכים שיעוללו לך את כל הדברים האלה.

מאחר שאני מדבר על תפקוד, ומאחר שבאתי להצביע על ליקויים בתפקוד, אין כפני מי להשמיע כדי להשפיע. אינני בא לדבר כאן כדי שדברי יירשמו בפרוטוקול. זהו נושא כבד מאוד, והוא לא שייך רק לממשלה. זה נושא ששייך לעם ישראל — תפקודם של אנפי המסים; איך הם פועלים, אם הממשלה נותנת להם דוגמה רעה באי-כיבוד הכנסת, למה שיכבדו זה את זה? למה יכבדו את השרים שלהם? הרי פה מתחיל ונגמר העניין של תגובות השרות, של אי-הכבוד, ברגע שמתייחסים באי-כבוד לכנסת, יש כל הסיבות הטובות להתייחס באי-כבוד לאלה שמזלזלים בפרלמנט הישראלי.

אני רואה בכל ההתנהגות של הממשלה ולזול בכנסת, כעבודתה ובתפקודה. לכן היום אינני רוצה להגיע לדברים אחרים. זה שייך קודם כל לראש הממשלה, לשר האוצר ולסגנו. ואם הם אינם פה כדי לשמור את קול הזעקה, אני הייתי רוצה — — —

סגן שר האוצר ח' קופמן:
אתה משמיע את דברך.

יעקב גיל (המערך):

לא אדוני. אמרתי קודם שמשנתי היתה סדורה. פעמיים נאלץ היושב-ראש לסגור את הישיבה ולפתוח אותה מחדש, מפני שלא היה מי שישב על ההצעות שלי. לכן, כמחאה, אני רוצה לבקש שלא להעלות את הצעתי לסדר-היום.

סגן שר האוצר ח' קופמן:
הוא ריכר, הוא אמר בנאומו שלא מתפקדים. הוא אמר שאנפי המסים לא מתפקדים. הוא אמר מה שרצה לומר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כרגע שחבר הכנסת עולה לדוכן להציע נושא מסוים, מה שהוא אומר הוא מה שיש לו לומר בנושא.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הרשה לי, חבר הכנסת קם כאן ואמר, שהוא חוזר בו מהצעתו. חבר הכנסת רשאי לחזור בו מהצעתו בכל עת לפני ההצבעה, לפי סעיף 92. אם חוזר בו, תוסר ההצעה מסדר-היום של הכנסת. אני פועל לפי הסעיף הזה.

יב. הצעה לסדר-היום

חוק תקציב המדינה לשנת הכספים 1984 לא הונח במועד

אנחנו, במשך 35 שנות הפרלמנטריות הישראלית, עדיין לא הספקנו לגבש חוקה סופית, והתהליך נמשך. אבל חוקי-היסוד, על-פי המסורת הפרלמנטרית, על-פי סדרה שלמה של פסקי-דין ועל-פי השקפה שהתגבשה באקדמיה אצל מומחי המשפט — הם חוקה למעשה. זו המסגרת, ומגמתה לקבוע את כללי המשחק.

זלוול של ממשלה בחוק יסוד — אני רואה זאת בחומרה רבה יותר מהתעלמות של הממשלה או של גורם אחר מחוק רגיל.

לפני כשנתיים חוקה הכנסת תיקון לחוקי-יסוד: משק המדינה, תיקון אשר היתה לי הזכות ליוזם אותו, בתמיכה של כל ועדת החוקה, חוק ומשפט, של כל הבית הזה ושל שר האוצר הקודם, התיקון הזה, אף שחזותו טכנית לכאורה, מבטא מרות של ממש. התיקון אמר — זה חלק מחוק — שהממשלה תניח על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב במועד שייקבע על-ידי הכנסת או על-ידי ועדה מועדונית, שהכנסת תסמיכה לכך, לא יאוחר משישים ימים לפני תחילת שנת הכספים.

אנחנו, כל חברי הבית, קיבלנו את התיקון בברכה, כי חשבנו שהשיטה שעל-פיה מגישים את תקציב המדינה ימים אחדים לפני מועד אישורו, ימים אחדים לפני כניסת שנת הכספים החדשה לתוקפה — והרי התקציב מורכב ומסובך — מבטלת למעשה כל אפשרות של הכנסת לעסוק בתפקיד העיקרי שלה.

חוק התקציב הוא החקיקה העיקרית של הכנסת. התקציב, מבחינת ההיסטוריה של הפרלמנטריות, היה הציר שסביבו התפתחה עצם השיטה הפרלמנטרית. כל הפרלמנטריות האנגלי נבנה סביב הציר הזה של איסוף הנבחרים, כדי לאשר את המדיניות אשר באה לביטוי בתקציב, או כדי שלא לאשרה. חשבנו שזה זלוול בעצמנו, אם אנחנו מאפשרים דיון חפוז בתקציב, בתוך ימים אחדים, ואחר כך "זורקים" אותו לוועדה, לוועדת הכספים, שהיא ועדה עמוסה, ועדה נמרצת. אנחנו מעריכים מאוד את עבודתה של ועדת הכספים, אבל אין ביכולתה לעמוד בעומס הזה. יושבים שם אנשים, שרוצים לבדוק את הדברים באופן יסודי, ומסוגלים מקצועית לבדוק את זה באופן יסודי.

יתירה מזאת, לחוק הזה היתה מטרה נוספת, מטרתו היתה לגרום לכך, שכמשרי הממשלה יסתיים התהליך של עיצוב

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חבר הכנסת גיל, אני רק רוצה להפנות את תשומת לבך, שאם אתה לא תעלה את ההצעה — אפילו אין מקום לתשובה. זה תקדים מעניין.

יעקב גיל (המערך):
בהחלט, זה תקדים מעניין.

סגן שר האוצר ח' קופמן:
הוא השמיץ את דבריו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברי הכנסת, הופנתה תשומת לבך לכך, שבאותו רגע שחבר הכנסת מבקש שלא להעלות הצעה שלו לסדר-היום, אין מקום לתשובה ואין מקום להצבעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אנחנו יוגשים להצעה הכאה: חוק תקציב המדינה לשנת הכספים 1984 לא הונח במועד, מאת חבר הכנסת שבת וייס.

קריאה:
מי משיב?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
רשום לפני סגן שר האוצר משיב.

שבת וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, בשעה שלוש ושכע דקות הונח על שולחן סדר-היום, תוספת מס' 91 ב', סעיף ל"ג: חוקי-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), התשמ"ד — 1984, בקריאה ראשונה.

קריאה:
מי משיב?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
רשום לפני: סגן שר האוצר משיב. רבותי, כמה פעמים צריך לחזור על כך.

שבת וייס (המערך):
גם שר האוצר כאן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אם אומרים ששר האוצר משיב — ישיב שר האוצר. אצלי רשום: סגן שר האוצר, אבל רשאי שר האוצר להשיב.

שבת וייס (המערך):
לא ביקשתי מאומה. אני הייתי אומר את דברי. אפילו שניהם לא היו פה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבת וייס (המערך):
אני מברך את הכנסת. דקות אחדות לפני המסירה של סדר-היום, הונח על שולחן הכנסת חוקי-יסוד: משק המדינה, אשר בא לבטל חוקי-יסוד בתהליך חפוז מאוד. אני רוצה להעיר הערות אחדות על הפרוצדורה, ואחר כך לומר גם משהו לגופו של עניין.

ד' בשבוע — שבה שמים על שולחן הכנסת בשעה 15:07 את ההודעה לסדר-היום, וחלק מחברי הכנסת כבר עטים לבתיהם ופוזרים עכשיו על כבישי ישראל, מההרים לעבודתם הציבורית הנוספת, וזק קבוצה קטנה של חברי הכנסת נשארת בבית — בדרך זו אותם באים לשנות חוק-יסוד, לבטל חוק-יסוד, תוך שנותנים איזושהי הבטחה, שחוק-היסוד שיבוא ידבר על 40 יום; כאשר, לפי דעתי, אפילו חודשיים אינם מספיקים, ורצוי היה שיקצבו שלושה חודשים, כדי לעסוק בעניין כל כך רציני כמו תקציב המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה מציע עכשיו? האם אתה מציע, שלא יהיה תקציב לשנה הבאה?

שבת וייס (המערך):

חברי, חבר הכנסת דן תיכון, יש יתרון אחד לאופוזיציה, אחד בלבד — ולא שיש לי חרות אופוזיציה — יש יתרון אחד לאופוזיציה והוא: יכולתה לבקר. אני חושב שהביקורת בעניין זה היא במקומה, והיא עניינית.

גד יעקבי (המערך):

— — — משום שלא עמדה בחובתה כלפי חוק-יסוד.

שבת וייס (המערך):

בדיוק, חבר הכנסת דן תיכון, אין תפקיד להציע בכל מקרה, כל השיטה הזאת היא: עשינו את זה ואת זה ואת זה; גמנו. על העבר איננו מדברים. עכשיו, מה אתה מציע? על-פי השיטה הזאת אין צורך באופוזיציה כלל, שכן הקואליציה היא האופוזיציה של עצמה, והיא שוב קואליציה. אם כן, אני מציע מושג חדש "קופוזיציה".

אבל אם אנחנו מדברים בינינו, הרי אני אומר לכם במלוא הרצינות, שמבחינתי, אילו שר האוצר היה עולה על הדוכן הזה — והרי עד לפני זמן לא רב הוא היה חבר הכנסת, ומעורב בתוכנו, חתרן חילוקי הדעות הקשים הפוליטיים, הנובעים מכך שאנחנו משני קצוות שונים, הוא היה מבאי הבית המקובלים — אילו הוא היה בא ואומר: חבר'ה, דחילק, לא הספקתי, חנו לי עוד חמישה ימים — הרי זה אנשוי; זה לא לגליסטי, זה לא חוקתי, אבל זה fair play. מה שמצעים היום הוא תהליך כלתי מתקבל על הדעת של התנהגות כלתי חוקתית, בעיקר הצעת החוק.

אם כן, הרי לך גם הצעה: ואני עדיין נותן הזדמנות לחברי שר האוצר ללכת בדרך שהצעתי לו. תודה רבה.

הי"ד מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת שבת וייס. אני מומין את שר האוצר להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת שבת וייס, ההצעה לתיקון חוק-יסוד: משק המדינה, שהוגשה על-ידי חבר הכנסת שבת וייס ואושרה על-ידי הכנסת, היתה שיפור במקומו במערכת החקיקה. אין בינינו ויכוח על כך, שיש יתרון בקביעת כללים מחייבים כאשר להגשת תקציב המדינה, בצורה ובמתכונת המאפשרות דיון מסודר בנושא.

עם זאת, אני חושב שתהיה זו ראייה חלקית של המציאות, ופתרון פשטני מאוד, אילו היתה מתקבלת הצעתו של חבר הכנסת שבת וייס מן האופוזיציה, לאחר בהגשת התקציב בכמה ימים, או שלא לאחר כלל — וגם בכך אין בעיה — כדי לעמוד בחקיקה החוקתית-הפורמלית של הגשת התקציב שישים יום לפני המועד.

התקציב בזמן מתקבל על הדעת, ותקטן התקופה של טלטלת המסחטה המאפינת כל כך ממשלים קואליציונים; במיוחד את הממשלים של השנים האחרונות, וביתר שאת — את מה שקורה כאן השנה.

אני מודע לכך, שיש לנו שר אוצר חדש. אנחנו, כמפלגה הנמצאת באופוזיציה, כוודאי איננו רוחשים אמון לממשלה, ובתוקף זה — גם לא לשר האוצר. זה חלק מכללי המשחק הפרלמנטרי, מהחיים הפוליטיים. אבל כפועל, שר האוצר קיבל מאתנו כתף בסדרה שלמה של יוזמות חשובות להצלת המשק, משק שעורער לא על-ידינו. הוא גם קיבל כתף מסייעת מן ההסתדרות. אף שיש לי באופן אישי אי-נחת מסוימת למתוח ביקורת קשה עליו, אני עושה את זה במסגרת המגמה של שמירת כללי המשחק הפרלמנטריים שלנו.

שר האוצר, ידידי יגאל כהן-אורגד, היה צריך לפני שבועיים-שלושה שבועות לבוא ולבקש מאתנו, באופן יוצא מגדר הרגיל, איזו תוספת זמן, אם כי, לפי דעתי הוא היה צריך להניח את התקציב כמועד, עם כל הקושי שבדבר.

אנחנו מודעים לכך, שזה היה מסוכן, משום שלמעשה, חברים יקרים, אף שאתם זכיתם כאמון בשבוע שעבר — אין ממשלה בישראל, אתם זכיתם כאמון, ומכחינה פורמלית, לגלית, יש ממשלה בישראל. אך ממשלה שאינה מסוגלת להניח תקציב על שולחן הכנסת במועדו, על-פי פרק חוקה שכבר אישרנו, חוק-יסוד: משק המדינה — המשמעות היא שהיא איננה יכולה למלא את אחד מתפקידיה המרכזיים.

אני חשבתי ששר האוצר יעשה שימוש בחוק-היסוד, כדי להכריח את השרים לסיים את התהליך עד שלשום. אדוני שר האוצר, החוק הזה הוא גם מכשיר שלך. גם לך, כמי שממונה על עיצוב המדיניות הכלכלית של הממשלה, ובתוקף זה — גם של המדינה כולה, צריך להיות אינטרס עליון בקיום החוק הזה, כדי להביא לידיעת שריך את הצורך ואת החובה לקיים כללי משחק אלמנטריים של ממלכתיות.

אני לא סוגד לממלכתיות. אנינה מתלהט יותר מדי משום תופעה אטטיסטית. אבל במקרה זה, זהו צורך כלכלי-חברתי ממדרגה ראשונה, צורך פרלמנטרי ממדרגה ראשונה. אנחנו רוצים לרדן בתקציב באופן יסודי. הכנסת היא ודוע מפקחת. אם היא איננה מסוגלת לפקח באופן אפקטיבי על התקציב — היא איננה מסוגלת לשום דבר נוסף.

חשבתי, שאחרי שקרה מה שקרה — היא תבוא, תתייצב לפנינו, תסביר את הקשיים ותתאמר: עוד חמישה-שישה ימים אביא את התקציב. אבל מה קורה אפוא? אתם מבקשים כאן לעשות דבר, שהוא ראשון מסוגו בתולדות החקיקה במדינת ישראל. אני אסביר — — —

יהודה חשאי (המערך):

הכול בשם הדמוקרטיה.

שבת וייס (המערך):

ראשון מסוגו — מדוע? כפי שאמרתי, חברי, אדוני היושב-ראש, חוק-יסוד הוא, בעצם, הוראה בת חוקת חוקתי.

מקובל במדינות חוקתיות דמוקרטיות — יש מדינות, שיש להן חוקות, אבל הן בלתי דמוקרטיות, ואלה אינן מהוות מקור לדוגמה, לגבי ידי — שתהליך שינוי חוקה הוא מורכב ומסוכן: משאל עם, או רוב מוחלט בפרלמנט, או שניהם יחדיו.

החוקה נועדה לקבוע כללי משחק נוקשים יותר, ואילו אתם באים, ובאמצעות חקיקת אחרי-הצהריים המקרית של יום

המועד, התייעצתי עם פרופסור למדע המדינה באוניברסיטת חיפה, ואם הבינוני את העצות הלא-פוליטיות שלו, הרי הפתרון המאפשר — עם הגשת תיקון לחוק-יסוד: משק המדינה, תיקון שהוא בגדר הוראת שעה — את הארכת משך הזמן, לעומת הפתרון של איחור פורמלי של כמה ימים —

שבח וייס (המערך):

זה היה ד"ר שני. אסור להעלות בדרגה בכנסת.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אם הבינוני את העצות, הן היו שונות מאלו שהציע לנו היום חבר הכנסת הפרופסור שבח וייס, שבצדק אמר, שבמסגרת המשחק הפוליטי, חובתה של האופוזיציה למלא את תפקידה.

חברי הכנסת, אילו נענתה האופוזיציה — ואיני מציע לעשות זאת שלא על דעת האופוזיציה — הרי כדי לחסוך זמן מחברי הכנסת, הייתי מציע — אם הדבר ניתן — להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שבח וייס, שאותה אציע להעביר לוועדת הכספים לדיון עם החלקים הלא-כמותיים של חוק התקציב, אלה המגדירים את חוק התקציב, תוכא גם כקריאה ראשונה של חוק-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), התשמ"ד-1984, כדי שלא נצטרך לעשות את הדברים פעמיים וכדי שנוכל לתקן את החוק במהירות. אם הדבר אינו מקובל על האופוזיציה, לא אציע לעשות את הדברים בעת ובזמנה אחת, אלא אבקש בסוף היום להציע את הנושאים בנפרד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת שבח וייס, שמעת את דברי השר.

שבח וייס (המערך):

אין כאן שיקול של הצבעה, שהרי בשני המקרים זאת תהיה אותה הצבעה, אבל, חוק-יסוד שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אין זה עניין של עקשנות טכנית. לכן נדמה לי שחוק-יסוד צריך לעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שמעון פרס (המערך):

ארוני היושב-ראש, לא ייתכן שכן נהג בחוק-יסוד: תוך שעתים-שלוש שעות, בלי דיון מעמיק, נתקן חוק-יסוד. אנו מבזים את החוק. אנו מבזים את הכנסת. איך אפשר, שבצהריים מתלטים על שינוי בחוק-יסוד, ובתוך שעותיים הוא מתקבל?

אני פונה אליך, ארוני היושב-ראש, גם אתה חייב להגן על בית-המחוקקים. לא נשמע דבר כזה בתולדות הכנסת. מינימום של כבוד לכנסת, איחיתם כהגשת התקציב. האם זו סיבה לשנות חוק-יסוד, ובדרך זאת?

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אני רוצה להפנות את תשומת לב הכנסת, שהמדובר איננו בשינוי חוק-יסוד, שאותו כולנו רואים כחוק חשוב שחייבים לקיים אותו, אלא מדובר בהוראת שעה, עקב שינוי הנסיבות מוצע ליצור מתכונת חוקית לגבי משך הזמן להגשת התקציב. ואני מציע להתייחס להוראת השעה כאל הוראת שעה.

שמעון פרס (המערך):

זה גרוע יותר, אומרים שחוק-היסוד יישאר, אבל לפי שעה אין מתייחסים אליו. אם כך, כשביל מה צריך חוק-יסוד?

אליעזר קולס (הליכוד):

— — — ההוראה בדבר הגשת התקציב לא יאחזר משישים יום מתחילת שנת הכספים כנכסה לחוק. לראשונה מאז נתקבלה לגבי שנת התקציב הזאת.

יעקב גיל (המערך):
מה תעשה אם הצעת החוק הזו תעבור?

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אני רוצה להפנות את תשומת לבו של חבר הכנסת וייס לכן, שחוק-יסוד: משק המדינה, לצערנו, אינו מגדיר ואינו מפרט את מידת הפירוט הדרוש בתקציב: לכן אין בעיה להגישו — בכתיבת נאם מגיש — ללא הפירוטים של מה שמוגדר — כלשון הטכנית של שפת התקציב — גנות ההוצאה למשרדים, בלי להתמקד בפירוט התקציב, ולצאת ידי חובה מערכת הדרישות החוקתיות והפורמליות, כפי שבאו לידי ביטוי בדברך, חבר הכנסת וייס.

אולם, בין האפשרויות לעמוד באופן פורמלי בדרישה להגשת התקציב במועד ללא פירוט — ומי שאינו יודע, הכנתו של תקציב המדינה מתחילה בחדש אוגוסט-ספטמבר לקראת הגשתו בסוף ינואר, וכולנו מודעים לתמורות שחלו במשק, תמורות אשר חייבו הערכה מחדש של המדיניות התקציבית, ולא הערכה מחדש כרמה של כותרות, אלא כרמה מובהקת של פירוטים ושל מדיניות קונקרטית — לבין האפשרויות להגישו קצת באיחור, תוך פירוט מלא של התחומים והפעולות שבהם יחול צמצום בהוצאות הממשלה, בעיני עדיפה האפשרויות השנייה.

אני קצת מופתע משאלת-קריאתו של חבר הכנסת פדר, שלא ספק לא היה שואל אותה, אילו טרח וברך — לאורך 35 שנה — את מועדי הגשת התקציבים. ציין חבר הכנסת וייס, שזהו חוק חדש, שצריך היה לעמוד לראשונה במבחן בשנה שעברה.

יעקב גיל (המערך):

האם הוא עמר?

נפתלי פדר (המערך):

אולי תראה לי, באיזה שנים — — —

שר האוצר י" כהן-אורגד:

חבר הכנסת פדר, לאחר שתטרח ותשב בספריית הכנסת, תהיה לפניך שורה ארוכה של תאריכים.

נפתלי פדר (המערך):

כן אתה טוען, אני אוכיח לך, שזה רק בשבע השנים האחרונות.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

חבר הכנסת פדר, מכיוון שדברך נרשמו בפרוטוקול, אני משער, שלאחר שתבריק את העובדות, תעלה על רוכן הנואמים ותוכל לקבוע, באילו שנים טעית בקביעתך.

אני רוצה לומר לבית בהזמנות זו, שהנתונים של ההוצאה הציבורית, כפי שהם באים לידי ביטוי בצד ההוצאות של התקציב, מראים כמגוונים ריאליים ברורים — כאשר אלמנט מדר המחירים מופיע כתוסס — שההוצאה הציבורית כרבעון האחרון של 1983, דהיינו בחדשים אוקטובר — דצמבר 1983, וכן ההוצאה הממשלתית בחדש ינואר 1984, נמצאת בירידה לעומת ההוצאה בתקופת אפריל — ספטמבר 1983. זהו מפנה בגודל ההוצאה הציבורית, בדומה למפנה בתוכנו של התקציב הנוכחי מבחינת עומק הקיצוץ שנעשה בו לעומת התקציבים הקודמים שהיינו רגילים בהם. התנהגות הממשלה למעשה ושינוי התקציב מבחינת תוכנו ועומק הקיצוץ כו מסבירים את השינוי שחל במועד הגשת התקציב.

אני מוכרח לומר לכנסת, כי לפני שהממשלה הגישה הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), שיאפשר הארכת

שבת וייס (המערך):
בשנה שעברה.

קריאה:
לא לדון יחד.

אליעזר קולס (הליכוד):

בשנה שעברה ההוראה לא היתה קיימת. אנו קיבלנו את חוק היסוד בוועדת המשנה לחוקי-יסוד, ונאמר בו, שהוראה זו תופעל לראשונה בשנת הקצב, וזה היה בהמלצת שר האוצר — — —

שבת וייס (המערך):

חבר, חבר הכנסת קולס, בכל הכבוד — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הצעה לסדר לחברת הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, החלטת ועדת החוקה, חוק ומשפט, על דעת שר האוצר, היתה לצמצם את מועד הגשת התקציב לחודשיים על-מנת להקל על הממשלה. המועד הקודם היה שלושה חודשים מראש. אי-אפשר עכשיו שלא לקבל את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת שבת וייס לדון בכל הנושא בוועדה ואחר כך להצביע על הצעת החוק.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, הצעתו של שר האוצר היא, לראות בהצעה של חבר הכנסת שבת וייס כאילו היתה קריאה ראשונה של הצעת החוק, והיא תידון בוועדת הכספים — — —

קריאה:

הצעתו של חבר הכנסת שבת וייס איננה הצעת חוק אלא הצעה לסדר-היום.

שבת וייס (המערך):

עקרונית, המיזוג אינו נוח, אבל לגופו של עניין הוא אינו מפריע לי, כי בשני המקרים נצביע — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של שר האוצר להעביר את הנושא לדיון עם — — —

יג. הצעה לסדר-היום

יבוא דגי מאכל והשלכותיו על ענף הדיג

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, יבוא דגי מאכל והשלכותיו על ענף הדיג — מאת חבר הכנסת אמרי רון.

אמרי רון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתי לסדר-היום היא בבחינת קריאת אוהרה. אומנם עדיין לא ניתן לחברות "אינטרפרו" ו"דג פרוסט" רשיון יבוא, עדיין לא ננקט הצעד המסוכן כל כך לענף הדיג המקומי: אבל כשיינתן אותו רשיון, המבוקש על-ידי אותן חברות — ובמסגרת של "דיג מרחקים" — יהיה קשה מאוד לשנותה. על כן, בעוד הממשלה שוקלת כחיוב מתן רשיונות היבוא לדיג, ובטרם ייפגע הענף פגיעה אנושה, ראוי שהכנסת תיתן דעתה על נושא זה.

כמו כמה ענפי חקלאות נוספים, גם ענף הדיג מתלבט בשאלה ההמלטית המתמדת: להיות או לא להיות. הציבור בישראל צורך רק כ-10 ק"ג דגים לנפש לשנה, ובסך הכול

ה

צ

כ

ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה אחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

כ-40,000 טונות. מהם מייצרים בארץ כמחצית, 20,000 טונות, ומייבאים כמחצית הצריכה.

מי הם היצרנים? — כ-70 משקים, מדן בצפון ועד קליה שלחופי ים-המלח ואילות שלחוף אילת, וגם כמה מושבים, כמו רמות-נפתלי שבגליל, כפר-החושע ונהלל, מגדלים בכריכות את הפורלים ואת הקרפיונים, את הכורים, האמנונים והכספי. בנוסף עליהם יש מאות משפחות דייגים, המתפרנסים מן הדיג בכינרת ובחופי הים התיכון. הם משכימים בבוקר, לפני זריחה, כדי לרשן, להזין, ולגדל את הדגים כעמל מפרך ולאסוף את שלל הדגים — בסך הכול 20 טונות ששוויין כ-40 מיליון דולר.

הדיג הישראלי גא בעבודתו המפרכת ובהישגיו בכריכות ובשדות הדיג. אבל הוא גם יודע היטב, כמה קשה להתפרנס ממכירת דגים. שכן מחיר הדגים נמצא תחת פיקוח — המחיר הממוצע הוא כ-1.5 דולר לק"ג — והוא מכסה בקושי את

בכית"המשפט, לאחר שהקבלן השווייצי ברח, והיהודי היורד — שניהל את ענייני החברה — איננו יודע כיצד לצאת מחברה פושטת רגל.

חברי הכנסת, אני משוכנע, ששר השיכון לא היה ממליץ היום על עסקת "סיקו" ו"מבע". אבל שר החקלאות עדיין חדש בתפקידו, וגם הוא עושה ניסיונות דומים — על גב היצרנים המקומיים — בכך שהוא מאפשר לשתי חברות — שהייתי אומר, שגם אצלן קיים חשש, לכאורה, של הערפה, מסיבות שאינן ברורות לי — לייבא דגים ממרחקים, כאילו היו יצרנים מקומיים — כלומר, ללא מבס וללא חובת הפקדה.

על הכנסת לקיים דיון בנושא זה בטרם ינתן רשיון היבוא המיותר והמזיק, בטרם יהיה מאוחר מדי, על-מנת למנוע את הרס ענף הדגים.

היור"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אמרי רון. אני מומין את סגן שר החקלאות להשיב על הצעה לסדרהיום.

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בסוגיה שהעלה חבר הכנסת אמרי רון יש להבחין בין יבוא של דגי מאכל, אשר ענף הדגים בארץ מספק אותם כיום, לבין אישור רשיון לחברות הזרות במים הבין-לאומיים, שהוא דגי מרחקים. עקרונית, על-פי החוק הקיים במדינת ישראל, יש לאשר רשיון דגי לחברה המוכיחה, כי היא עומדת בקריטריונים, בכפוף למגבלות שהתקין המשרד. היתר זה מאפשר ליבא את הדגים לארץ, בלא תשלום מכס. זוהי לשון החוק.

תפקידו של משרד החקלאות מצטמצם בשני תחומים: א. לבדוק אם אומנם בקשת החברות הנ"ל היא לדיג מרחקים, ואינה מהווה מטרה ליבוא בלא מכס. נושא זה נבחן עתה על-ידי ועדה מיוחדת מטעם משרד החקלאות: ב. גם אם ינתן הרשיון כמבוקש, יידבקו כל סוגי הדגים הכלולים ברשיון, בכל מקרה, אגף הדגים במשרד החקלאות יקפיד, כי כל רשימה שתאושר לא תכלול סוגי דגים המצויים בארץ, ובכך לא נגרם לפגיעה בייצור המקומי.

אדוני היושב-ראש, הטענה שמעלה ארגון מגדלי הדגים היא, שדיג מרחקים הוא פגיעה עקיפה כדיג המקומי, גם אם הדגים המיובאים אינם מסוג הדגים שמגדלים בארץ. על כל פנים, כפי שכבר הסברתי, המצב הקיים כיום על-פי החוק הוא, שחברת "אטלנטיק" קיימת ועוסקת בדיג מרחקים, ואין החוק, במגבלות הקיימות והנלוות, מאפשר סגירה הרמטית בפני חברות נוספות הרוצות לדיג דגי מרחקים. מחד גיסא — משרד החקלאות עומד על המשמר, שלא לפגוע במגדלי הדגים המקומיים, במסגרת החוק הקיים, ומאידך גיסא — אנו גם מופקדים ואחראים לאספקה סדירה של דגים מכל המינים והסוגים לאוכלוסייה המקומית בארץ. על התצרוכת שהמדינה איננה מספקת — על כך שמעתם בהצעה לסדרהיום.

לעצם החוק: מבחינה משפטית, אנו הרשות המוסמכת לאשר יבוא דגים לחברות ישראליות העוסקות בדיג, כדוגמת "אטלנטיק", ואין כאן חריגה כלשהי מהחוק. אין זאת אומרת, שאנו מחלקים רשיונות יבוא לכל הפונים. כאמור, הוקמה ועדה שתפקידה לבדוק ולהקפיד שהיבוא לא יתחרה בשוק המקומי.

אם רוצים להרחיב את הנושא, אציע להעביר אותו לוועדת הכלכלה, על מנת להרחיב את הדיון בו.

עלות ההוצאות של גידול הדגים והעבודה, ואינו מותיר רווח כלשהו, לפחות בחודשים האחרונים. אכן, קשה לגדל דגים, וקשה שבעתידים למכור אותם. לא פחות מ-7,000 טונות — כלשהי של הייצור השנתי — נשארים היום בכריכות, כמלאי.

כדי להגן על הייצור המקומי מפני היבוא המתחרה, מוטל מכס בשיעורים שונים, בהתאם לסוגי הדגים. על הפילה מוטל מכס של 5% — 7% — שהוא נמוך מדי — ועל סוגי הדגים המיוצרים בארץ מוטל מכס בשיעור גבוה יותר. על דגים שלמים יש חובת הפקדה של 12%, כפי שמקובל גם לגבי הגנה על הוצאת תעשייתית. בשעתו ניתן רשיון לחברת "אטלנטיק" לשיווק דגי בקלה, בהתאם למה שקררי "דיג מרחקים". לאחר יוכות ציבורי חריף, אושר ל"אטלנטיק" לשווק בארץ, בהיקף מוגבל וללא מכס מגן — דגים, שאינם מתחרים עם הייצור המקומי, כאילו היו יצרני דגים מקומיים.

אולם כעת, חברי הכנסת, יש חשש לפריצת כל הסכרים. שתי החברות — "אינטרפוד" ו"דג פרוסט" — שפנו לקבל רשיון יבוא על בסיס הטענה של "דיג מרחקים" כביכול, כללו בבקשותיהם את כל סוגי הדגים המיוצרים בארץ. "אינטרפוד" הודיעה, כי יש לה שותפות עם חברה אמריקנית, שהיא בעלת זכויות דיג בחופי ארצות-הברית; וגם ל"דג פרוסט" יש, על-פי הודעתה, זכויות על שדות דיג, כנראה בדרום-אמריקה.

אם יאושר לשתי היבואניות הללו לייבא דגים ללא מכס מגן וחובת הפקדה, כאילו היו יצרנים מקומיים, ימיט הדבר מכת-מוות על ענף, שמצבו קשה בלא הכי. הדבר יגרום לאבטלה בקרב מאות משפחות ולהוצאת מיליוני דולרים מהארץ.

במים שבהם הייצור המקומי כולו מתקשה לייצר ולשווק, כאשר שיווק הכשר יורד בעשרות אחוזים, וכמוהו גם שיווק הפירות ומוצרי החלב, לא ייתכן שינתן חופש פעולה מרחיק לכת כל כך ליבואנים, חופש שיגרם לפגיעה בייצור המקומי. אינני מצליח לתפוס, כיצד משרד החקלאות איננו דוחה על הסף את בקשתן של חברות מסחר, אשר פגיעתן הצפויה בענף הדגים ברורה כל כך.

חברי הכנסת, יש לנו זיכרון קצר מאוד, וחבל, בשעתן, שתי חברות — בשם "סיקו" ו"מבע" — קיבלו אישור לייבא מבנים טרומיים חדשניים לכאורה, והוקצבו להן 12 מיליארד לירות מתקציב 1979/80 לצורך בניית 10,000 יחידות דיור, כביכול. אותם שיכונים זכו כפי העם לכינוי "שיכוני מרדור", ושיטת ה"סיגמה" החדשנית לכאורה הוצגה אז על-ידי הממשלה כמהפכה בתחום הבנייה המתועשת. לא הועילו הזעקות שזעקו מרה חברות הבנייה המקומיות, ביניהן 14 חברות בנייה טרומית, שאז שררה אצלן אבטלה לגריד וסמויה. לא הועילו קריאות האופוזיציה, כי נודף מהעסקה ריח רע של פרטקציה, פשוטו כמשמעו, כי אין שום חדשנות בשיטות הבנייה של החברות, וכי אין להן, למצער, אפילו אישורים מקצועיים של הטכניון. הממשלה התעקשה, והקולליציה הרימה אצבעות, והעסקה קמה והיתה.

המשך תחוב כדוח מבקר המדינה: לא נכנה בישראל שום בית בשיטת ה"סיגמה" שהציעה חברת "מבע" הצרפתית. חברת "מבע" של מרדור התפרקה, ונרכשה על-ידי חברת "סיקו". הבונה בנייה רגילה, ואשר ל"סיקו" — התברר, שזאת איננה חברת בנייה כלל, אלא חברה שווייצית למסחר בתרופות. 500 דירות — מתוך 5,000 שאישרה לה הממשלה בתנאים מועדפים — נבנו, למעשה, על-ידי חברת "שיכון ופיתוח". חברת "סיקו" פושטת היום את הרגל ועניינה מתברר

היו"ר מ' כהן-אביב:

ובכן, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

סגירת חדר-המיון בבית-החולים לניאדו בנתניה

מקרים דחופים של פיקות נפש, כמו בבתי-חולים רבים אחרים, ואילו מגיעים לטיפול היישר למחלקה לטיפול נמרץ.

לניאדו הוא בית-חולים ייחודי בישראל שלא שבת בעת שבתת הרופאים הממושכת, והגיש עזרה רפואית לכל מי שפנה אליו, מכל חלקי הארץ.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר מדברים על בית-החולים לניאדו, איראפשר שלא להזכיר את כבוד קדושת האדמו"ר מקלונבורג שליט"א, אשר ייסד אותו מטעמים הומניטריים והשקיע בו עד כה כ-14 מיליון דולר כפייתח ובאחזקה. האדמו"ר שליט"א שולח מדי שנה כ-1.5 מיליון דולרים לאחזקה שוטפת, ובורר לגמרי שאלמלא עזרה זו היו הממשלה ומשרד הבריאות נאלצים לעשות זאת, או שכית-החולים לא היה יכול להתקיים זה כבר.

מצבו הכספי של בית-החולים הלך והורע בתקופה האחרונה עד כדי כך, שלפני שבוע נאלצו לסגור את חדר-המיון. כדאי לעמוד בקצהו על כמה מספרים, כדי להבין מדוע נקלע בית-החולים למצב כספי כה קשה. עד שנאלץ לנקוט צעד קיצוני כזה של נעילת שערי חדר-המיון שלו. ראשית, מחיר יום אשפוז, הניתן עליידי משרד הבריאות או קופת-החולים, אינו מכסה את העלות הריאלית. לכך מוזאת, התשלום על יום אשפוז משולם בשקלים כעבור 60 יום, ומכאן שבית-החולים נותן אשראי של 60 יום לנוקמים לאשפוז. לדוגמה: יום אשפוז בחודש ינואר עלה 14,000 שקלים, והגבייה בפורעל היא עדיין של חודש נובמבר, שבו עלה יום אשפוז 7,500 שקל. כמו כן, בית-החולים רוכש תרופות בשוק החופשי, כי עד עכשיו משרד הבריאות לא סיפק לו תרופות, ויש לזכור, כי מחירי התרופות בשוק החופשי גבוהים בהרבה ממחירי התרופות המסופקות עליידי משרד הבריאות לכל בתי-החולים האחרים בארץ, ועל התרופות בשוק החופשי יש לשלם כמזומן.

כל הנחומים הכספיים הללו, ועוד רבים אחרים, שזמני אינו מאפשר לי להזכירם במפורט, מביאים לידי כך, שכבר כיום יש לבית-החולים גירעון של עשרות מיליוני שקלים. אם משרדי הבריאות והאוצר לא יזרימו לבית-החולים לניאדו את התשלום של 75 מיליון שקל המגיעים לו — מתוכם 40 מיליון שקל לכיסוי הגירעונות לשנים 1981 — 1983, בשיעור של כמיליון דולרים, וכן עוד הפרשים המגיעים לבית-החולים לצורך התפעול השוטף בשנים 1983 — 1984, בסך 34.5 מיליון שקלים, שהם כחצי מיליון דולרים — יעמוד לניאדו בפני סכנה סגירה מוחלטת. לא רק חדר-המיון ייסגר, אלא בית-החולים כולו, ותושבי העיר והסביבה יישארו בלא בית-חולים.

במשך שלוש השנים האחרונות מנהל בית-החולים משאומתן — ממושך עם משרד הבריאות ומשרד האוצר, ודרישתו היא לכסות רק 10% מעלות התפעול השוטף של

היו"ר מ' כהן-אביב:

חודה לסגן שר החקלאות. אני שואל את המציע, האם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

אמרי רון (המערך):

כן.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אנו ניגשים לאחרונה בהצעות לסדר-היום: סגירת חדר-המיון בבית-החולים לניאדו בנתניה, מאת חבר הכנסת הירשזון — — —

סגן שר החקלאות מ' דקל:
לפני כן יש עוד הצעות.

היו"ר מ' כהן-אביב:

ביקשו להויריד אותן.

שר הבריאות א' שוסטק:

יש הצעה של חבר הכנסת יהודה חשאי.

היו"ר מ' כהן-אביב:

רבותי, הרשימה מונחת לפני, אני רואה את התומך, למח להעיר לי? תסמכו עלי, שאני קורא את מה שמונת שלפני. סגן שר החקלאות, ביקשו להעביר את ההצעה הזאת. זו הצעה רגילה, והמציע ביקש להעביר אותה ליום אחר, כך הבינותי מחברת הכנסת עדנה סולודר, אני סבור, שכך אפשר לעשות לגבי הצעה רגילה לסדר-היום, לא לגבי הצעה דחופה. זו זכותה של חברת הכנסת, אם זו הצעה רגילה ולא הצעה דחופה.

ובכן, אנחנו באים להצעה האחרונה בסדר-היום — סגירת חדר-המיון בבית-החולים לניאדו בנתניה, מאת חברי הכנסת אכרם. הירשזון שמואל הלפרט, חבר הכנסת הירשזון, בבקשה. הוא איננו, חבר הכנסת הלפרט, בבקשה.

חברי הכנסת צריכים להיות ערים לשעת נאומם. האם אני צריך להודיע להם? הם צריכים להיות נוכחים כאולם, אז ידעו מה המצב.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בית-החולים לניאדו הוא המרכז הרפואי היחיד, המשרת את תושבי נתניה ואת האזור. בבית-חולים כללי לכל דבר הוא מספק שירותים לכל אזרחי נתניה והסביבה, בלא הברל. כמגילת היסוד של בית-החולים נאמר: "בית-החולים יקבל כל איש ואשה, בלי הבדל דת וגזע". ואכן, אוכלוסייה נרחבת ומגוונת נזקקת לשירותיו, ומאות חולים פוקדים את חדר-המיון שלו מדי יום. במשך השנים ניצלו בו אלפי אנשים. רק היום שמעתי מחבר הכנסת זאק אמיר, שאמו ניצלה ממוות בבית-החולים לניאדו, והמשיכה לחיות אחר כך שנים מספר. בבית-החולים לניאדו יש 136 מיטות במחלקות שונות: מחלקה פנימית, טיפול נמרץ, ילדים, כירורגיה, מין, דיאלזה, וילדות, גניקולוגיה ועוד. ליד בית-החולים פועלות מרפאות חוץ, וכן יש בו בית-ספר לאתיקה.

כדי להבין את היקף פעילותו של בית-החולים, די אם נציין, כי בשנת 1983 טיפל בית-החולים בכ-40,000 איש. בין מאות החולים הפוקדים את חדר המיון מדי יום כימו יש

בית-החולים. רק השנה השקיעה הנהלת בית-החולים 600,000 דולר בהצטיינות ובמכשור, והממשלה נתנה לצורך זה רק 15 מיליון שקלים. לאחרונה החל בית-החולים להקים אגף חדש, שלפי חישובי משרד הבריאות יעלה כ-10 מיליון דולר. המשרד התחייב לתת כמחצית מהסכום הזה במשך שלוש שנים, ועד כה הושקעו בפרויקט כ-3 מיליוני דולר. משרד הבריאות העביר לבית-החולים רק חצי מיליון דולר למטרה זו, כינתיים.

חברי הכנסת, אי-אפשר שלא להגיע למסקנה, כי יש איפה ואיפה בהתייחסות של משרדי האוצר והבריאות אל בית-החולים. אם לא כן, אי-אפשר להבין כיצד ניתנים תקציבים ביד רחבה לכל בית-החולים האחרים בארץ ורק לבית-החולים לניאדו מקצצים ומקמצים. בית-החולים הדסה, למשל, קיבל השנה סכום אדיר של 343 מיליון שקל לכיסוי גירעונות, וזאת מלבד התקציב השוטף. האם מספרים אלה אינם מעוררים מחשבות? טענת האפליה איננה רק לגבי בית-החולים לניאדו, יחס של אפליה מורגש גם כלפי בית-החולים ביקור-חולים, הטובע בים של גירעונות, ובית-החולים שערי-צדק בירושלים.

מצבו החמור של בית-החולים "לניאדו" הוא סימפטום ליחס הניתן לבתי-חולים מסוימים. לא כדאי להיכנס למירוט בעניין זה, אך לצערי העובדות מרבות בעצמן. רק לפני שבועיים הועמדו מנהלי ביקור-חולים לדיון על חוב למס הכנסה. למזלם, הבין בית-המשפט שלא אשמתם היא זו, אלא הגירעון הכספי הכבד הוא שמנע את התשלום.

אני קורא לשר הבריאות ולשר האוצר להעביר מיד לבית-החולים לניאדו את הסכומים המגיעים לו לתפעול השוטף ולכיסוי הגירעונות, כדי למנוע המשך התדרדרות המצב וסגירה כללית של בית-החולים, דבר שישאיר את העיר נתונה ואת סביבתה ללא מוסד רפואי מרכזי. כמו כן, הנני קורא לחסל אחת ולתמיד את התובנות לבתי-החולים ביקור-חולים ושערי-צדק, כדי לאפשר למנהלי בתי-החולים האלה לעסוק ברפואה ולא בכלכלה ובמשפטים.

בפרשת השבוע קראנו: "ורפא ירפא", מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא. הבה נסייע לבתי-החולים הללו לצאת ממצוקתם ולהביא מזון וצורה לחולי ישראל. תודה.

טו. הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), התשמ"ד — 1984 * (קריאה ראשונה)

היו"ר מ' כהן-אבידב: חברי הכנסת, אנו מגיעים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (הוראת שעה), התשמ"ד — 1984. בקריאה ראשונה, את החוק יביא שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר י' כהן-אורגד: אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהתייחסותי להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שבח וייס הבהרתי מדוע הודאת השעה שכשמה כן היא, טובה לשעה.

על רקע השינויים המפליגים שחלו במציאות הכלכלית שלנו ועל רקע הצורך להציע תקציב שיענה על צרכים אלה, טוב שתעביר הכנסת את הצעת החוק הזאת, אני מקווה לאחר דיון קצר מאוד. לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. כך ניתן יהיה להביא, במסגרת חוקית, הצעה

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. חבר הכנסת אברהם הירשזון עדיין לא הגיע. אני מזמין את שר הבריאות להשיב על הצעה לסדר-היום.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני חושב שכאן המקום לברר האם מגיע או לא מגיע לבית-החולים, אני מציע להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמואל הלפרט לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. אני שואל את המציע, חבר הכנסת הלפרט: האם אתה מסכים להצעה שהנושא יועבר לדיון בוועדת העבודה והרווחה?

יהודה חשאי (המערך):

ועדת הכספים כבר דנה בזה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני שואל את המציע.

יהודה חשאי (המערך):

ועדת הכספים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ועדת העבודה והרווחה מטפלת בנושא בתי-החולים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אני מציע שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אם כך, הנושא יועבר לוועדת הכנסת, והיא תחליט איזו ועדה תדון בו.

אנו עוברים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכנסת?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

נאותה שתאפשר לכנסת לדון כיסודיות בתקציב מפורט, כפי שצורכי השעה מחייבים ולא כפי שחוק-יסוד: משק המדינה מאפשר לנזחיות הממשלה.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לשר האוצר. חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. הוא יהיה אישי במסגרת של עשר דקות לכל נואם. רשות הדיבור לחבר הכנסת נפתלי פדר, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון. אני תחור ומדגיש, שחבר הכנסת שלא יהיה באולם כאשר אקרא בשמו, לא תינתן לו רשות הדיבור. אם חבר הכנסת רמון לא יהיה באולם בעת שיגיע תורו לדבר, יקבל את רשות הדיבור חבר הכנסת יעקב גיל.

של אפשרות התגובה שלה לגבי חוק המחשוכים שהיא מוציאה מתחת ידיה במשך השנה.

אני מבקש להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת נפתלי פדר.

חברי הכנסת, כשעה 16:30 אסגור את רשימת הנואמים. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב גיל.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו ביום האחרון של השנה. מבחינת החובה להגיש את חוק התקציב.

תמר אשל (המערך):

יום אחרי.

חיים רמון (המערך):

נכון. היום 1 בפברואר. למעשה, היום מכהנת ממשלה אשר עברה על חוק-יסוד. אין סקציה בחוק. אי-אפשר להכניס לכתיסוהר ממשלה העוברת על חוק-יסוד. אבל, איזו דוגמה יש מכך לציבור, אשר הממשלה דורשת ממנו לכבד את החוק? איזו דוגמה אתם נותנים? האם לא ידעתם שלא הצליחו להגיש את חוק התקציב בזמן? האם לא ידעתם שהתקציב לא יונח על שולחן הכנסת ב־31 בינואר 1983? האם זה גילוי חדש? עכשיו? פתאום זה נודע לכם? האם פתאום הוחלף שר האוצר? הוא התחלף לפני חודשיים-שלושה חודשים. הוא ידע שהוא לא יספיק להכין את התקציב, אבל משכו ומשכו.

הדבר הזה נובע מהלול הממשל של הממשלה בכנסת. כיוון שכן, אני חושב שכל חברי הכית צריכים לדחות את ההצעה הזאת. ולו רק מהטעם הזה. כל חברי הבית מכל חלקי הבית צריכים לדחות את ההצעה הזאת, בעיקר אלה מהקואליציה. ממילא ממשלה זו היא עבריינית. אין זה משנה אם תהיה עבריינית יומיים או שלושה ימים. העבירה נעשתה. כך, הממשלה גם תהיה עבריינית וגם תפגע — עליידי חקיקה נוספת — בחוק-יסוד. תנו לה להיות עבריינית. בין כך ובין כך אי-אפשר לעשות נגדה דבר. הציבור ישפוט אותה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. האם אתה מציע להחזיר את החוק לממשלה?

חיים רמון (המערך):

בוודאי.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב גיל, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טובי.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדברים שהובאו לנו בחפזה עליידי הממשלה לא הותירו זמן רב להוכיח בעליל את עמדתנו. במחלוקת בין עמדת שר האוצר לבין עמדתו של חבר הכנסת פדר, אני נוטה, אדוני שר האוצר, לקבל את עמדתו של חבר הכנסת פדר על פני עמדתך. אין לך אומץ לב ציבורי לומר: לא הסתדרתי עם השותפים הקואליציוניים ובשל כך לא יכולתי להגיש הצעת תקציב. אדוני שר האוצר, הקשב היטב. תהיה לך הזדמנות להשיב. אתה יודע דבר — וחדרתי השב לי מבחינה עניינית. אדוני שר האוצר, דברך היו אמינים יותר אילו הית עולה על הכמה ואומר: לא היה סיפק בידי להכריח את כל השותפים לקבל את התוכנית הכלכלית שאני רוצה להגיש

נפתלי פדר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך 29 שנים לפני שלטון הליכוד הקפידו שרי האוצר להביא את התקציב לכנסת שלושה חודשים לפני מועד ההצבעה בקריאה השלישית. זה שבע שנים השתבשו הנהלים והפעם הופכים את הגשת התקציב לחוכא ואיטולולא.

ב־22 בפברואר 1982 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק לחוק-יסוד: משק המדינה, שעניינה קביעת מועד להגשת חוק התקציב לדיון בכנסת. בתיקון זה נקבע, שהממשלה תגיש על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב לא יאוחר מ־60 יום לפני תחילת שנת התקציב. לא סתם ננקטה הלשון "לא יאוחר", שכן על דעת הכול עדיף, שהצעת החוק תונח עוד קודם לכן. אולם מתוך התחשבות בתנאי האינפלציה ובקשיים הנוכחים ממנה כהגנת התקציב, הוחלט, על דעת שר האוצר, שההגבלה תחול על 60 יום בלבד.

תיקון זה הותקן משום שהנוגה, שלפיו הונחה הצעת החוק על שולחן הכנסת ב־1 בינואר, כלומר 90 יום לפני תחילת שנת התקציב, לא נשמר על-ידי הממשלה.

באותו יום שבו הוגשה הצעת החוק הנדונה, עלו בזה אחר זה על דוכן הנואמים חברי כנסת מכל סיעות הבית, וכולם דיברו כשבחו ובחשיבותו. אין חולק על חשיבות חוק הגשת התקציב כמועד כזה. שאפשר דיון מבעה ויסודי בסוגיה חשובה וקריטית זו. הצבעה פה אחד על הצעת התיקון היא הכחה ניצחת לכך, שקיום דיון מעמיק בהצעת התקציב מקובל ללא סייג על כל חברי הבית. אין בכך פליאה, מאחר שהנושא כה חשוב ועקרוני, שאין מקום לשיקולים מפלגתיים בסוגיה זו.

לאור האמור לעיל, קשה לי להבין איך הרשו לעצמם שר האוצר והממשלה כולה להתעלם מהוראה זו. לפעול בניגוד לה ולבקש מהכנסת ארכה של שלושה שבועות להגשת חוק התקציב. האם תקציב של טריליון וחצי שקל הוא כל כך קטן, שמתחייב ממנו קיצוץ זמן הדיון בו בשליש? האם הבעיות והשאלות העולות מחוק התקציב הן כה חסרות חשיבות ושוליות, שהממשלה בחרה שלא לדון בהן בהרחבה?

לי נראה שהמציאות הפוכה לגמרי. זה שנים רבות לא הונחה על שולחן הכנסת הצעת תקציב כשעה כה קשה למשק הישראלי. והנה דווקא בזמנים כאלה, שבהם מן הראוי היה להגיש את הצעת החוק אם לא מוקדם יותר או לפחות כמועד הנקוב בחוק, בחרה הממשלה להגיש את הצעת חוק התקציב באיחור של שלושה שבועות.

עם כל ההבנה שיש לי לבעיות הקואליציוניות, למקור ומכל המחברים מהסכמים קואליציוניים ולצורך בפשרות ובסיפוק צורכיהם של השותפים הזוטרים, בכל זאת אין הדעת סובלת, שקלקולים בתפקוד הקואליציה יפגעו באושריה ודמוקרטיה. שבע שנות קלקולים של שלטון הליכוד הן די והותר זמן, כדי ללמוד את הלקחים ולהסיק מסקנות. שאת המחלוקות וההיכוכים בין שותפי הקואליציה יש ליישב בעוד מועד ולא "לסחוב" אותם עד הרגע האחרון ובכך לשבש את סדרי השלטון והמינהל התיקין ולהוריד עליידי כך את קרנה של המדינה כדמוקרטיה מתוקנת.

חברי הבית, אני רוצה להביע את הסתייגותי החריפה ממלך זה של הממשלה, אשר פוגע בכלכלת המדינה בכך, שאני מאפשר בחינה נאמנית ובדיקה נאמנית של חוק התקציב. כמו כן, אני מבקש מכל חברי הבית להקים קול זעקה על הפגיעה החמורה שנגרמה לריבונות הכנסת ולתפקודה, עליידי ההגבלה

החברה, המדינה והכנסת, בממשלה ובסדר השלטון באמצעות חקיקה שתצוין כמיוחדת.

כשתבענו ניסוח חוקה למדינה, רצינו שזו תהיה חוקה של אלה אשר לבוא ולשנות אותה בכל שני וחמישי, שתקבע את הדברים היסודיים, ושתשוררין בקוורום מסוים. אמרנו, שחקיקת חוקים רגילים — אפילו אם מכריזים אותם בתואר חוקי-יסוד — אין לה כל משמעות; זה לא במקום קונסטיטוציה. אין זו הפעם הראשונה, שכן מהחייחוס לחוקי-יסוד; אבל זו דווקא דוגמה מאוד חיה, המבהירה היטב מה זה חוקי-יסוד. אין לזה שום ערך, וכלי להיזקק לתהליכי חקיקה מקובלים, ברגע האחרון מניחים הצעה, לשנות חוקי-יסוד, מכנסים את ועדת הכנסת, ומסירים את זמן ההנחה, הנדרש בהתאם לסדרי עבודת הכנסת. זה דבר פגום מאוד וחמור מאוד בחוקי-היסוד ובצורת החקיקה בכנסת, הנוגעת גם לחוקי-היסוד.

את כל העניין הזה, של בקשת שהות נוספת להגשת חוק התקציב, מסבירים היום בחילופי השרים. אבל האמת היא, שזו לא הפעם הראשונה שמעכבים הגשת חוק תקציב. אנחנו נתקלים בתופעה זו בכל שנה. אני יורע, שכן היה גם בתקופת המערך; אבל זה החמיר יותר בתקופת הליכוד, שבה שהממשלה הישנה לעצמה לקחת יותר זמן, ולכן נאלצנו לאשר חלקים של תקציב, או תקציב מקוטע.

דבר זה מבטא פשיטת רגל של הממשלה. אין זה עניין של קשיים פנימיים. זה מצביע על העובדה היסודית, שהממשלה איננה יכולה לתפקד. הממשלה איננה יכולה לפעול בהתאם לחוקים, וזו רוגמה נוספת, המעידה על כך שהממשלה הזאת חייבת להסיק מסקנות מאי-יכולתה למלא את התחייבויותיה. עליה להסיק את המסקנה שמתבקשת כבר מזמן — להגיש את התפטרותה. אני מציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ייגשטיין.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מבקש להעמיד דבריו על דיוקם. זה איננו תיקון חוקי-יסוד: משק המדינה, אלא זו הוראת שעה בלבד. גם חברי סיעת המערך אינם יכולים להתעלם מכך, שחלו שינויים במשרד האוצר — באיזו המשרות הן של שר האוצר, הן של מנכ"ל המשרד, והן של ראש אגף התקציבים.

אדוני נמיר (המערך):

עד שאשרו את החוק, שוב יהיו שינויים.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מקווה, שלא יהיו שינויים, חלו שינויים גם מבחינת הגישה הכלכלית. הממשלה דנה כעת בתוכנית כלכלית. יש תוכנית של קיצוצים, שנמצאת עדיין בתהליכי דיון בממשלה, ואי-אפשר להגיש הצעת תקציב רצינית לכנסת לפני שהיקף הקיצוצים וכאילו משרדים הם יבוצעו טובים סופית.

לכן אני רואה את האסון הגדול, שעליו מתריעים כל כך הרבה חברים במליאה — בעיקר ממפלגת העבודה — בדחיית הגשת התקציב. הרי הדיון על התקציב מתקיים בסופו של דבר, ידידי חבר הכנסת יוסי, בוועדת הכספים, והוא מנוהל על-ידי חברי ועדת הכספים. מוטב לכנסת ולמדינת ישראל, ששר האוצר יעביר את הגשת התקציב עד אשר יסתיים בממשלה

ולקצץ בהוצאות הממשלה. הרי זו הסיבה האמיתית העומדת מאחורי הצעת החוק המזורזת, המבטאת חוסר אחריות של ושל הממשלה התומכת בכך. היא איננה נותנת לעצמה דין-וחשבון עד כמה העבירה חמורה.

היום יירשמו דוחות לאנשים העוברים על חוק אחר של הכנסת, שנוכח לחוקפו הבוקר, והוא החוק בדבר איסור העישון במקומות ציבוריים. למסכנים האלה, שלא היה סיפק בידם לעכל את החוק, תבוא ורוע החוק האוכפת ותאמר להם: שלמו טבין וחילין.

אריאל וייגשטיין (הליכוד):

יעקב גיל (המערך):

בבקשה, חבר הכנסת וייגשטיין, איזו חוכמה אמרת עכשיו?

אריאל וייגשטיין (הליכוד):

חזרתי על מה שאמרתי.

יעקב גיל (המערך):

לא תוכלו לעבור בנקל את המשוכה הזאת, של איפה ואיפה בין אנשי שררה לבין העם; לא ניתן לכם שלטון כדי שתהנו בו כחפצכם. ידעתם שאינכם יכולים לעמוד במה שמתחייב מחוק משק המדינה — להניח את התקציב 60 יום מראש. היתם צריכים לבוא שבוע לפני כן ולבנות את היחס המיוחד הנדרש בהצבעה בכנסת, בין קואליציה לבין אופוזיציה, לקבל הסכמה לשנות חוקי-יסוד של הכנסת.

חבר הכנסת, אני מציע לבחון את דרך אכיפת החוק האוסר עישון, בהקבלה להתנהגות הממשלה בקשר לחוקי-יסוד של הכנסת. אנחנו נראה שהשלטון הזה ירדה בעם — ומעצמו לא יתבע מאומה. לא נוכל לקבל את הדבר הזה. לאנוף חוק, אדוני השר, הרי זה לרדות בעם. יהיו כאלה שלא ירצו כל כך באכיפת החוק שאתה רוצה בו ואנחנו רוצים להטיל עליהם. אבל, מה יעשה העם אם אתם סרבני חוק? כיצד לא ילמד מכך העם את היחס כלפי הכנסת וחוקיה? מרדע לא יבוא אליכם כסענה: קודם נהגו אתם לפי מה שאתם דורשים מאחרים, שמשו דוגמה. איזו דוגמה אתם משמשים בכך שאתם פוגעים בחוקי-יסוד? זו הפעם הראשונה שממשלה פוגעת בחוקי-יסוד.

פתחתי ואמרתי, שלא היה סיפק בידי ללמוד את החוק כולו, כיוון שזמני תם. אני מסכים בהצעה להחזיר את החוק לממשלה ולהגדיר את הממשלה: "עבריינית על חוקי-יסוד של הכנסת".

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת יעקב גיל. חברי הכנסת, אני מודיע על סגירת רשימת הנאמים. האחרונה ברשימה היא חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלני.

רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

תופיק טובי (התחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לגבי הצעת החוק הזאת שאני מציע להחזיר אותה לממשלה, רצוני להעיר הערה יסודית אחת: מה משמעותו של חוקי-היסוד? הכנסת התחילה לחוקק חוקי-יסוד כאשר הוחלט שבמקום קונסטיטוציה היו חוקי-יסוד שימלאו את החלל שמוחזר העדר קונסטיטוציה. חוק שהוכרז בחוקי-יסוד כא כדי לשרר דברים בסיסיים בחיי

כיצד המשק עצמו מתכנן את עצמו וכיצד פרטים כמשק מתכננים את פעילותם, בשעה שהממשלה מגישה לבנסת חקציב במועד מאוחר? יש במשק יזמים, הקשורים במערכת תחבורה ובמערכות הכבישים, והמייצרים ציוד למערכות אלה. יש יזמים בתחום הבריאות, אדוני שר הכריאות, וכך גם בכל התחומים האחרים. הגורמים הניזונים מחקציב הממשלה הם חלק הארי של הפעילות במשק. אם כן, אנחנו רוצים חקציב, שיוגש במועד מוקדם, כדי שהיזמים במשק יוכלו לתכנן את פעילותם לפחות שלושה-ארבעה חודשים מראש, לפחות חודשיים מראש.

יהודה חשאי (המערך):

אם כן, הטענה היא אל הממשלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

האם לרשות המחוקקת, לבנסת, מותר לפעמים גם למתוח ביקורת?

יהודה חשאי (המערך):

יפה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה מה שאני עושה, תרשה לי.

חיים רמון (המערך):

אנחנו שומעים, אבל לא כל כך מאמינים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא מאמינים.

יהודה חשאי (המערך):

אני מזדהה אתך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יפה. כאן אני רואה את הכעיה, הטמונה באיחור בהגשת התקציב. כבודה של הבנסת במקומה מוגה — ואני מסכים עם החברים שדיברו כאן — אבל יש לנו כעיה, והיא: כיצד כל הגורמים במשק מתכוונים לפעילות בשנה הבאה? הדברים האלה קשים בשנה גרילה, כשאין אינפלציה בהיקפים; אבל כשיש אינפלציה בהיקפים, יש קושי עוד יותר גדול בתכנון.

אני רוצה לקוות, ואני אומר זאת מעל הכמה הזאת, שאנחנו נקבל את הצעת החוק הזאת, כי אנחנו צריכים לקבל אותה. אבל אני מקווה, שהצעת חוק זו תהיה הוראת שעה. אני מבקש שנוגע למצב, שבשנה הבאה לא נצטרך לעמוד בפני אישור כזה, כי עצם ההצעה הזאת יש בה משום פגיעה במשק. תודה רבה.

הו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולזינו, הנועלת את רשימת הנואמים.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נטלתי את רשות הדיבור כדי להביע מתחת חריפה על הצורה ועל הדרך שבה נוהגת הממשלה בהגשת הצעות החוק שלה. כך הדבר גם לגבי מי שמוסמך לקבוע את סדר-היום של הכנסת; לצערי הרב, גם הוא נוהג שלא כהלכה.

הו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמולזינו, זה נוגע לי ואני חייב להתערב. הכול נעשה בהתאם לחקנון.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):

רגע אחד, אינך יושב-ראש הכנסת.

הדין בקיצוצים ויוגש תקציב מקוצץ, כדי לנסות לעלות על דרך המלך. לא ייתכן לדרוש להגיש תקציב, כאשר מה שקובע הוא אך ורק תאריך הגשתו, וכל היתר לא מעניין. מאחר שזו הוראת שעה, ולא שינוי חוק-יסוד: משק המדינה, בגין נסיבות — שלדעתי כל אחד צריך להבין אותן — אינני מבין, על מה התרועמות, ואני מציע, שהכנסת — ובכלל זה חברים מהאופוזיציה — תיתן ידה למהלך הזה ותאשר דחיית המועד להגשת התקציב.

הו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית, רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולזינו, אחרונה המשתתפים בדין זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין את הרקע, להגשת החוק, הממשלה מתקשה לקצץ בחקציב. קיצוץ התקציב הוא משימה יותר מחיונית כימים אלה, לאור מצבנו הכלכלי ולאור המטלות העומדות לפנינו. אני עוקב אחר ממשלות, ואינני יודע, אם היתה ממשלה, שכן קיצצה בתקציב, מה שקרוי "כבשר החי", כפי שצושה הממשלה הזאת.

עריאל אמורי (המערך):

בימי גולדה מאיר קיצוץ 10%.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא זוכר קיצוצים מהותיים בביטחון. נכון שבשנים מסוימות היו קיצוצים ברווחה, אבל בביטחון — ואני מדבר במה שקרוי אצלנו ובקונסנסוס הלאומי "הבשר החי" — את זה נראה בתקציב.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת אמורי, זה קיצוץ של 9% על ה-10% של גולדה מאיר.

חיים רמון (המערך):

נניח שאתה צודק, אבל אתה לא צודק. האם זה נודע לממשלה היום? האם זה נודע לה לפני יומיים? הלא כבר לפני חודש ידעו, שלא יגישו את התקציב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, מתי זה נודע זאת שאלה אחרת.

חיים רמון (המערך):

זאת השאלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רק קבעתי עובדה: שממשלה זו עוסקת היום במלאכת הקיצוץ; ואני מסכים עם חברים שאמרו — — —

חיים רמון (המערך):

אתם רוצים שהאופוזיציה תמשול, שהיא תזכיר לכם להגיש הצעות חוק. אז תנו לה למשול.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מסכים עם הביקורת של אותם חברים שאמרו, שאפשר היה להגיש את ההצעה הזאת לפני ימים מספר.

חיים רמון (המערך):

זאת לא הביקורת המרכזית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הבעיה שלפנינו, אדוני היושב-ראש, איננה רק שאלה של מינהל חקין, של ההתייחסות לחוק-היסוד ושל ההתייחסות לבנסת. יש כאן בעיה — שהיא מהותית מבחינת המשק — של איחור בהגשת התקציב, וזו בעיה מאוד רצינית. השאלה היא:

בסעיף 32(ב) כתוב: "ישיבה אחת לשבוע, ביום האחרון שבחוק, חוקרש לדיון להצעות לסדר-היום או בהצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת; אולם, רשאים היושבי-ראש והסגנים לקבוע לדיון זה מועד אחר באותו שבוע, או בשבוע שלאחריו, והודעה על כך תינתן לחברי הכנסת".

סעיף קזה ודברים כאלה לא נאמרו בסעיף (א). אתם מתחילים לנצל את יום רביעי אחר-הצהריים, בשעה מאוחרת, כאשר חלק מחברי הכנסת כבר אינם כאן, כדי להניח על שולחן הכנסת חוק שאתם רוצים להעביר מתוך "תכנון", מתוך רמאות, וכל זאת, כדי להעביר את החוק שאתם רוצים להעבירו, לא ייתכן כדבר הזה. אתם פוגעים בכנסת. אתם פוגעים בתפקודה ובכבודו של הכנסת. הדבר הזה גם איננו חידושי. אתם רוצים לחזור עליו כבר בפעם השנייה והשלישית. פעם אחת רציתם לעשות זאת בעניין אגרת החינוך ובעניין מס הנסיעות, ואז עוררנו סקנדל בכנסת והיתה הפסקה של הישיבה. נפגשנו אז עם ממלא מקום יושב-ראש הכנסת ועם שר האוצר והנענו אותם מלהביא הצעות אלה לישיבת הכנסת. היתה היענות לבקשה שלנו, כי אנחנו צדקנו. לא ייתכן שתחזרו על זה היום שוב.

אדוני היושבי-ראש, אני מציעה, שמתוך שמירה על כבודה של הכנסת ועל כבוד חברי הכנסת, תימנעו מלחזור על תופעות כאלה גם היום. אדוני שר האוצר, יכולתם להיזכר בעניין הזה כאמול או שלשום. מדוע לא נזכרת אז, אדוני שר האוצר? אינכם רואים לפניהם אפילו בטווח זמן של 24 שעות.

אדוני היושבי-ראש, אני מציעה להחזיר את החוק לממשלה, ולהביאו לכנסת ביום שני בשבוע הבא לקריאה ראשונה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

אני מזמין את שר האוצר להשיב, אם הוא רוצה בכך, אני מכין שלא.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

יהודה חשאי (המערך):

חמש דקות.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

מצלצלים כל הזמן. אנחנו עוברים אפוא להצבעה. אני מבקש שני מונים — חבר הכנסת רוני מילוא וחבר הכנסת יעקב צור.

ה צ ב ע

— 28 בעד התזרת החוק לממשלה

בעד העברת החוק לוועדת

— 32 הכספים

ההצעה להעביר את חוק יסוד: משק המדינה

(הוראת שעה), התשמ"ד — 1984, לוועדת

הכספים נתקבלה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה תחלוק, אם ירצה ה', בשבוע הבא ביום שני בשעה ארבע אחר-הצהריים. ישיבה זו נעולה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, אבל אני יושב כאן כיושבי-ראש הכנסת, ואני חייב לשמור על כבוד הנשיאות. הכול נעשה בהתאם לתקנון.

אורה נמיר (המערך):

אינך יושב-ראש הכנסת, וחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו דיברה על יושב-ראש הכנסת.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מבקשת לומר, שבחוקנו, בפרק "סדר-היום" בסעיף 31 כתוב: "יושבי-ראש הכנסת יקבע את סדר-היום השבועי לישיבות הכנסת על-פי האמור להלן בסעיפים 32 ו-33 והוראות התקנון לעניין סדרי הדיון בנושאים השונים וסדרי עריפוסת, יוריע עליו לחברי הכנסת לא יאוחר מיום ו' שלפני אותו שבוע".

חברי הכנסת, נמצא בידי סדר-היום שהונח בפנינו בשבוע שעבר, ואני חיפשת בו, כדי לראות חוק זה שאנו דנים בו, ולא מצאתיו. ביום שני של השבוע הזה, כ"ב בשבט התשמ"ד — 30 בינואר 1984, הונחה על שולחן הכנסת הודעה מטעם יושב-ראש הכנסת והסגנים. חיפשתי את הסעיף הזה בסדר-היום ולא מצאתיו.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, המשיכי בבקשה לקרוא את סעיף 32.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

רק רגע, אני אקרא גם את סעיף 32.

קודם כול, אני רוצה לומר שהתקנון מחייב שהצעות חוק של הממשלה יונחו על שולחן הכנסת לפחות 24 שעות לפני הישיבה. וזאת למה? — כדי שחבר הכנסת ידע שהצעת חוק כזאת מונחת על שולחן הכנסת והיא עומדת לבוא לדיון, והוא חייב להתכונן ולעייין בה ולהתייחס אליה ברצינות וכמלאו כובד הראש. והנה, אתם נוטלים ממנו עכשיו את הזכות הזאת. ומה עשיתם היום? רק בשעה 14:30 כינסתם את ועדת הכנסת, כדי לשחרר את החוק מחובת ההנחה על שולחן הכנסת. עד שעה 14:30 לא היה ידוע לחברי הכנסת שחוק כזה אכן יונח על שולחן הכנסת, וכי הוא ישוחרר מחובת ההנחה. מה יגידו אותם חברי הכנסת שכבר הלכו להם? איך אתם יכולים לנהוג בצורה כזו בחברי הכנסת? איך אתם יכולים לנהוג כך בכנסת?

סעיף 32(א) אומר: "סדר-היום לישיבות הכנסת, כשניים משלושת ימי השבוע, לרבות שינויים ותוספות, ייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת על-פי הצעות הממשלה". עומדים לרשותכם יומיים.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, קראי בבקשה גם סעיף 34.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

תן לי קודם לומר מה שאני רוצה, ואחר כך תעיר. אני מבקשת מאוד.

שני ימים עומדים לרשותכם. אין אתם מוצלים את שני הימים האלה, ואין אתם נזכרים ביומיים אלה שיש לכם חוק שאתם צריכים להביאו לכנסת כדי שכולם יוכלו להתכונן בעוד מועד? אתם נזכרים בזה ביום רביעי, שהוא יום של חברי הכנסת, יום המוקדש להצעות לסדר-היום ולהצעות חוק פרטיות, ואתם חוזרים ליום הזה, מפני שאין אתם ערוכים ואין אתם מוכנים.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רע"ח — ר"פ

- א. שנה למלחמת לבנון — הצעתו של חבר הכנסת מ' בריזהר.
- ב. חוק קצבאות (פיצוי בעד איחור בתשלום). התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ג. חוק פסיקת ריבית והצמדה (תיקון מס' 4). התשמ"ד — 1984 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 51). התשמ"ד — 1984 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 52). התשמ"ד — 1984 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 30). התשמ"ד — 1984 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. חוק הריינים (תיקון מס' 8). התשמ"ד — 1984 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוכנית שיקום השכונות — הצעתם של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרן.
- ט. שאילתות בעל-פה.
- י. הצעות לסדר-היום.
- יא. חוק לתיקון פקודת הרופאים (נוסח חדש). התשמ"ד — 1984 (קריאה ראשונה).
- יב. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים.
- יג. איסור הפעלת תחבורה ציבורית לפני צאת השבת — הצעתם של חברי הכנסת ר' נעים ומ' וירשובסקי.
- יד. מניעת חילול המת על-ידי הוצאת גופה מקברה בראשון-לציון — הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני.
- טו. חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 3). התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10). התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יז. הצורך בהקמת ממשלת אחדות לאומית — הצעתו של חבר הכנסת א' מלמד.
- יח. התקפה אלימה על ראש עיריית ירושלים — הצעתם של חברי הכנסת מ' הכהן וא' רובינשטיין.
- יט. שוויון זכויות הלכה למעשה לעדה הדרוזית — הצעתם של חברי הכנסת א' לין וא' נסראלדין.
- כ. הצעת שר האנרגיה והתשתית לפטר את יושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל — הצעתו של חבר הכנסת י' גיל.
- כא. לקחי הבחירות לשלטון המקומי 1983 — הצעתו של חבר הכנסת ש' וייס.
- כב. גילויים מחתרניים ופעילות ט.נ.ט. בגדה המערבית — הצעתו של חבר הכנסת י' שרד.
- כג. עליה תלולה בקורבנות תאונות דרכים — הצעתם של חברי הכנסת ש' הלפרט וא' כ"ץ-עוז.
- כד. הכלכלה הנוכחית — סכנה לעתיד המפעל הציוני — הצעתו של חבר הכנסת ע' ברעס.
- כה. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לכדוק את פעולות הבנקים — הצעתו של חבר הכנסת ח' רמון.
- כו. יש להקפיא לאלתר הקמת התנחלויות נוספות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — הצעתם של חברי הכנסת י' ברמן וד' זיגמן.
- כז. החלטה בדבר אישור הוראות בצו הסדרת יבוא טובין (הפקדה) (תיקון). התשמ"ד — 1983.
- כח. חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 9). (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כט. חוק לתיקון פקודת הנמלים (מס' 2). התשמ"ד — 1984 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 18). התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק רשות שדות התעופה (תיקון). התשמ"ד — 1984 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף) (תיקון מס' 4). התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק-ייסוד: משק המדינה (הוראת שעה). התשמ"ד — 1984 (קריאה ראשונה).
- לד. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רע"ח — ר"פ

163. המשבר במפעל "רוגוזין" באשדוד — הצעתו של חבר הכנסת י"ז אמיר.
164. התזרת הגדנ"ע לבתי-הספר — הצעתו של חבר הכנסת א' הירשזון.
- 165 — 168. הקמת קריה יהודית בשוק חברון —
- הצעתם של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, י' צור, ת' טובי וא' הירשזון.
169. דיון במסקנות ועדת הכלכלה של הכנסת בנושא מצוקת הדיור ביפו — הצעתם של חברי הכנסת ת' טובי ומ' וירשובסקי.

170. יחסי אנוש במערכת המסים ותפקודה — הצעתו של חבר הכנסת י' גיל.
171. חוק תקציב המדינה לשנת הכספים 1984 לא הונח כמועד — הצעתו של חבר הכנסת ש' וייס.
172. יבוא דגי מאכל והשלכותיו על ענף הדיג — הצעתו של חבר הכנסת א' רון.
173. סגירת חדר-המיון בבית-החולים "לניאדו" בנתניה — הצעתו של חבר הכנסת ש' הלפרט.

ג. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 51), התשמ"ד — 1984

1. תיקון סעיף 139
- בסעיף 139(ב) לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום פסקה (1) יבוא:
- (1) "כנגד גמלאות-כסף או תשלום אחר לפי חוק זה או לפי כל דין אחר, המגיעים מהמוסד לזכאי או לאדם אחר מכות הזכאי, סכומים אלה בלבד:
- (א) דמי ביטוח;
- (ב) מקדמות שקיבל הזכאי על חשבון הגמלה או התשלום האחר;
- (ג) סכומים ששילם המוסד לזכאי בטעות או שלא כדין, בצירוף תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום קיומו התשלום לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני המועד שבו שולם הסכום בטעות או שלא כדין."
2. תיקון סעיף 140
- בסעיף 140 לחוק העיקרי —
- (1) במקום הרישא יבוא "שילם המוסד, בטעות או שלא כדין, גמלה כסף או תשלום אחר לפי חוק זה או לפי כל דין אחר, יחולו הוראות אלה:"
- (2) במקום פסקה (3) יבוא:
- (3) "המוסד רשאי לנכות או לתבוע את הסכומים ששילם כאמור, בצירוף תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום החזר התשלום בפועל לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני המועד שבו שולם הסכום בטעות או שלא כדין;
- (4) סכום שנוכה או נחשב לפי סעיף זה שלא לטובת המוסד, יעבירו המוסד למי שנושא במימון התשלום."
3. תיקון סעיף 164
- בסעיף 164 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ג) יסומן (ד) ולפניו יבוא:
- (1) (ג) "נקבעה ההכנסה לשנת כספים פלונית על-פי השומה הסופית כאמור, והתברר כי שולמו מקדמות בסכום קטן מסכום דמי הביטוח שהמבוטח היה חייב בתשלומם לפי אותה שומה, יהיה המבוטח חייב לשלם את ההפרש בצירוף תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני היום שבו ררש המוסד מהמבוטח את ההפרש האמור לעומת ממוצע המדדים של שנת הכספים שבה שולמו המקדמות;
- (2) (ד) "המוסד רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, הנחות שינתנו לעובד עצמאי ולמי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, ששילמו דמי ביטוח לפני המועד שנקבע לתשלום או כאמצעות גבייה מרוכזת, והכול כשיעורים ובתנאים שקבע, דרך כלל או לסוגים של מבוטחים."
4. החלפת סעיף 172
- במקום סעיף 172, לחוק העיקרי יבוא:
- "172. זקיפת תשלומים
- כל תשלום על חשבון דמי ביטוח ייוקף לפי סדר זה:
- (1) כנגד אותו סכום של דמי ביטוח שמועד תשלום הוא המוקדם ביותר מבין חובות דמי הביטוח של החייב; לעניין פסקה זו, "דמי ביטוח" — לרבות ההפרש בצירוף התוספת לפי סעיף 164;
- (2) כנגד הקנס לפי סעיף 179(א)(1) החל על אותו סכום;
- (3) כנגד התוספת לפי סעיף 179(א)(2) החלה על אותו סכום."
5. הוספת סעיף 177
- אחרי סעיף 177 לחוק העיקרי יבוא:
- "177א. סמכות למתן הנחה
- השר רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, הנחות שינתנו לעובד עצמאי ולמי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, ששילמו דמי ביטוח לפני המועד שנקבע לתשלום או כאמצעות גבייה מרוכזת, והכול כשיעורים ובתנאים שקבע, דרך כלל או לסוגים של מבוטחים."
6. החלפת סעיף 178
- במקום סעיף 178 לחוק העיקרי יבוא:
- "178. החזרת תשלומי יתר
- (א) שולמו למוסד דמי ביטוח לפי חוק זה או כספים לפי חוק אחר ביתר (להלן — תשלום יתר), יחולו הוראות אלה:
- (1) נגבה תשלום היתר על-פי דרישת המוסד, הוא יוחזר בצירוף תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני היום שבו הוחזר תשלום היתר לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני היום שבו נגבה תשלום היתר;

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108; התשמ"ג, עמ' 154.

(1) בסעיף קטן(ג). בסופו יבוא "ובלבד שלא יעלו על 60 תודשים";

(2) במקום סעיף קטן(ד) יבוא:

"(ד) פיגור בתשלום דמי ביטוח, שמועד תשלומם חל תוך 90 הימים שלפני קרות המקרה המזכה לגמלה, לא ייחשב כפיגור לעניין סעיף קטן(א)".

9. ביטול סעיף 182

סעיף 182 לחוק העיקרי — בטל.

10. תיקון סעיף 184

בסעיף 184 לחוק העיקרי —

(1) האמור בו יסומן(א) ובו אחרי "הזכות לגמלה" יבוא "שנוצרה לאחר שנערך ההסכם";

(2) אחרי סעיף קטן(א) יבוא:

"(ב) כל תשלום שישולם לפי הסכם כאמור יישא ריבית בשיעור שנקבע בצו לפי חוק הריבית (שינוי שיעורים), התשל"ג — 1972², ממועד ההסכם ועד מועד התשלום.

(ג) לא פרע אדם במועד שני תשלומים, בין רצופים ובין שאינם רצופים, על-פי ההסכם שנערך עמו, רשאי המוסד לבטל את ההסכם; בוטל ההסכם, רואים כאילו לא נערך ההסכם, והוראות סעיף 179 יחולו על דמי הביטוח שבפיגור".

11. הוספת סעיף 185

אחרי סעיף 185 לחוק העיקרי יבוא:

"185א. ויתור

עובר המוסד שהמינהלה הסמיכה לכך רשאי, על-פי בקשה מנומקת ומטעמים מיוחדים המצדיקים זאת בנסיבות המקרה שירשמו, לוותר על קנס ותוספת לפי סעיף 179 וכן על ריבית לפי סעיף 184(ב), כולם או חלקם".

12. תיקון סעיף 12

בסעיף 194 לחוק העיקרי, סעיף קטן(א) — יימחק.

13. תיקון חוק הריבית (שינוי שיעורים)

בחוק הריבית (שינוי שיעורים), התשל"ג — 1972, בתוספת הראשונה, אחרי פסקה (14) יבוא:

"(15) סעיף 184 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968".

14. תיקון פקודת מס הכנסה

בפקודת מס הכנסה —

(1) בסעיף 32, בסופו יבוא:

"(13) תשלומים ששולמו כתוספת לפי סעיף 179 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968";

(2) בסעיף 47א, אחרי "מהסכומים ששילם" יבוא "למעט תוספת לפי סעיף 179(א) לחוק האמור".

(2) שולם תשלום היתר שלא על-פי דרישת המוסד, הוא יוחזר בצירוף תוספת שתחושב כאמור בפסקה (1), ואולם לא תשולם תוספת בשל תקופה הצולה על שלוש שנים;

(3) שולמו מקדמות בעד שנת כספים פלונית בסכום הצולה על סכום דמי הביטוח המגיע בעד אותה שנה על-פי שומה סופית, יוחזר תשלום היתר בצירוף תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני היום שבו הוחזר תשלום היתר לעומת ממוצע המדדים של שנת הכספים שבה שולמו המקדמות.

(ב) המוסד יקזז מהתשלומים המגיעים לזכאי להחזר לפי סעיף זה כל סכום שהזכאי חייב למוסד על-פי כל דין.

(ג) לעניין סעיף זה יראו כיום החזרת תשלום היתר לזכאי את היום שבו נשלח שיק למען שמסר, או זוכה חשבוננו בבנק, או קזוז חובו למוסד, או הועמד סכום כסף לרשותו בדרך אחרת; השר רשאי לקבוע בחקנות הוראות משלימות לעניין זה.

(ד) המוסד יודיע למי ששילם תשלום יתר על זכויותו להחזר על-פי סעיף זה; השר רשאי לקבוע בחקנות הוראות בדבר מתן ההודעה, וכן מקרים ונסיבות שבהם התוספת לתשלום יתר מוחזר תחושב בדרך שונה מהדרך שנקבעה בסעיף קטן(א).

(ה) תוספת ששולמה לפי סעיף זה לא תיחשב כהכנסה לעניין פקודת מס הכנסה² ולעניין קביעת תשלומי חובה או הטילים אחרים".

7. החלפת סעיף 179

במקום סעיף 179 לחוק העיקרי יבוא:

"179. תשלומי פיגורים

(א) לא שולמו דמי ביטוח במועד התשלום, ישלם החייב בתשלום דמי ביטוח, בנוסף על דמי הביטוח:

(1) קנס בשיעור של 1.5% מסכום דמי הביטוח שבפיגור לכל שבוע של פיגור או חלק ממנו; עלה הפיגור על 90 ימים — יהיה הקנס, החל מהיום ה-91, 3% מסכום דמי הביטוח שבפיגור לכל שבוע של פיגור או חלק ממנו;

(2) החל מה-1 בחודש שלאחר מועד התשלום — תוספת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום תשלום הסכום בפועל לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני מועד התשלום.

(ב) לעניין סעיף קטן(א), "דמי ביטוח" — לרכות תשלומים שהמוסד גובה לפי חיקוק אחר.

(ג) דין קנס ותוספת לפי סעיף קטן(א) כדין דמי ביטוח לעניין סעיפים 139, 178, 178א, 183, 215(א) ו-234(א)".

8. תיקון סעיף 181

בסעיף 181 לחוק העיקרי —

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

³ ס"ח התשל"ג, עמ' 12.

על החוב שנוצר כאמור עד ליום התחילה; לעניין זה, אם מועד התשלום חל לפני יום התחילה יראו את יום התחילה כמועד החשולום.

(ב) תשלומי יתר שנגבו בעד תקופות שקדמו ליום התחילה וטרם הוחזרו, יחולו עליהם הוראות סעיף 6 ולעניין זה יראו את יום התחילה כיום שבו נגבו תשלומי היתר, ואם תשלום היתר הוא תשלום כאמור בסעיף 178(א)(3) לחוק העיקרי יבוא המדד שפורסם לאחרונה לפני יום התחילה במקום ממוצע המדדים של שנת הכספים שבה שולמו המקדמות.

(ג) הוראות סעיף 3 יחולג גם על הפרש דמי ביטוח המתייחס לשנת כספים שקדמה ליום התחילה ונדרש אחרי יום התחילה, ולעניין זה יבוא המדד שפורסם לאחרונה לפני יום התחילה במקום ממוצע המדדים של שנת הכספים שבה שולמו המקדמות.

ד. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 52), התשמ"ד — 1984

הביטוח בעד שנה שוטפת כאמור בסעיף 164, לא יובא בחשבון לעניין הגדלת דמי הלידה כל פיצוי שחל באותה שנת כספים.

6. תיקון סעיף 164

בסעיף 164 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש)" יבוא "(להלן — הפקודה)", ובמקום "בשנת הכספים שקדמה לתקופת התשלום" יבוא "בשנת הכספים שבעדה משתלמים דמי הביטוח (להלן — השנה השוטפת)";

(2) בסעיף קטן (ב) —

(א) בפסקה (1) ברישא, במקום "הכנסה בשנת הכספים שקדמה לתקופת התשלום" יבוא "ההכנסה בשנה השוטפת", במקום "פקודת מס הכנסה (נוסח חדש)" יבוא "הפקודה" ובסוף הפסקה יבוא "בהקנות כאמור ייקבעו גם התנאים והכללים לפיהם תקודם הכנסה של שנות כספים קודמות, כפי שנקבעה בתקנות, לצורך תשלום המקדמות בשנה השוטפת";

(ב) בסופו יבוא:

"(3) השר יקבע בתקנות:

(א) תנאים וכללים לפיהם שומה עצמית משמעותה בסעיף 145(א) לפקודה (להלן — שומה עצמית), תיחשב כשומה סופית;

(ב) נסיבות שבהן תיחשב ההכנסה בשנה השוטפת, לפיה שולמו מקדמות כאמור בפסקאות (1) או (2), כהכנסה לפי שומה סופית."

15. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ"ח באדר ב' התשמ"ד (1 באפריל 1984) (להלן — יום התחילה).

16. תחולה

(א) הוראות סעיף 3 יחולו על הכנסה שנקבעה לפי סעיף 164 לחוק העיקרי לגבי שנת הכספים 1984 ואילך.

(ב) הוראות סעיף 7 יחולו על תשלומי יתר שנגבו לאחר יום התחילה.

(ג) הוראות סעיף 7 יחולו על דמי ביטוח בעד תקופות שלאחר יום התחילה.

17. הוראות מעבר

(א) על חוב דמי ביטוח בעד תקופות שקדמו ליום התחילה יחולו הוראות החוק העיקרי כתוקפן לפני יום התחילה, ומיום התחילה יחולו הוראות סעיף 7

1. תיקון סעיף 57

בסעיף 57 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשכ"ח — 1968 (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא "חושבו דמי הפגיעה על-פי ההכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד שנה שוטפת כאמור בסעיף 164, לא יובא בחשבון לעניין סעיף זה כל פיצוי שחל באותה שנת כספים."

2. תיקון סעיף 67

בסעיף 67(ג) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ובלבד שאם דמי הפגיעה חושבו על-פי הכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד שנה שוטפת כאמור בסעיף 164, תחילת התקופה ב' לאפריל שלאחר תום אותה שנה."

3. תיקון סעיף 168

בסעיף 168(א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "חושבה הקצבה על-פי הכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד שנה שוטפת כאמור בסעיף 164, לא יובא בחשבון לעניין סעיף קטן זה כל פיצוי שחל באותה שנת כספים."

4. תיקון סעיף 182

בסעיף 182(א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "חושבה הקצבה על-פי הכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי הביטוח בעד שנה שוטפת כאמור בסעיף 164, לא יובא בחשבון לעניין סעיף קטן זה כל פיצוי שחל באותה שנת כספים."

5. תיקון סעיף 101

בסעיף 101א לחוק העיקרי, בסופו יבוא "חושבו דמי הלידה על-פי הכנסה ששימשה יסוד לחישוב דמי

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108; התשמ"ג, עמ' 154, התשמ"ד, עמ' 48.

- (3) סעיף קטן (ד) יסומן (ה) ולפניו יבוא:
- (ד) הוראות סעיף קטן (ג) וסעיף 178(א)(3) "יחולו גם על הכנסה שנקבעה לשנת כספים פלוגית על-פי שומה עצמית".
7. תחילה ותחלה
- (א) תחילתו של סעיף 6 ביום כ"ח באדר ב' התשמ"ד (1 באפריל 1984).
- (ב) תחילתם של סעיפים 1 עד 5 ביום "כניסן התשמ"ה (1 באפריל 1985).
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), בשנת הכספים 1984 ישולמו דמי ביטוח לפי סכום השווה ל-75% מההכנסה שנקבעה לאותה שנה לפי חוק זה.
- (ד) האמור בסעיף קטן (ג) יחול גם לעניין תשלום הגמלאות המחושבות על בסיס ההכנסה שממנה משלמים דמי ביטוח.

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 30), התשמ"ד — 1984

1. תיקון סעיף 1
- בסעיף 1 לפקודת העיריות (1) (להלן — הפקודה), בסופו יבוא:
- "מדרכה" — חלק מרחוב המיועד למעבר הולכי רגל, לרכות אבני שפה, קיר משען, מדרגות וקירות תומכים".
2. תיקון סעיף 249
- בסעיף 249 לפקודה, במקום פסקה (12) יבוא:
- "סלילת מדרכות
- לסלול מדרכות או לדרוש מבצעי מקרקעין הגובלים רחוב לסלול, סלילה ראשונה, מדרכה לאורך הרחוב הגובל את מקרקעיהם".
3. הוספת סעיף 2251
- אחרי סעיף 2251 לפקודה יבוא:
- "2251. הוראות בדבר סלילת מדרכות
- (א) בחוק עזר לפי סעיף 249(12) רשאית המועצה לקבוע הוראות בדבר —
- (1) סלילת מדרכה בדרך של דרישה מבצעי המקרקעין הגובלים רחוב (להלן — הבעלים) לסלול, על חשבונם, סלילה ראשונה, מדרכה לאורך הרחוב הגובל את מקרקעיהם; או
- (2) חייב הבעלים כמלוא הוצאות הסלילה שתבוצע בידי העירייה, וכלבד שהבעלים לא יחויבו לשלם לפני תחילת הסלילה יותר ממחצית ההוצאות המועברות של הסלילה (להלן — מקדמת סלילה) והיתרה תשולם עם השלמת הסלילה, לאחר שיערוך מקדמת הסלילה והוצאות הסלילה לפי חשכון שיגיש מהנדס העירייה; או
- (3) חייב הבעלים כהיטל סלילת מדרכה שייגבה עם תחילת הסלילה או עם מתן היתר בנייה במקרקעין הגובלים רחוב.
- (ב) לא סללה העירייה את המדרכה, עבורה נגבתה מקדמת סלילה, תוך שנה מיום גביית המקדמה — ידאו את המקדמה כאילו היתה תשלום יתר כאמור בסעיף 6 לחוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה), התש"ס — 1980.²
- (ג) החליטה עירייה לבצע סלילת מדרכה ולחייב את הבעלים כתשלום הוצאות הסלילה, חודיע על כך לבעלים ותיתן להם את הברירה לשלם מקדמת סלילה או לשלם מראש את מלוא ההוצאות המועברות של הסלילה; שילמו הבעלים מראש את מלוא ההוצאות כאמור, לא יחויבו בהוצאות נוספות כלשהן שיהיו לעירייה בגין סלילת המדרכה".

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197; ס"ח התשמ"א, עמ' 153; התשמ"ב, עמ' 172; התשמ"ג, עמ' 130.

² ס"ח התש"ס, עמ' 46.

ו. החלטה בדבר אישור הוראות המחייבות או המגדילות הפקדת פיקדון

- בהתאם לסעיף 3(ג) לפקודת היבוא והיצוא (נוסח חדש), התשל"ט — 1979,¹ מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות כצו סוכין שהיו פטורים ממנו.
- הסדרת ייבוא טובין (הפקדה) (תיקון), התשמ"ד — 1983,² שכתוצאה מהן מוגדל פיקדון או מוטל פיקדון עבור ייבוא טובין שהיו פטורים ממנו.

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 32, עמ' 625.

² ק"ת שיעורי מק"ח 492, התשמ"ד, עמ' 50.

ז. הצעת חוק פסיקת ריבית והצמדה (תיקון מס' 4), התשמ"ד — 1984

1. תיקון סעיף 1
- בסעיף 1 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א — 1961
- (להלן — החוק העיקרי), בהגדרת "הפרשי הצמדה וריבית", במקום "3%" יבוא "4%".

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 192; התשל"ו, עמ' 240; התשל"ז, עמ' 36; התשל"ט, עמ' 28.

שילם בנק ישראל בתקופת הריבית כמשמעותה בסעיף 5(א) שיעורים שונים של ריבית כאמור, תחושב הריבית הנפסקת כך שלנבי כל תקופה של שלושה חודשים יחול שיעור הריבית ששילם בנק ישראל כאמור ביום הראשון של אותה תקופה."

4. תיקון סעיף 6

בסעיף 6(ב) לחוק העיקרי, במקום פסקה (3) יבוא: (3) "אם נקבעה בחיקוק הוראה בדבר תשלום הפרשי הצמדה או סעד אחר, למעט ריבית, מחמת פיגור בתשלום".

5. תיקון חוק ההוצאה לפועל

בחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז—1967³ —

- (1) בסעיף 75, במקום "קרן והפרשי הצמדה" יבוא "וקרן כולל הפרשי הצמדה";
- (2) בסעיף 81א, הסיפא המתחיל במלים "אולם אם שולם" — יימחק.

6. הוראת מעבר

חוק זה יחול גם על עניינים התלויים ועומדים ביום תחילתו לפני כל רשות שיפוטית.

2. תיקון סעיף 3א

בסעיף 3א לחוק העיקרי —

- (1) בסעיף קטן(א), בסופו יבוא "אולם בנסיבות מיוחדות ומנימוקים שיירשמו רשאת היא לפטוק הפרשי הצמדה בצירוף ריבית לא צמודה העולה על 4% לשנה";
- (2) סעיף קטן(ב) — יימחק;
- (3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) לענין תשלומים על חשבון החוב, דין הפרשי הצמדה כדין הקרן".

3. תיקון סעיף 3

בסעיף 4 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן(ב) יבוא:

"(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), שיעור הריבית הנפסקת על סכום אשר יש לשלמו במטבע-חרץ או במטבע ישראלי כשהוא צמוד למטבע-חרץ, לא יעלה על שיעור הריבית שמשלם בנק-ישראל לתאגידים בנקאיים על כספי פיקדונות, באותו מטבע, שהם מפקידים אצלו לתקופה של שלושה חודשים מכספי פיקדונות-תושב כמשמעותם בהיתר הפיקוח על המטבע, התשל"ח—1978²;

² ק"ת התשל"ח, עמ' 1006.

³ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116; התש"ס, עמ' 132.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

(א) הוראה בדבר תשלום הפרשי הצמדה או סעד אחר, למעט ריבית, מחמת פיגור בתשלום;

(ב) הוראה בדבר שלילת תשלום הפרשי הצמדה, בין שלילה מלאה ובין שלילה חלקית מבחינת השיעור או התקופה."

לסעיף 4

שר המשפטים מציע:

בסעיף 6(ב) לחוק העיקרי, במקום פסקה (3) יבוא:

"(3) אם נקבעה בחיקוק אחת מאלה:

ה. הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 8), התשמ"ד—1984

על-ידי חבר הדיינים לשלוש שנים" יבוא "שני דיינים של בית-הדין הרבני הגדול שיבחר חבר דייניו לשלוש שנים".

3. הוראת מעבר

דיין שנבחר לוועדת המינויים לפני תחילתו של חוק זה, יוסיף לכהן בוועדה עד תום התקופה שלה הוא נבחר.

¹ ס"ח התשט"ז, עמ' 68; התש"ט, עמ' 135; התשכ"ד, עמ' 140; התשכ"ז, עמ' 18; התשכ"ט, עמ' 41 ועמ' 99; התשל"ב, עמ' 43; התש"ס, עמ' 94.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וש' אלוני מציעים:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 3

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וש' אלוני מציעים:

למחוק את הסעיף.

לשם החוק

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

שם החוק יהיה "חוק להרחבת חוק הרכנות הראשית, התשמ"ד—1984".

ט. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח ילדים), התשמ"ב — 1982 (הצעתם של חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו וא' הראל)

2. חיקון סעיף 115

בסעיף 115 לחוק העיקרי, אחרי "שמונה-עשרה" יבוא
"או עשרים-ושלוש, לפי העניין".

3. הוראת מעבר

חוק זה יחול מיום תחילתו, גם על מי שהגיע לגיל
שמונה-עשרה לפני תחילתו של חוק זה, אך טרם הגיע
לגיל עשרים-ושלוש.

1. חיקון סעיף 104

בסעיף 104 (א) לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב),
התשמ"ח — 1968¹ (להלן — החוק העיקרי), בהגדרת
"ילד", אחרי "ולא מלאו לו שמונה-עשרה שנה" יבוא
"או לא מלאו לו עשרים-ושלוש שנים והוא בשירות סדיר
לפי חוק שירות ביטחון, התשי"ט — 1959 (נוסח משולב)
2".

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 108.

² ס"ח התשי"ט, עמ' 286.

ד ב ר י ה ס ב ר

במקביל לכך, יהיה צורך לאחר אישור תיקון זה, לחקן את
התקנות לפי חוק החילים המשוערים (החזרה לעבודה),
התשי"ט — 1949, בעניין "קצבת יוצאי צבא" ולהרחיב אף בהן
הגדרת "ילד" לפי תיקון זה.

קצבת הילדים על-פי חוק הביטוח הלאומי מוענקת בעד
ילדים עד לגיל 18 שנים בלבד.
מוצע לחקן את החוק ולהרחיב את הגדרת "ילד" בענף
ביטוח ילדים אף לגבי מי שמשרת שירות סדיר בצה"ל, עד לגיל
23 שנים.

י. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בדבר היעלמותם של ילדים ומבוגרים ובדבר הקמת יחידה זרועית משולבת לטיפול בקטינים נעדרים ובמשפחותיהם

ממשרד החינוך והתרבות, סא"ל י' שפי מצה"ל, ד"ר י' בריק,
היועץ המשפטי של משרד העבודה והרווחה, הפרופסור
מ' אמיד מהמכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית
וד"ר מ' חובב ממשרד העבודה והרווחה.

הוועדה הזמנית גם את הרמטכ"ל לשעבר מר רפאל איתן,
אך הוא לא נענה להזמנה.

רקע הדיון ועיקריו

בעקבות היעלמות המסתורית של הנערה נאוה אלימלך,
זיכרונה לברכה, צפה ועלתה בכל חריפותה שאלת היעלמותם של
ילדים ומבוגרים, והיה צורך להתמודד באורח מסיבי ורחוף עם
הבעיה שהפכה להכרח המציאות.

שלוש מטרות הציבה לה הוועדה בעת הדיון:

א. ללמוד את הרקע ואת הגורמים להיעדרויות, ולעמוד על
פעולות המנע.

ב. לעמוד על הפעולות הננקטות בהיעדרות.

ג. לעמוד על הטיפול בנעדרים לאחר מציאתם.

מפי ניצב קרתי ונצ"מ שלמה גל שמעה הוועדה, כי בשנת
1982 נעדרו מבתיים 3,628 אנשים בכל הגילים, כאשר
ההיעדרות מוגדרת, אי-חזרה הביתה לאחר 24 שעות מעת
מסירת ההודעה למשטרה.

בקבוצת הנעדרים גילאי 15 — 18 נעדרו ב-1982 900
אנשים, כאשר הנעדרות הן אחוז גבוה בקבוצה זו. שכבת
הנעדרות גילאות 15 — 18 היא השכבה המרובה להיעדר מכל
קבוצת גיל אחרת, ולעתים כשיעורים שהם כפולים כמעט מכל
שאר הגילאים גם יחד. נצ"מ גל הדגיש, כי שכבה זו היא מקור
לדאגה ומדליקה אוד אדם.

מבוא

ביום י"ג בסיוון התשמ"ג, 25 במאי 1983 החליטה הכנסת
להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה
לסדר-היום, בנושא היעלמותם של ילדים ומבוגרים, של חבר
הכנסת אריאל ויינשטיין.

ועדת הכנסת בישיבתה מיום י"ט בסיוון התשמ"ג, 21
במאי 1983, החליטה להעביר את הדיון לוועדת הפנים ואיכות
הסביבה.

בשל רגישות הנושא דנה הוועדה עוד קודם לכן ביוזמתה
של יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת שושנה
ארכלי-אלמוזלינו, במקרה הקשור בהיעלמות של נאוה
אלימלך, זיכרונה לברכה.

הוועדה קיימה כמה ישיבות לשם דיון בהצעתו של חבר
הכנסת אריאל ויינשטיין, וכאשר הועברה לדיון בוועדת הפנים
ואיכות הסביבה גם הצעתו של חבר הכנסת רפאל אדרי, בנושא
הקמת יחידה זרועית משולבת לטיפול בקטינים נעדרים
ובמשפחותיהם, היא שולבה עם הצעתו של חבר הכנסת אריאל
ויינשטיין.

הצעתו של חבר הכנסת רפאל אדרי נדונה בכנסת ביום כ"ה
בתמוז התשמ"ג, 7 ביולי 1983, והיא החליטה להטיל על ועדת
הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעתו לסדר-היום. ועדת
הכנסת, בישיבתה מיום ב' באב התשמ"ג, 12 ביולי 1983,
החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת הפנים ואיכות
הסביבה.

הוועדה קיימה 5 ישיבות בנושא זה, ולצורך הדיון בו
הזמינה את ניצב י' קרתי, נצ"מ ש' גל ונצ"מ א' פליסיג
מהמשטרה, תת-ניצב ר' מינקובסקי מאגף המשטרה במשרד
הפנים, מ' תעסה-גלזר סגנית שר החינוך והתרבות, ח' פרנק

על רקע זה בולטת החשיבות הרבה של קציני ביקור סדיר: אולם, עם כל החשיבות שיש בקיומה של מערכת זו, נראה, כי מערכת קציני הביקור הסדיר עומדת כיום, כדברי מזכיר מרכז השלטון המקומי מר מיכאל אלמגו, בפני סכנת 'חיסול עקב קיצוצים בתקציב.

סגנית שר החינוך והתרבות גב' מרים תעסה-גלור הדגישה, כי הטיפול בבעיית ההיעדרויות חייב להיות ערכי-חינוכי. קרי חינוך המשפחה וגם חינוך הילד בתוך המשפחה, וכי על מחנכי הכיתות להיות עדים להופעה זו ולהגביר את הקשר עם הורי התלמידים כדי למנוע כעוד מועד את החרפתה של הבעיה.

סגנית שר החינוך והתרבות סבורה, כי יש לקיים יום לימודים ארוך כמערכת החינוך ולהגביר את הפעולות החינוכיות בשכונות המצוקה.

הוועדה, לאחר ששמעה את דברי המוזמנים, הגיעה למסקנות האלה:

1. הוועדה חרדה ומועזעת מהמקרים הטרניים של היעלמות ילדים ומבוגרים או רציחתם, ומוטרדת מחופעה זו היוצרת אווירה של דאגה בקרב רבבות המשפחות בישראל.

2. הוועדה מביעה צער על כי המשטרה לא עלתה עד כה על מבצעי הפשע ותובעת ממנה לעשות את אשר לאל ידה ולגייס את מיטב החוקרים כדי לתפוס את מבצעי הפשע, להעמידם לדין ולהענישם בכל חומר הדין. המשטרה מצויה לבדוק, מה ניתן עוד לעשות כדי לאתר את הנעדרים ולבחון את הצעדים שיש לעשותם כדי לצמצם את ההיעדרויות כעתיד עד למינימום.

הוועדה רשמה לפנייה את הודעתו של ראש אגף חקירות ותביעות נצ"מ שלמה גל, כי אגף החקירות נמצא כיום בעיצומה של עבודת מטה שמטרתה למצוא דרכים לשיפור המצב בתחום הטיפול בנעדרים.

3. מעבר לאספקט המשטירי, קיימת חשיבות חברתית חינוכית לחקירת נושא ההיעדרויות. לפיכך, הוועדה ממליצה לערוך מחקר בנושא זה, 'ופונה אל דקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית ומבקשת ממנו לאפשר למכון לקרימינולוגיה בירושלים לעדכן את המחקר, משנת 1969, של חובב ואמיתי וזיכרוננו לברכה בנושא ההיעדרויות צעירים מבתיים, ואף להרחיב את יריעתו ולחקור גם את תופעת ההיעדרותם של מבוגרים.

4. הוועדה חובעת מהממשלה לתגבר את המשטרה בכוח-אדם ובמשאבים כדי לאפשר לה להתמודד עם האתגרים הניצבים בפניה.

5. הוועדה שמעה את חוות הדעת של המשטרה ושל אנשי מקצוע שהופיעו בפניה בדבר הקמת יחידה ארצית לטיפול בנעדרים, ורשמה לפנייה את הודעתם כי אין צורך בהקמת יחידה מיוחדת, אך יש צורך בתיאום יתר ובשיתוף פעולה מלא בין המשטרה והמשרד האזרחי לבין צה"ל ובין קציני הביקור הסדיר לבין בתי-הספר הן בתחום החיפוש אחר הנעדרים והטיפול בהם והן בתחום חילופי מידע.

6. הוועדה התרשמה, כי בקרב הציבור וגופים ציבוריים הנוגעים לנושא זה אין מודעות מספקת באשר לדרכי המניעה והטיפול בנעדרים, ולעיתים, גם אין אלה יודעים לאן ואל מי להפנות נעדר לאחר הימצאותו.

לפיכך, קוראת הוועדה למשרד העבודה והרווחה להגביר את תרעתם של הציבור ושל גופים ציבוריים בנושא זה ולהביא

מאז קום המדינה יש ברישומי המשטרה מידע לגבי למעלה מ-150 איש מכל הגילאים שעקבותיהם לא נמצאו עד עצם היום הזה ואין למשטרה מושג היכן הם נמצאים.

הגורמים להיעדרותם הם רבים ושונים. המחקר היחיד שנעשה בארץ בנושא זה הוא מחקר של הפרופסור מ' אמיר, ד"ר מ' חובב וא' אמיתי. המחקר הזה מצביע על אינדקסיות לגבי קורלציות בין ההיעדרות מן הבית לבין בעיות תפקוד המשפחה, אי-הסתגלות למערכת הלימודים, אי-תקינות היחסים כמשפחה וכו'.

מחקר שנעשה מאוחר יותר על-ידי ד"ר מ' חובב, המתייחס לשנים 1968 — 1969, מצביע על ריבוי המקרים של היעדרויות אקראיות. 10.8% מתוך 616 נעדרו מהבית באורח אקראי. המניעים העיקריים של בריחת בנים מהבית הם על רקע של קשיים בבית-הספר, תעסוקה, התקשורויות עם עבריינים וסכסוך עם המשפחה. בקרב הבנות בולטות בעיקר ההיעדרויות על רקע של אי-תקינות ביחסים עם המשפחה והתקשורת עם עבריינים.

המחקר מצביע גם על כך, שקיימת שכיחות של היעדרויות חוזרות בקרב הבנות יותר מבקרב הבנים.

ניצב קרתי הדגיש, כי אף-על-פי שאין למשטרה תקציב מיוחד לאיתור נעדרים, היא לא חסכה מעולם כסף ומאמצים כדי לאתר נעדרים. בעיית הנעדרים איננה בעיה משטרתית גרידא, ויש מקום לפעילות קהילתית.

מפי המשנה למנכ"ל משרד העבודה והרווחה מר י' ברק שמעה הוועדה על פעולות המשרד כאשר למניעת הבריחה וההיעלמות מהבית ובאשר לטיפול המשרד בנעדר לאתר מציאתו.

מרבירו של מר ברק התברר, כי המשרד ערוך לטיפול, אולם המשרד יכול לטפל רק במקרים שבהם ידוע לו על קיומה של בעיה כמשפחה.

מר ברק סיפר, כי לצורך טיפול בילד שברח מבית הוריו על רקע של יחסים מעורערים בתוך המשפחה קיימת מערכת של שירותים סוציאליים בכל רשות מקומית.

יש כיום 11,000 קטינים כילאים 0 — 18 הנמצאים במסגרות שונות. 2,500 מבין קטינים אלה נמצאים כמשפחות אומנה, והיתר — כמוסדות ציבוריים ופרטיים. כן נמצאים כיום 3 מקלטות, בצפון, במרכז ובדרום, לשם קליטת נערים שנתגלו לאחר היעדרם, ובמידת הצורך ניתן לסדר קטינים כאלה במקלטות תוך 24 שעות. במשרד העבודה והרווחה עובדים פקידי סעד הנמצאים בכוננות 24 שעות ביממה, ובאמצעותם ניתן להסדיר את שהות הילדים במקלטות.

באמצעות השירות הסוציאלי חוק הנוער, מגן משרד העבודה והרווחה על שלומם של ילדים במקום שבו קיימת סכנה לשלומם הפיסי והרוחני. אולם, הבעיה כאמור היא, שהמשרד יכול לטפל רק במקרים שבהם ידוע לו על קיומה של בעיה כמשפחה. חוק הנוער מחייב עובר ציבור לדרווח לפקיד הסעד כאשר נשקפת סכנה לשלמו הגופני או הנפשי של הילד: אך אינו מחייב את האזרח לעשות כן. ואומנם, בהקשר זה גם נצי"מ גל הדגיש, כי המשטרה מוטרדת מהבעיה הקשורה לבריחתם של מאות נערים ונערות החוסים במוסדות, עקב כך, שהעומדים בראש מוסדות אלה אינם מרווחים עליהם למשטרה. חומרת הבעיה משתקפת עקב הקורלציה הגבוהה מאוד בין ההיעדרויות של קטינים ממוסדות לבין ביצוע עבירות פליליות, בעיקר עבירות רכוש וסמים.

לפיכך, הוועדה תוכעת משר החינוך והתרבות לכל יבטל את משרות הקב"סים משום שהדבר יפגע באוכלוסייה החלשה, אשר כולנו מצווים להקפיד על כך שילדיה של יתמידו לבקר בבית הספר, ולמנוע את היעדרם מבית הספר ואת בריחתם מהבית.

הוועדה סבורה, כי בדרכי עם זה יש לשים דגש מיוחד בעבודה התנדבותית וכי חזקה על הרשויות המקומיות שהן תפעלנה גופים התנדבותיים.

12. הוועדה רואה במערכת החינוך מכשיר הסברה יעיל וחשוב למניעת היעדרויות מן הבית, ועל כן היא קוראת למשרד החינוך והתרבות לקיים פעולות הסברה בנושא זה בקרב תלמידי בתי הספר, להדק הקשר בין ההורים למחנכים ולהפעיל תוכנית הדרכה שתביא ליתר מעורבות של ההורים בחינוך ילדיהם.

בהקשר זה הוועדה סומכת את ידה על תוכנית העבודה של סגנית שר החינוך והתרבות גברת מרים תעסה-גלור באשר להנהגת יום חינוך ארוך ולקיום פעולות חינוכיות בשכונות מצוקה.

13. הוועדה סבורה, כי התחנה שהוקמה על-ידי עיריית ירושלים בשיתוף אגודת "אל-סם", המנוהלת על-ידי הרופסור מ' אמיר, מהווה ניסיון חשוב ומכשיר יעיל המאפשר לנוער לגשת לתחנה באורח בלתי-אמצעי בעת היותו במצוקה במשפחה או בבית הספר.

לפיכך, הוועדה קוראת לאמץ שיטה זו ולהקים תחנות נוספות במקומות אחרים בארץ.

יא. הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא, זכויותיהם של חולים ותקנות משרד הבריאות*

לכבוד

מר מנחם סבירור

ישראל-ראש הכנסת

שלום רב,

הבריאות "תנאים לאישור תכשיר" (ילקוט הפרסומים 2974, עמ' 305), רצ"ב צילום הפרסום.

סעיפים 4 — 5

אשר לעניין מינוי הוועדות, הרכבן ופעולותיהן, מכין משרדנו הצעת תיקון לתקנות אשר תבהיר בצורה ברורה את ההליכים, הסמכויות ואפשרויות הערעור.

סעיף 6

משרדנו מכין עתה חוק בנושא זה.

בכרחה,

אליעזר שוסטק
שר הבריאות

לידיעתם את הכתובות ואת מספרי הטלפונים של הגורמים הטיפוליים כדי לדווח להם על היעדרויות.

7. הוועדה קובעת, כי על המשטרה לדווח על היעדרויות של נערים במצוקה לרשויות המקומיות, כדי לאפשר לעובדים הסוציאליים להיכנס לתמונה ולטפל בנעדרים לאחר הימצאם.

8. חוק הנוער מחייב עובד ציבור לדווח לפקיד סעד כאשר נשקפת סכנה לשלמו הגופני או הנפשי של ילד, אך אינו מחייב את האזרח לעשות כן.

לפיכך, הוועדה קובעת, כי יש צורך דחוף בתיקון החוק האמור אשר יחייב גם את האחראי על הקטין למסור הודעה על בריחת קטין או היעדרותו כדי לאפשר למשרד העבודה לקבל את המידע המתאים ולטפל במקרה בהתאם.

9. הוועדה ממליצה, כי הטיפול בצעירים שאותרו לאחר היעדרם מבתיהם, ייעשה על-ידי פקיד סעד וקציני נוער, וכי יש לשחק את האחרונים גם בתהליך החיפוש, כאשר מדובר בחיפוש ממושך. דבר זה יכול להקל על הטיפול בצעירים לאחר איתורם ושיבתם הביתה.

10. הוועדה קובעת, כי יש למסד את הקשר בין יחידות המשטרה לבין משפחות הנעדרים במגמה להקל את מצוקתן של משפחות אלה ולקבל מהן מידע מפורט ומעודכן.

11. במהלך הריון בוועדה התברר, כי קיים קשר בין היעדרות מבית הספר לבין בריחה מהבית. על רקע זה כוללת חשיבותו של קצין הביקור הסדיר שתפקידו להתריע ולאתר ילדים.

על-פי סעיף 111(ד) לתקנות הכנסת, הרני לפרט להלן את פעולות משרדנו בעקבות מסקנות ועדת העבודה בנושא, זכויותיהם של חולים ותקנות משרד הבריאות:

סעיפים 1 — 2 — אין הערות.

סעיף 3

משרדנו לוקח לתשומת לבו את האמור בסעיף זה.

סעיף 4

אשר להגבלות הכלולות בתקנות הרוקחים בקשר לשימוש בתכשירים אחרים הטוענים לסגולות רפואיות, פרסם משרד

העתק: חה"כ הרב מ' פרוש, ישראל-ראש ועדת העבודה והרווחה.

* הונחו על שולחן הכנסת כיום כ"ב בטבת התשמ"ד (11 בינואר 1984).

יב. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא המאבק להצלת יהדות אתיופיה

הוועדה דנה בנושא במשך כמה ישיבות ושמעה דברים מפי הגורמים המעלים, הסוכנות היהודית, השר העוסק בנושא ונציגי העדה האתיופית בארץ.

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת העלייה והקליטה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דרור זייגרמן שהוגשה ב-3 במרס 1983 בנושא האמור.

3. הוועדה מבקשת ממשרד החוץ לפעול למען שיתוף פעולה בין ארגונים יהודיים בעולם הפועלים להוצאת יהדות אתיופיה לבין ארגונים בארץ הפועלים לשם אותה מטרה.

4. הוועדה מציינת, שניתוק מגע בין גופים אלה עלול לגרום נזק חמור לעוסקים במלאכה, לעולים ולדרכי העלייה.

5. הוועדה מברכת את העוסקים בהצלת יהדות אתיופיה, מעריכה את החושייה והמסירות שכפועלם ורואה בכך פעולה ציונית חשובה.

הוועדה למדה לדעת, כי במשך השנה שחלפה מאז החלה פעילות ההצלת יהודי אתיופיה והבאתם ארצה חלו תמורות שהשפיעו על ממדי היציאה משם.

ולפיכך, הוועדה ממליצה:

1. יש לנצל את שעת הכושר המזומנת ולפעול במאמצים מוגברים כדי להעלות את יהודי אתיופיה לארץ.

2. יש לעשות פעילות דיפלומטית להשגת הסכמה מצד ממשלת אתיופיה להקמת תשתית לחינוך יהודי בקהילות שם.

יג. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא כופר נפש של עולים מרומניה

הוועדה למדה לדעת, כי במשך השנה השתנו לטובה התנאים החלים על יהודים העוזבים את רומניה, וההסדר משביע גם את רצון המציע.

הוועדה מבקשת משר החוץ לדווח לה בעוד 6 חודשים על מצב העלייה מרומניה.

מליאת הכנסת העבירה לוועדת העלייה והקליטה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר הכנסת מ' ברוזהר ב-28 בדצמבר 1982 בנושא האמור.

הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד החוץ והסוכנות היהודית.

יד. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא הפסקת עבודתם של עולים חדשים בטלוויזיה הלימודית

המציין בתקציב 1983 (207 משרות). המשמעות, קיצוץ של 10 עובדים וקליטת נכי צה"ל.

ביצוע קיצוץ זה יאפשר קליטת 3 עולים ב-3 תחני חינוכיים, שאינם מאוישים, בתחני הטלוויזיה הלימודית.

ב. משרד החינוך (משרד ראשי) מתחייב לקצץ 5 משרות נוספות בשיא כוח-האדם שלו עד 31 במרס 1984 מעבר לקיצוץ שנבקע בשיא כוח-האדם בתקציב 1983/4.

ג. משרד החינוך מתחייב שבמידה שהטלוויזיה הלימודית לא תוכל לעמוד במתחייב מסעיף 1(א), ייתן המשרד קיצוץ חלופי בשיא כוח-האדם שלו (משרד ראשי או יחידות סמך אחרות).

2. א. משרד הקליטה יאריך מסגרת קידום העסקה ל-16 עולים עד 31 במרס 1984.

בשנת התקציב 1984/85

1. במשרד החינוך והתרבות (משרד ראשי וטלוויזיה לימודית) יקצצו 4 משרות נוספות בשיא כוח-האדם של המשרדים בתקציב המדינה לשנת 1984/85. קיצוץ זה יבוצע עד 31 במרס 1985.

2. במידה שהטלוויזיה הלימודית לא תוכל לבצע הקיצוץ, ייתן משרד החינוך (משרד ראשי ויחידת סמך) קיצוץ חלופי.

3. משרד האוצר יוסיף 4 משרות לשיא כוח-האדם של משרד החינוך כמתחייב מהחלטת הממשלה ומסיכום זה.

4. משרד הקליטה יאריך קידום העסקה ל-4 עולים עד 31 במרס 1985.

הוועדה מבקשת משר החינוך והתרבות ליצור תנאים על מנת שעובדים אלה ייקלטו בתקן הקבוע של משרדו ולדווח לה על ביצוע המסקנות בעוד 6 חודשים.

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדה הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דב בן-מאיר שהוגשה ב-14 ביולי 1983 בנושא האמור.

הוועדה דנה בנושא במהלך 3 ישיבות, שמעה דברים מפי נציגי ועד העובדים בטלוויזיה הלימודית, מפי העולים החדשים המועמדים לפיטורין, הנהלת הטלוויזיה הלימודית, שר החינוך והתרבות, נציגי משרד האוצר, משרד הקליטה ונציבות שירות המדינה.

הוועדה קובעת בצער, כי בתקופה של קיצוצי תקציבים ותקנים נפגעים ראשונים העולים החדשים בלא קשר עם מידת מיומנותם המקצועית, רק בשל הנוהג, שהכנסת אחרון יוצא ראשון, בעיה זו מחייבת בירור מעמיק בין כל הגורמים המעסיקים במשק כאשר נושא הקליטה עומד במרכז האינטרס הציבורי.

להלן מסקנות הוועדה:

1. הוועדה מבקשת כי הטלוויזיה הלימודית תמשיך להעסיק את העולים שבהם מדובר.

2. הוועדה סומכת את ידיה על הסיכום שהושג בישיבתה ביום ט"ו באב החשמ"ד (27 ביולי 1983) בין משרד החינוך, משרד האוצר, משרד הקליטה והטלוויזיה הלימודית.

להלן נוסח הסיכום:

בשנת התקציב 1983

1. משרד החינוך יקצץ 8 משרות נוספות בשיא כוח-האדם שלו עד 31 במרס 1984, על מנת לקלוט 8 עולים בטלוויזיה הלימודית לפי הפירוט הבא:

א. הטלוויזיה הלימודית מתחייבת, עד 31 במרס 1984, להתאים מצבת כוח-האדם שלה (216 משרות) לשיא כוח-אדם

טו. הודעת שר הבריאות בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא ביצוע הפלות בתנאי מחתרת*

לכבוד

פרופ' י' שנקר — מנהל מחלקת נשים ויולדות, ביה"ח הדסה, ירושלים
ד"ר אלי יוסף שושהיים — כירורג, ביה"ח "שערי צדק"
ד"ר ד' הרץ — מנהל מרפאת פסיכיאטרית, ביה"ח הדסה, עין-כרם, ירושלים
ד"ר מ' לנצט — מנהל מחלקת נשים ויולדות, ביה"ח קפלן, רחובות
ד"ר א' פלדי — מנהל מחלקת נשים ויולדות, ביה"ח רמב"ם, חיפה
ד"ר ק' פילוסוף — ראש שירותי בריאות הנפש, משרד הבריאות
גב' ח' הרשקוביץ — עובדת סוציאלית ראשית, משרד הבריאות
גב' ד' טל — מנהלת שירותי עבודה סוציאלית בקופ"ח מחוז ירושלים
גב' ב' לוי — אחות ראשית מפקחת, שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות
מר א' ריפטיין — סמנכ"ל לתפקידים מיוחדים, משרד הבריאות
מר י' שרלין — סמנכ"ל משרד החינוך והתכנון
גב' א' שמחה עז"ר — יועצת למעמד האשה, משרד ראש הממשלה
גב' נ' ענכבי, עו"ד — סגנית היועץ המשפטי (בפועל), משרד הבריאות
מכובדי,

הריני ממנה אתכם כוועדה שתפקידה יהיו:

א. להתוות דרכים לשיפור עבודתן של ועדות להפסקת
הזיוון, שהוקמו על-פי חוק ההפלות, ובכלל זה לקבוע נוהל
אחיד ארצי לפעולתן של הוועדות, ובמיוחד לקבוע נהלים
בדבר —

1. מינוי הוועדות;

2. חוקי מינוין;

3. פיקוח על דרך עבודתן על-ידי משרד הבריאות;

4. הגברת סודיות פעולתן.

ב. להמליץ על דרכים ושיטות הסברה וחינוך בכל הנושא

העתק: יושב-ראש הכנסת;

יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

* המסקנות הונחו על שולחן הכנסת ביום ד' בניסן התשמ"ג (21 במרס 1983).

הקשור בהזיוון, בלידה, בהפסקת הזיוון ובסיכונים הכרוכים
בכך.

ג. כיושב-ראש הוועדה יכהן הפרופסור י' שנקר, ומר א'
ריפטיין סמנכ"ל משרד הבריאות ירכז את עבודת הוועדה.

ד. הוועדה מתבקשת להגיש המלצות ביניים על-ידי דיווח
תקופתי אחת לחודשיים; הוועדה חסיים את עבודתה תוך 6
חודשים מיום מינויה.

הריני מאחל לכם הצלחה במילוי הפקידכם.

בכרחה,

אליעזר שושטק
שר הבריאות

